SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO - PASTOLARNI LIST

GODINA II MAKARSKA 1962. BROJ 3.

NAGOVOR SV. OCA O ČASOSLOVU

(U prijevodu donosimo glavni dio papinog poziva od 16. I 1962. svećenicima da s njim zajedno molimo časoslov za sretan uspjeh II vatik. sabora)

Svatko sigurno zna da poslije svagdanje žrtve sv. Mise, koja posve nadilazi sve liturgijske molitve, Božjim službenicima ništa ne može biti draže od Božje hvale ili božanskog oficija. Stoga smatramo prikladnim da svima, koji su dužni moliti časoslov, uvelike preporučimo ovaj posebni način molitve za dobru pripravu koncila. Neka dakle ulažu najveću pomnju u obavljanje tih svagdanjih molitava, bilo da ih mole u velikim zgradama ili malim kapelama, bilo javno u crkvenom koru — što je najbolji način moljenja časoslova — ili zasebno, ali uvijek kao žrtvu hvale i u ime čitave Crkve.

Zar se nećete, časna braćo i dragi sinovi, svi velikodušno prihvatiti ovog djela u novoj godini, kako bi milostivi Bog blagoslovio ovaj veliki događaj, što ga kršćani tako rado očekuju? Kažemo, svi, od mladog podđakona, koji pobožnom i željnom dušom počima kušati slasti božanskog oficija i od njegove se molitve napunja najčišćim veseljem, do časna starca, koji u molitvi uživa blagi mir i već kao kuša ono nebesko blaženstvo za koje je određen u Crkvi svetih.

Svaki se svećenik ima smatrati ne samo »upraviteljem Božjih otajstva« (I Kor 4, 1), što se događa u misnoj žrtvi, nego i posrednikom između Boga i ljudi. Slično kao i njegov božanski Otkupitelj, čija je slika, koji »uzet između ljudi postavlja se u službu Boga na korist ljudi« (Hebr 5, 1). A tu riječ lijepo tumači sv. Ivan Krizostom: »Svećenik stoji po srijedi između Boga i ljudske naravi: od onamo donosi k nama dobročinstva, a odavle prinosi onamo naše molitve« (V hom. Iz VI).

Ovaj naš nagovor, kojim pozivamo svećenike da po sebi najvredniju molitvu božanskog oficija upravljaju i kao vrlo zgodnu za opće željene plodove ekumenskog sabora, podudara se — kako nam se barem čini — s ona četiri znaka kojima je Isus Krist uresio svoju Crkvu i na koje divno potsjeća ljudske duhove. Po njima je ona kroz dvadeset stoljeća uvijek bila i jest jedna, sveta, katolička i apostolska. Neprestano uživajući njihovo obilje Crkva živo želi da bogatstvo svoga života udijeli i onim kršćanskim zajednicama, koje su se prošlih stoljeća otcijepile od nje i još nisu postigle prvotno jedinstvo.

Zaista je sveti oficij, što ga svećenici svagdano mole, iako različit po obredu, jeziku, biskupiji i redovničkoj zajednici, jedna božanska pjesma neuporedive ljepote. Pomoću njega Boga dostojno slavi ljudska obitelj, otkupljena od Isusa Krista, koji je Božja Riječ i koji je utjelovljen od Duha Svetoga postao čovjekom od Marije Djevice, raspet i kao pobjednik se vratio iz podzemlja.

Dok svećenik pobožnom rukom okreće stranice ove pjesme, u njegovoj se duši učvršćuje sigurnost u buduću slavu, te od nje prima radost s istine, svagdanju životnu pouku, utjehu i jakost u poteškoćama i tjeskobama.

O koliko se veseli duša svećenika, kad obavljajući ovo božansko djelo jače osjeća katolički duh Crkve kojim odišu stranice brevijara! Svi njegovi dijelovi sjaju svjetlom, odzvanjaju pjesmom. Tu se sa psalmima — od kojih duši dolazi prava radost, opomena puna mudrosti i blagi mir — isprepliću odlomci iz drugih knjiga Starog zavjeta ili iz četiriju Evanđelja, prepunih božanske nauke, ili iz poslanica sv. Pavla, prožetih uzvišenim istinama, ili iz ostalih spisa Novog zavjeta. Sve je ovo sadržano u časoslovu, pa ga treba smatrati trajnim i neiscrpivim vrelom višnje svjetlosti i milosti.

Nije se dakle čuditi, što pripremama II vatikanskog sabora — kako svjedoči brižan i marljiv rad njegovih pripremnih komisija — upravo časoslov pruža načela najčišće nauke i vrlo mudre zakone crkvene stege kako zgodno i složno odgovaraju potrebama našega vremena.

Uvjereni smo da će katolički svećenici po svemu svijetu prihvatiti ovaj naš poziv i na taj način pripomoći uspjehu koncila, od kojega toliko ljudi očekuje velike stvari. Na ovo pobožno natjecanje želimo potaknuti sve crkvene službenike, bilo gdje se nalazili na kopnu ili na moru, pa im izjavljujemo

da se skroman Pastir Gospodnjeg stada sveopće Crkve osjeća s njima duhom sjedinjen u ovom pothvatu. On ujutro rano, u posvemašnjem miru oko sebe, riječima cijele katoličke Crkve upravlja ovu veliku molitvu za željeni uspjeh ekumenskog sabora.

Pouzdanje u veliku moć crkvene molitve, a posebno časoslova, navela nas je da sve, koji po naredbi Crkve javno obavljaju ove molitve, pozovemo da ih namijene za sretan uspjeh koncila. Njegov je naime naum, da po tragovima mlade, oduševljene Crkve opet zasja sva ljepota njezina lica. »A onda će stalno taj divan prizor istine, jedinstva i ljubavi blago potaknuti, kako se nadamo, one koji su odijeljeni od ove apostolske Stolice da potraže i nađu ono jedinstvo, za koje je Isus Krist žarko molio nebeskog Oca« (iz encikl. Ad Petri cathedram).

Kad smo započeli ovaj nagovor, naš se je duh vrlo ugodno osjećao, kao da je potražio sve vas, časna braćo i dragi sinovi, po svemu svijetu da se s vama razgovara kao da ste prisutni. A sad završavamo u slatkom uvjerenju da smo s vama povezani vezom zajedničke vjere, pobožnosti i ljubavi. Stoga se radosno nadamo da ćete svoje molitve pomno spajati s našima ne samo za ovih mjeseci, koji prethode ekumenskom koncilu, nego još više u one slavne dane kad se bude održavao ovaj veliki sabor.

PAPA IVAN XXIII

DJELOVATI INTERDIJECEZANSKI

U članku koji je objavljen u br. 6, I godišta naše »Službe Božje« istaknuto je da je »interdijecezanski misliti i osjećati« zahtjev današnje naše pastoralne problematike, te da logičan i jedino mogući zaključak ovog mišljenja i osjećanja mora biti: INTERDIJECEZANSKO DJELOVANJE.

Postavlja se pitanje, u čemu bi se — konkretno — sastojalo to interdijecezansko djelovanje? Svakom djelovanju prethodi najprije dogovor, odluka o djelovanju, plan i program djelovanja.

Živimo u vremenu kada se skoro svakodnevno održavaju: sastanci, konferencije, dogovori, savjetovanja, simposioni i sl. na svim područjima ljudskog djelovanja. Od sastanaka i dogovora za izvršavanje svakodnevnih sitnih poslova i zadataka, pa do konferencija da se očuva mir i urede odnosi među naro-

da se skroman Pastir Gospodnjeg stada sveopće Crkve osjeća s njima duhom sjedinjen u ovom pothvatu. On ujutro rano, u posvemašnjem miru oko sebe, riječima cijele katoličke Crkve upravlja ovu veliku molitvu za željeni uspjeh ekumenskog sabora.

Pouzdanje u veliku moć crkvene molitve, a posebno časoslova, navela nas je da sve, koji po naredbi Crkve javno obavljaju ove molitve, pozovemo da ih namijene za sretan uspjeh koncila. Njegov je naime naum, da po tragovima mlade, oduševljene Crkve opet zasja sva ljepota njezina lica. »A onda će stalno taj divan prizor istine, jedinstva i ljubavi blago potaknuti, kako se nadamo, one koji su odijeljeni od ove apostolske Stolice da potraže i nađu ono jedinstvo, za koje je Isus Krist žarko molio nebeskog Oca« (iz encikl. Ad Petri cathedram).

Kad smo započeli ovaj nagovor, naš se je duh vrlo ugodno osjećao, kao da je potražio sve vas, časna braćo i dragi sinovi, po svemu svijetu da se s vama razgovara kao da ste prisutni. A sad završavamo u slatkom uvjerenju da smo s vama povezani vezom zajedničke vjere, pobožnosti i ljubavi. Stoga se radosno nadamo da ćete svoje molitve pomno spajati s našima ne samo za ovih mjeseci, koji prethode ekumenskom koncilu, nego još više u one slavne dane kad se bude održavao ovaj veliki sabor.

PAPA IVAN XXIII

DJELOVATI INTERDIJECEZANSKI

U članku koji je objavljen u br. 6, I godišta naše »Službe Božje« istaknuto je da je »interdijecezanski misliti i osjećati« zahtjev današnje naše pastoralne problematike, te da logičan i jedino mogući zaključak ovog mišljenja i osjećanja mora biti: INTERDIJECEZANSKO DJELOVANJE.

Postavlja se pitanje, u čemu bi se — konkretno — sastojalo to interdijecezansko djelovanje? Svakom djelovanju prethodi najprije dogovor, odluka o djelovanju, plan i program djelovanja.

Živimo u vremenu kada se skoro svakodnevno održavaju: sastanci, konferencije, dogovori, savjetovanja, simposioni i sl. na svim područjima ljudskog djelovanja. Od sastanaka i dogovora za izvršavanje svakodnevnih sitnih poslova i zadataka, pa do konferencija da se očuva mir i urede odnosi među naro-

dima. Posebno su učestali sastanci i razmjena mišljenja na kulturnom i umjetničkom polju, razgovori intelektualaca iz različitih država i različitih svjetovnih nazora.

Svi ovi sastanci, konferencije i dogovori imaju jednu — skoro zajedničku — oznaku, naći najbolja rješenja, jer više ljudi više zna, bolje vidi i korisnije odlučuje.

Ne osjećamo li i mi potrebu da se na području našeg vjerskog i katoličkog javnog života rasprave mnoga aktuelna pitanja? Zar naša pastoralna problematika ne traži razgovore i dogovore i to baš na interdijecezanskoj osnovi?

Živjeti u zatvorenim granicama biskupija, djelovati svak za sebe, ne izmjenjivati misli i iskustva, ne pomagati se na najzgodniji način u zajedničkim brigama i nastojanjima nije nikako u skladu ni s razumnim djelovanjem, ni suvremenim potrebama, a niti s klasičnim značenjem riječi »katolički«. Egoizam i briga o malim, uskim potrebama i interesima ne smije biti oznaka našeg rada. Traži se širokogrudnost koja ne pozna granice, ljubav za opće dobro. Potrebna nam je stvaralačka aktivnost, a ne čuvanje »forma« — na svim područjima vjerske aktivnosti!

Život se mijenja, problemi svakodnevno iskrsavaju i uspješno djelovanje traži ne samo zajednički i jedinstven nastup, već i zajedničko raspravljanje o svemu onome što mora predstavljati pojam našeg »katoličkog života i djelovanja«.

Vjera i vjerski život su dio ljudskog života. Crkva, zajednica vjernika je mistično tijelo Kristovo, a ne okamenina ili ostatak minulih vremena. Moderan čovjek — koliko god bio zabliješten tehnikom — treba Boga, želi čuti punu kršćansku istinu, a naša je dužnost da mu pristupimo na suvremen, odgovarajući način i zadovoljimo njegove duhovne potrebe.

Sigurno je da se to ne postizava više »uobičajenim« metodama, »ukorijenjenim« navikama i »ustaljenim« pastoralnim djelovanjem. Traže se nove metode rada, nova sredstva osvajanja duša, praktična primjena katoličkih principa u vremenu i prostoru — našem vremenu i na našem prostoru!

Tko ovo ne razumije i iz ovoga ne izvlači praktične zaključke, ostaje — htio ili ne htio — »star«, »nesuvremen« i dosljedno tome: neaktivan u smislu postizavanja cilja koji mu je u službi Kristu postavljen.

Nije mjesto da ovdje raspravljamo kakova je konkretno naša vjerska situacija, ali jedno je izvan sumnje: imamo i mi mnogo neriješenih problema, koji nisu tako bez značaja i bez

negativnih posljedica za budućnost. Ne možemo se složiti s utjehom: »ni kod drugih naroda nije bolje«! Mi ćemo Bogu i povijesti odgovarati samo za sebe i najprije za sebe i svoje vrijeme, za svoj rad! Zato — otvoreno i iskreno — na interdijecezanskom nivou raspravljajmo i donosimo odluke, koje ćemo i provoditi u život, radi Krista i duša! Svi smo za to odgovorni, svak na svoj način.

Da počnemo od odgoja klera. Zar su se (u pravilu!) metode našeg rada u sjemeništima promijenile? Odnosno, da li u svakom pogledu zadovoljavaju? Ne osjećamo li potrebu da se odgojitelji i duhovnici (zajedno ili odvojeno!) sastanu na dogovor? Ne bi li takav sastanak imao brojne točke dnevnog reda?

Da li smo zadovoljni s nastavnim programima za sve predmete i razrede naših vjerskih škola? Postoji li potreba za revizijom udžbenika kojima se naši đaci služe?

Ne traže li ova pitanja sastanak i dogovor nastavnika pojedinih predmeta i nastavnika svih vjerskih škola?

Trebalo bi izmijeniti mišljenja, uskladiti planove rada, nastavne i odgojne metode, pa da naše škole budu na visini i da uspješno spremaju buduće dušobrižnike — za selo i grad.

Isto vrijedi i za naše bogoslovske škole i fakultete.

Što je s čuvanjem naših kulturnih dobara i umjetničkih vrijednosti? Vodimo li o njima dovoljno brige, pa i u granicama naših mogućnosti? Nije ovo mali problem, koji upućuje na našu kulturnu zrelost i smisao za prošlost i budućnost.

A brojni pastoralni problemi: od pastoriziranja industrijaliziranih naselja, radnika-putnika, nedjeljnjih i »godišnjih« katolika, pa do problema migracija, odgoja omladine, vjeronauka za školsku i radničku omladinu, ministrante i studente (imamo sve više studentskih gradova) itd.

Nije modernizacija pastve u tome da u pastoralne svrhe samo nabavimo motorna vozila, već da »motoriziramo« — pokrenemo duše!

Svi ovi aktuelni problemi traže poseban studij, izmjenu mišljenja i iskustava, a zatim: donašanje korisnih zaključaka s odlučnom voljom da ih provedemo u život, jer je to zahtjev vremena!

Pomanjkanje vjerskog znanja u širokim vjerničkim masama, praznovjerja, ukorijenjeni i »moderni« poroci, sve su to pitanja koja treba prostudirati i prodiskutirati, jer stvari

ne trpe odlaganje. Liturgijska obnova i odgoj je svakako tema za sebe, koju naš list sistematski obrađuje i koja predstavlja veliko polje rada.

Odličan članak o laicima i njihovoj ulozi u suvremenoj Crkvi, koji je nedavno objavljen u »VJESNIKU« iz Đakova, upozorio je na aktuelan problem o kojemu će raspravljati i II Vatikanski sabor, pa ni ovo pitanje nije za nas od male važnosti.

I konačno: pitanje katoličke štampe. Kraj svih ograničenih i skromnih mogućnosti u posljednje se vrijeme kod nas u nešto većem broju izdaju knjige i listovi. Moramo konstatirati da je sva ta izdavalačka djelatnost bez sistema, bez dogovora i plana. Sve je prepušteno inicijativi i žrtvama pojedinaca, kao i nekada. Nema zajedničkog izdavalačkog programa s točno podijeljenim poslovima i ulogama.

Štampa je za nas danas velika potreba i sredstva koja nam stoje na raspolaganju ne bi trebalo bez sistema, bez dogovora i sporazuma trošiti...

Naše je »tržište« — da se tako izrazimo — nekom literaturom prezasićeno dok druge nikako nema. Premalo je originalnih stvari (ukoliko ih ima, one su uspjelije!), a previše prevoda, koji nisu uvijek uspjeli ni s gledišta izbora, ni s gledišta vrijednosti samog prevoda.

Iz činjenice da se sve »proda« ne bi trebalo izvoditi pogrešne zaključke. Treba nam i originalnih stvari i prevoda, ovih posljednjih svakako manje, jer mi sami najbolje poznamo naše potrebe i najbolje ćemo tim potrebama odgovoriti pisanjem originalnih stvari, a sila ima, treba ih samo naći, pomoći im i omogućiti izdavanje — opet, stvar dogovora. Naša izdavalačka djelatnost mora biti sistematizirana, poslovi moraju biti podijeljeni, pa će efekat biti mnogo bolji, a »troškovi« u materijalnim izdacima i ljudskim naporima mnogo manji.

Sve ovo što smo iznijeli zahtijeva intedijecezansko djelovanje, kao nužni postulat naših dana. Znamo na kome je da u svim ovim pitanjima kaže odlučnu riječ i povede brigu da se rješavanje ovih i ostalih pitanja ne prepusti — kao do sada — dobroj volji i inicijativi pojedinih ljudi i pojedinih institucija.

I još nešto! Na našim budućim sastancima, dogovorima i raspravljanjima mora posebno doći do izražaja jedna krepost, koja se kod ljudi redovito ne cijeni: to je — *iskrenost!* Veritas liberabit vos! Ničija se dobra volja ne smije odbiti, ali gdje

nema iskrenog pristupanja, otvorenog tretiranja problema i bratskog razgovora o pozitivnostima i negativnostima, nema ni dobre volje!

Možda će nam netko odgovoriti: pa i ne radi se drugačije, nego što predlažete. Nitko međutim neće poreći, da ukoliko se o pojedinim pitanjima (ne o svim pitanjima!) i radi na ovaj način, da se »rješenja« donose vrlo sporo, bez potrebne dinamike, koja je oznaka našeg vremena. Problemi su aktuelni, ne trpe odlaganja iz godine u godinu, a najmanje trpe da se donesu samo zaključci. Potrebno je sve što je odlučeno provoditi u život i stalno nadzirati da li se ono što je odlučeno doista u život i provodi: u najzadnjoj brdskoj župi, kao i u biskupijskim centrima. Dr IVANOV

»VELIKONOČNO« KRŠČANSTVO

1. *Velikonočna skrivnost.* S svojim vstajenjem je naš Gospod dopolnih svoje odrešilno delo. Sezidal je tempelj svojega telesa, ki so mu ga bili s križanjem podrli, in dal jim je Jonovo znamenje, ko so Judje od njega znamenje za dokaz njegovega poslanstva zahtevali.

Iz Gospodove odprte strani se je rodila sv. Cerkev, njegovo skrivnostno telo, ki mu je glava on sam, vsi krščeni, ki so vero ohranili, pa so njegovi udje, vedno z njim združeni: v molitvi in daritvi, v bojih in zmagah, v življenju in smrti, v času in večnosti. Gospodovo skrivnostno telo je zgodovinsko in obenem vedno trajajoče dejstvo. Po njem je Gospod blizu vsakemu človeku, po njem med ljudmi nadaljuje svoje odrešilno delo, dokler ga ne bo dokončal, ko bo ob svojem drugem prihodu uničil še smrt in bo po vesoljni sodbi svoje večno kraljestvo izročil nebeškemu Očetu. Dotlej pa on sam v zakramentih in v evharistični daritvi ostane »Mediator« — srednik med Bogom in ljudmi. V svojih duhovnikih pa ima bolj ali manj pripravno orodje svojega dela. To je velikonočna skrivnost s kratkimi besedami povedana.

2. *Njen izraz.* Velikonočna skrivnost je osrednja resnica krščanstva in prav radi nje ima krščanstvo na sebi velikonočni pečat. Izražamo ga na mnoge načine.

a) Značaj krščanstva izraža *nedelja in velikonočni praznik,* ki sta tedenski odnosno obletni spomin Gospodovega vsta-

nema iskrenog pristupanja, otvorenog tretiranja problema i bratskog razgovora o pozitivnostima i negativnostima, nema ni dobre volje!

Možda će nam netko odgovoriti: pa i ne radi se drugačije, nego što predlažete. Nitko međutim neće poreći, da ukoliko se o pojedinim pitanjima (ne o svim pitanjima!) i radi na ovaj način, da se »rješenja« donose vrlo sporo, bez potrebne dinamike, koja je oznaka našeg vremena. Problemi su aktuelni, ne trpe odlaganja iz godine u godinu, a najmanje trpe da se donesu samo zaključci. Potrebno je sve što je odlučeno provoditi u život i stalno nadzirati da li se ono što je odlučeno doista u život i provodi: u najzadnjoj brdskoj župi, kao i u biskupijskim centrima. Dr IVANOV

»VELIKONOČNO« KRŠČANSTVO

1. *Velikonočna skrivnost.* S svojim vstajenjem je naš Gospod dopolnih svoje odrešilno delo. Sezidal je tempelj svojega telesa, ki so mu ga bili s križanjem podrli, in dal jim je Jonovo znamenje, ko so Judje od njega znamenje za dokaz njegovega poslanstva zahtevali.

Iz Gospodove odprte strani se je rodila sv. Cerkev, njegovo skrivnostno telo, ki mu je glava on sam, vsi krščeni, ki so vero ohranili, pa so njegovi udje, vedno z njim združeni: v molitvi in daritvi, v bojih in zmagah, v življenju in smrti, v času in večnosti. Gospodovo skrivnostno telo je zgodovinsko in obenem vedno trajajoče dejstvo. Po njem je Gospod blizu vsakemu človeku, po njem med ljudmi nadaljuje svoje odrešilno delo, dokler ga ne bo dokončal, ko bo ob svojem drugem prihodu uničil še smrt in bo po vesoljni sodbi svoje večno kraljestvo izročil nebeškemu Očetu. Dotlej pa on sam v zakramentih in v evharistični daritvi ostane »Mediator« — srednik med Bogom in ljudmi. V svojih duhovnikih pa ima bolj ali manj pripravno orodje svojega dela. To je velikonočna skrivnost s kratkimi besedami povedana.

2. *Njen izraz.* Velikonočna skrivnost je osrednja resnica krščanstva in prav radi nje ima krščanstvo na sebi velikonočni pečat. Izražamo ga na mnoge načine.

a) Značaj krščanstva izraža *nedelja in velikonočni praznik,* ki sta tedenski odnosno obletni spomin Gospodovega vsta-

jenja. Velika noč je bila do 4. stol. edini praznik krščanstva. Nanj se je Cerkev pripravljala s 40 dnevnim postom in praznik sam je izzvenel v povelikonočnem času, ki je trajal 50 dni. Odmeval je še dalje skozi vse nedelje v letu. Bolj izrazito značaj krščanstva ni mogel biti naglašen, zlasti ker drugih praznikov še ni bilo.

b) Izraža ga *liturgija Cerkve.* Posebej je treba poudariti, da vstajenja Gospodovega Cerkev nima samo za edinstven dogodek, ki je zapisan v zgodovinskih knjigah 4 evangelijev, ampak ga ima za vedno navzočo skrivnost v krstu in Evharistiji. Božji Zveličar je trikrat napovedal svoje trpljenje in smrt, a vsakikrat tudi svoje vstajenje. Njegova smrt in vstajenje sta neločljivo združeni tudi v liturgiji Cerkve. Po nauku sv. Pavla Kristus umrje in vstane v svojih udih, ki so grehu odmrli in se dajo krstiti. Prav tako tudi v evharistični daritvi po nauku liturgične okrožnice Pija XII. Gospodova smrt in vstajenje se torej nenehno izražata v liturgiji Cerkve. Krst in Evharistija sta skrivnost, sta misterij, sta med nami trajno navzoči priči Gospodove smrti in njegovega vstajenja.

c) Velikonočni značaj krščanstva izraža *cerkvena molitev.* Vse svoje molitve Cerkev sklepa po Sredniku: per Jesum Christum. In to ne samo v velikonočnem času ampak tudi izven njega. Tudi na veliki petek, ki je smrtni dan našega Gospoda. Cerkev tako sklepa svoje molitve in prosi, naj Gospod dušam nakloni milost vstajenja. V molitvi Cerkve torej skozi celo leto odmeva velikonočna skrivnost.

č) Velikonočni pečat daje krščanstvu vzklik *»Aleluja!«*, ki ga v liturgiji srečavamo večji del leta. Prvič se oglasi v maši velikonočne vigilije po berilu iz lista Kološanom, v katerem Cerkev po ustih apostola svojim vernikom oznanja velikonočno skrivnost, potem pa ne utihne več do prvih večernic sedemdesetnice vključno in tako z velikonočnim psalmom 117., ki ga molimo v nedeljski primi, ustvarja velikonočno vzdušje tudi ob nedeljah med letom.

d) Velikonočni značaj krščanstva končno izraža *cerkvena umetnost.* Slikarski motivi v starih krščanskih cerkvah so velikonočni. V absidah starih bazilik blesti crux gemmata — križ, znamenje zmage in novega življenja. Izpod njega vro 7 studenci, simboli 2 zakramentov, ki iz njih pijejo duše v simbolih jelena. Drugi velikonočni motivi so darovano Jagnje, Kristus-kralj obdan od apostolov in mučencev kot zastopnikov svetoga ljudstva. Kristus-trta s svojimi mladikami.

Značilno za te stare slikarske velikonočne motive je, da Kristus ni nikoli sam, ampak da je vedno obdan z udi svojega skrivnostnega telesa. Celo slikarski motivi na starih krščanskih pokopališčih v katakombah so velikonočni. Nič turobnega ni na njih: dobri Pastir, ki pase svoje ovce, Pastir, ki najde svojo ovco, itd.

3. *Njen izraz bledi.* Kakor stare slike na stenah tako je tudi izraz velikonočne skrivnosti v dušah krščanskih vernikov s časom obledel. Razlogi so naslednji.

a) Obledel je zaradi *naraščajočega števila praznikov.* Cerkveni prazniki so se v teku časa namnožili, velika noč ni bil več edini, pač pa eden izmed praznikov. Pridružili so se mu razni drugi: Gospodovi, Marijini, svetniški, vedno bolj številni. To je veliki noči nujno vzelo njen prvotni sijaj.

b) Z naraščanjem cerkvenih praznikov so se kristjani spominjali *zgodovinskih* dogodkov iz življenja božjega Odrešenika, njegove prečiste Matere in božjih svetnikov. Podobno je tudi velika noč vedno bolj postajala samo zgodovinski spomin na vstajenje, vedno bolj pa se je tudi izgubljal misel za skrivnostno navzočnost velike noči v krstu in Evharistiji. *Zgodovinsko objajanje velikonočne skrivnosti je krstu in Evharistiji vzelo njih vsebino.* V liturgiji je nastala velika praznina. Skušali so jo zamašiti z raznimi ljudskimi pobožnostimi, toda posledica tega je bila, da ja pomen velikonočnih zakramentov še bolj obledel in da se je njih vsebina še bolj izpraznila.

Ko to ugotavljajo, liturgični strokovnjaki samo bistrijo pojme. Ni pa njih namen, da bi iz pobožnosti skušali izriniti vsak zgodovinski spomin na Gospoda. Tega ne dela niti liturgija. Kdor bi to poskušal, bi si sam izpodkopal tla, na katerih stoji. Tudi ni njih namen, da bi nasprotovali ljudskim pobožnostim, ki so se ponekod za veliko noč udomačile. Ordinariji so poklicani, da odločijo, po stopnji liturgične kulture svojih vernikov, ali so v dobi liturgične obnove nekatere ljudske pobožnosti pod njih oblastjo še umestne ali pa so se že preživele.

c) Na prehodu iz starega v novi vek se je Cerkev borila proti Ariju, ki je v Kristusu tajil božjo naravo. Cerkev je na svojih zborih kot versko resnico razglasila, da je v Kristusovi osebi združena človešna narava z božjo in da so kristjani dolžni Kristusu *skazovati božje češčenje.* Ta resnica

je služila kot temelj, da je okrog Kristusove osebe krščanska pobožnost razvila bogato božje češčenje, pri tem pa je *bledela* podoba Kristusa Srednika med Bogom in ljudmi. Ta podoba je še bolj obledela v dobi, ko so Gospoda v njegovem trpljenju preveč enostransko predstavljali samo kot moža bolečin, ne da bi pri tem dovolj naglašali, da je Gospod prav v svojem trpljenju premagal satana, premostih prepad, ki je zijal med nebom in zemljo, da je trpeč postal kralj novega duhovnega kraljestva, duhovnik NZ, Srednik med Bogom in ljudmi.

č) Podoba Kristusa Srednika je tudi obledela s *češčenjem svetnikov,* katerih število je vedno bolj naraščalo. Češčenje svetnikov je v krščanski veri utemeljeno in prakticirano od davnih časov, saj so svetniki z božjo Materjo na čelu ljubljenci božji in naši priprošnjiki pri Bogu. To je izven vsakega dvoma. Vendar pri tem ne smemo pozabiti, da je Srednik, ki nam posreduje odrešenje, samo Kristus in da se češčenje svetnikov ne sme izroditi tako, da zatemni podobo Jezusa Kristusa, Srednika med Bogom in ljudmi. Svetniki so z Marijo vred najžlahtnejši sadovi Kristusovega odrešilnega dela, oni nam svetijo zlasti z zgledi svojega svetega življenja.

4. *Liturgična obnova vrača veliki noči njen prvotni sijaj.* Iz povedanega lahko razberemo, da se krščanska pobožnost prebija skozi najbolj različne duhovne tokove in da jo mora Cerkev nepretstano uravnavati. Sledi tudi, da je zakladnica verskih resnic zelo zelo bogata. Niso pa iz nje verske resnice zablestele vse hkrati. V razodetju je vsaka objavljena kakor v zametku, šele polagoma pa zablesti zdaj ena zdaj druga in je položena v versko zavest krščanskega ljudstva.

Nobena izmed objavljenih resnic ne more biti preklicana, ne more biti črtana iz veroizpovedi. Ko pa njih število naraste, jih Cerkev po nekem redu, po neki lestvici vrednot, razvrsti.

To je Cerkev storila z *liturgično okrožnico* Pija XII, ki nosi značilno ime: Mediator Dei. To Cerkev tudi praktično izvršuje z *liturgično obnovo.* Z obnovo svetega trodnevja in nedelje je Cerkev veliki noči že vrnila njen prvotni sijaj. To je storila tudi z novo klasifikacijo nedelj, praznikov in ferij v 40 dnevnem postu. Iz te obnove jasno sledi spoznanje, da je krščanstvo ohranilo svoj velikonočni pečat doslej in da ga hoče ohraniti tudi poslej.

Po tem spoznanju bo treba v bodočnosti oblikovati versko življenje, prilagoditi metode današnjega dušnega pastirstva, zlati pa preurediti službo božjo, če naj se ji vrne njena pristnost, njena zvežost, njena učinkovitost. Na vse bo treba paziti, kàr lahko poudari ali zatemni velikonočni značaj krščanstva.

Fil:p KAVČIĆ

SUSRET S BOGOM

2. nedj. po Uskrsu — *Na pašnjacima svetih tajna*

Dobri Pastir Krist je nas, koji smo nekada bili zalutale ovce, pronašao i izbavio od propasti. Sad preostaje da umremo grijesima, i živimo pravdi; da pasemo na pašnjacima svetih tajna.

Molitva je uzdizanje srca i duše Bogu. No, prikazivanje Žrtve je nešto više, jer je to molitva i prinos. S žrtvenim prinosom sjedinimo sebe, pa će nam sveta Žrtva donijeti spasonosni blagoslov i pašu svete milosti.

Kristov dolazak u Pričesti je najsočnija hrana. Po njoj živimo novim božanskim životom. Kako li moramo biti zahvalni?

3. nedj. po Uskrsu — *Još malo!*

Krist nam je smrću zaslužio novi život, novu domovinu. Stoga ovdje imamo živjeti kao stranci i putnici, kao ljudi na čijem se vladanju ima vidjeti da ne pripadaju ovome svijetu na kom su samo za kratko vrijeme.

Dok smo ovdje poistovjetujmo se s Kristom. Doživimo mističnu smrt na oltaru, razapnimo zemaljske želje, postanimo žrtva. Jedino tako može sv. Misa postići svoj pravi učinak. Ne plašimo se toga. Iza kratkotrajnog umiranja nastupit će Pasha, čas kad ćemo ljubiti samo ono što je sveto.

Sveta Pričest je obnova naših duhovnih sila, pomoć u tjelesnim potrebama i sveti poticaj da ustrajemo u dobru, jer je Krist obećao: Još malo pa ćete me vidjeti.

4. nedj. po Uskrsu — *Gdje su prave radosti*

Današnje je bogoslužje pjesma zahvalnica Bogu od koga dolazi svaki dobri dar i svaki savršeni poklon. On nam daje svoju milost koja u nama djeluje i čini da su, uza sve promjene, naša srca usidrena onamo gdje su prave radosti.

Po tem spoznanju bo treba v bodočnosti oblikovati versko življenje, prilagoditi metode današnjega dušnega pastirstva, zlati pa preurediti službo božjo, če naj se ji vrne njena pristnost, njena zvežost, njena učinkovitost. Na vse bo treba paziti, kar lahko poudari ali zatemni velikonočni značaj krščanstva.

Fil:p KAVČIĆ

SUSRET S BOGOM

2. nedj. po Uskrsu — *Na pašnjacima svetih tajna*

Dobri Pastir Krist je nas, koji smo nekada bili zalutale ovce, pronašao i izbavio od propasti. Sad preostaje da umremo grijesima, i živimo pravdi; da pasemo na pašnjacima svetih tajna.

Molitva je uzdizanje srca i duše Bogu. No, prikazivanje Žrtve je nešto više, jer je to molitva i prinos. S žrtvenim prinosom sjedinimo sebe, pa će nam sveta Žrtva donijeti spasonosni blagoslov i pašu svete milosti.

Kristov dolazak u Pričesti je najsočnija hrana. Po njoj živimo novim božanskim životom. Kako li moramo biti zahvalni?

3. nedj. po Uskrsu — *Još malo!*

Krist nam je smrću zaslužio novi život, novu domovinu. Stoga ovdje imamo živjeti kao stranci i putnici, kao ljudi na čijem se vladanju ima vidjeti da ne pripadaju ovome svijetu na kom su samo za kratko vrijeme.

Dok smo ovdje poistovjetujmo se s Kristom. Doživimo mističnu smrt na oltaru, razapnimo zemaljske želje, postanimo žrtva. Jedino tako može sv. Misa postići svoj pravi učinak. Ne plašimo se toga. Iza kratkotrajnog umiranja nastupit će Pasha, čas kad ćemo ljubiti samo ono što je sveto.

Sveta Pričest je obnova naših duhovnih sila, pomoć u tjelesnim potrebama i sveti poticaj da ustrajemo u dobru, jer je Krist obećao: Još malo pa ćete me vidjeti.

4. nedj. po Uskrsu — *Gdje su prave radosti*

Današnje je bogoslužje pjesma zahvalnica Bogu od koga dolazi svaki dobri dar i svaki savršeni poklon. On nam daje svoju milost koja u nama djeluje i čini da su, uza sve promjene, naša srca usidrena onamo gdje su prave radosti.

Čas sv. Žrtve je vrhunac i najljepši moment te pjesme. Ispjevajmo je tako da se svidi Ocu, a dostojnim vladanjem u životu pokažimo koliko tu Žrtvu cijenimo i razumijemo.

S Kristom u sv. Gozbi primamo i Duha Svetoga. Ako želimo postići potpuni plod i izbjeći oštrom prijekoru što će ga Duh Sveti izreći svijetu zbog grijeha, onda budimo čisti od svih opačina.

5. nedj. po Uskrsu — *Molimo liturgijski!*

O Uskrsu smo postali djeca Božja, a o Duhovima imamo biti zreli kršćani. Zato danas opomene i pouke. U Poslanici nas sv. Jakov uči ljubavi prema bližnjemu, a u Evanđelju Isus zapovijeda, da molimo u njegovo ime, t. j. u ime Glave otajstvenog tijela, a to znači liturgijski.

Najljepša liturgijska molitva je Žrtva sv. Mise. To je uzvišeni čin u kome mistično tijelo blagoslivlje Boga, zahvaljuje mu i prosi da po žrtvenim darovima prijeđe u nebesku slavu.

Zalog te slave je sveta Pričest. Ona je uzrok svetoga raspoloženja radosti i pjesme; ona nas nuka da žudimo za onim što je pravo. Ona će napokon učiniti, da ćemo jednog dana primiti ono za čim smo žudjeli, ono za što živimo.

Uzašašće — *I mi ćemo uzići*

Ovo je radosni dan Crkve, naš radosni dan, dan uzdignuća ljudske naravi. Uzišla je Glava, uzići će i udovi. Svete li i utješice stvarnosti! Svojim je životom dokazujmo, a duhom je posjedujmo!

Na Prikazanju se sjećamo Kristova historijskog uzlaska, ali i gledamo njegov drugi put, put u nekrvnu Žrtvu. Pridružimo mu se i s njim spremno k zadnjoj postaji — vječnom životu.

Po svetim otajstvima Krist nas na vidljiv način privlači k sebi. Molimo s Crkvom da nam to blagovanje postigne nevidljivi učinak: milost. Po njoj ćemo i mi uzići gore gdje ćemo vječno pjevati Gospodinu, koji nam je pripravio mjesto.

6. nedj. po Uskrsu — *Očekivanje*

Crkva je u veselju slavila Kristovo Uzašašće, a danas je ispunja tiha sjeta za licem Spasitelja. Nije ona doduše ostavljena: Poslao joj je Duha Svetoga, sam dolazi u Žrtvi i po sakramentima, ali ona ipak čezne za časom kad će ga gledati licem u lice.

Krist je uzišao uz klicanje i glas trube. Slično će biti i s nama. Dotle u Žrtvi uziđimo na oltar, s kruhom i vinom uđimo u pretvorbu i tu crpimo snagu višnje milosti.

Kruh jakih čuva nas od mnogih zala. Ne uzimlje nas, doista, sa svijeta, ali čini da usprkos poteškoća živimo u svetom zahvaljivanju i blaženom očekivanju.

Duhovi — *Misa: Silazak Duha Svetoga*

Duh Gospodnji ispunja svemir, obnavlja lice zemlje, poučava i posvećuje srca vjernih. On stvara zrele i svijesne kršćane. On je ljubav Očeva, Djelitelj božanskih darova. To su riječi današnjeg bogoslužja — to je naše čvrsto osvjedočenje.

Stoga mi na Prikazanju stupamo u naš jeruzalemski hram — na oltar i prinoseći darove vruće prosimo da ih Duh Sveti posveti, da očisti naša srca i da po svom dolasku u Pretvorbi učvrsti u nama božanski život što nam ga je darovao.

Svaka sveta Pričest je silazak Duha Svetoga. To je čas kad on obnavlja duhovsko čudo: dušu ispunja milošću, oplođuje je unutrašnjom blagošću, te je tako sprema za vječne blažene Duhove.

Presveto Trojstvo — *Vječni dar*

Misni nas tekstovi pozivaju da hvalimo dubinu Božjega bogatstva, mudrosti i znanja, Božju ljubav i milosrđe, kome dugujemo sve što imamo.

Prikazni dijelovi nas potiču da blagoslivljemo Presv. Trojstvo i da po žrtvi sv. Mise sve više postajemo vječni dar, dar pun svete i uzvišene harmonije, trajni prinos Njemu na čast.

Kad danas primamo sveti Kruh, Crkva nam govori, da je i to dar Presv. Trojstva, koje nam tako iskazuje svoje milosrđe. Sveta će Gozba ojačati našu vjeru, raspaliti našu ljubav i biti nam jaka zaštita u nevoljama duše i tijela.

2. nedj. po Duhovima — *Gozba*

Krist nas je otkupio, osnovao Crkvu i njoj dao u poklad svoje nezimjerne zasluge da ih ljudi uživaju. Otkupljenje je dakle, Gozba. I svako ono sredstvo po kome se plodovi otkupljenja primjenjuju dušama je gozba.

Dakle i sveta Misa. Kad bismo u njoj aktivno sudjelovali, kad bismo na Prikazanju s Kristom postajali jedno (istog duha i osjećaja), sigurno je da bi naš život iz dana u dan sve više poprimao nebeski, božanski izgled.

Blagovanje svetih darova Tijela i Krvi je prava Gozba. Ponavljanje toga svetog čina učinit će da će se u nama razviti djelo otkupljenja, koje će u svojoj punoj ljepoti zasjati kad budemo pozvani na vječnu nebesku Gozbu.

IGNACIJE VUGDELIJA

DUBINA MUDROSTI I ZNANJA BOŽJEG
(POSLANICA NA BLAGDAN PRESV. TROJSTVA)

Ulomak, što se čita u misnoj liturgiji na blagdan Presv. Trojstva, tvori konac dogmatskog dijela poslanice Rimljanima.

Pavao prizivlje u pamet vjernicima Rima, od kojih su jedni bili obraćenici iz poganstva a drugi obraćenici iz židovstva da jednima i drugima opravdanje dolazi vjerom u Krista. Jedni pred drugima ne smiju sebe isticati ili jedni druge s visoka promatrati. Ono što će on ovdje kazati, stoji na neki način kao epilog triju prethodnih poglavlja (9—11). Apostol se osjeća potišten pod teretom tajanstvene sudbine hebrejskog naroda, koji je stoljećima bio čuvar Božjih obećanja, a na koncu, kad se Isus pojavio, nije ga priznao za Mesiju. On pokušava ovu tajnu osvijetliti u svjetlu nauke o preodređenju. Božja obećanja naime nisu bila data Izraelu po tijelu nego »Izraelu Božjem«. Nesreća hebrejskog naroda je u nekom smislu felix culpa; prednost poslije njihova odbačenja imaju neznabošci, koji se obrate. Bog je kadar da se posluži nevjernošću jednih, da spasi druge. Židovima je Bog otvrdnuo srca; stoga evanđelje prelazi k neznabošcima. Bog od zla izvodi dobro. No ni neznabošci se ne smiju hvastati; jer kad Bog nije poštedio prave grane na maslini, koliko će on prije odbaciti divlje mladice, koje su nakalamljene na pitomu maslinu, tj. nevjerne neznabošce!

Pavao se nadvija nad bezdan Božjeg izbora i predodređenja i otkriva nam njegov jedan dijelak. Nalik je astronomu, koji teleskopom promatra par zvijezda na nebeskom svodu, dok milijarde zvijezda izmiču njegovu oku. Crta izbor i odbačenje Izraelskog naroda, a potom izbor i moguće odbačenje neznabožačkih naroda. Ipak izražava vjeru u konačno spasenje i obraćanje Izraela kad uđe punina neznabožačkih naroda u kraljevstvo Božje. Zamišljen i žalostan zbog sudbine svog naroda kliče (Rimlj. 11, 33—36):

Blagovanje svetih darova Tijela i Krvi je prava Gozba. Ponavljanje toga svetog čina učinit će da će se u nama razviti djelo otkupljenja, koje će u svojoj punoj ljepoti zasjati kad budemo pozvani na vječnu nebesku Gozbu.

IGNACIJE VUGDELIJA

DUBINA MUDROSTI I ZNANJA BOŽJEG
(POSLANICA NA BLAGDAN PRESV. TROJSTVA)

Ulomak, što se čita u misnoj liturgiji na blagdan Presv. Trojstva, tvori konac dogmatskog dijela poslanice Rimljanima.

Pavao prizivlje u pamet vjernicima Rima, od kojih su jedni bili obraćenici iz poganstva a drugi obraćenici iz židovstva da jednima i drugima opravdanje dolazi vjerom u Krista. Jedni pred drugima ne smiju sebe isticati ili jedni druge s visoka promatrati. Ono što će on ovdje kazati, stoji na neki način kao epilog triju prethodnih poglavlja (9—11). Apostol se osjeća potišten pod teretom tajanstvene sudbine hebrejskog naroda, koji je stoljećima bio čuvar Božjih obećanja, a na koncu, kad se Isus pojavio, nije ga priznao za Mesiju. On pokušava ovu tajnu osvijetliti u svjetlu nauke o preodređenju. Božja obećanja naime nisu bila data Izraelu po tijelu nego »Izraelu Božjem«. Nesreća hebrejskog naroda je u nekom smislu felix culpa; prednost poslije njihova odbačenja imaju neznabošci, koji se obrate. Bog je kadar da se posluži nevjernošću jednih, da spasi druge. Židovima je Bog otvrdnuo srca; stoga evanđelje prelazi k neznabošcima. Bog od zla izvodi dobro. No ni neznabošci se ne smiju hvastati; jer kad Bog nije poštedio prave grane na maslini, koliko će on prije odbaciti divlje mladice, koje su nakalamljene na pitomu maslinu, tj. nevjerne neznabošce!

Pavao se nadvija nad bezdan Božjeg izbora i predodređenja i otkriva nam njegov jedan dijelak. Nalik je astronomu, koji teleskopom promatra par zvijezda na nebeskom svodu, dok milijarde zvijezda izmiču njegovu oku. Crta izbor i odbačenje Izraelskog naroda, a potom izbor i moguće odbačenje neznabožačkih naroda. Ipak izražava vjeru u konačno spasenje i obraćanje Izraela kad uđe punina neznabožačkih naroda u kraljevstvo Božje. Zamišljen i žalostan zbog sudbine svog naroda kliče (Rimlj. 11, 33—36):

33 *O dubino bogatstva i mudrosti i znanja Božjega! Kako su nedokučljivi sudovi njegovi i neistraživi putovi njegovi!*

34 *Jer tko je upoznao misao Gospodnju? Ili tko mu je bio savjetnik?*

35 *Ili tko mu je prije što dao, da mu se zatim povrati?*

36 *Jer je sve od njega i po njemu i za njega. Njemu slava u vijeke.*

33 Ispustimo li veznik »i« koji spaja riječ mudrost s bogatstvom kako to rade mnogi latinski stari rukopisi, dobivamo prijevod retka 33: Bogata li bezdana mudrosti. Bog je u svojoj ekonomiji spasenja dopustio pad Židova da neznabošce privede k vjeri. Apostol Pavao ipak se nada da će povratak Židova biti bogatiji plodovima spasenja negoli je to bilo odmetnuće. Odbačenje u nekom smislu ide u prilog čitavog svijeta. Obraćeni neznabožački narodi u židovskom će narodu izazvati ljubomoru i ovaj će podvostručiti svoj žar. Bog je strog prema onima koji su pali, a dobar prema onima koji ustraju u dobroti. Tko ne ostane u dobroti, lako će se desiti da bude odsječen s maslinova stabla (11, 12). Apostol je stoga mogao kazati da je neizmjeran bezdan Božjega znanja i njegovih odluka. Izraz »mudrost i znanje« kod Pavla je čest. »Znanje« označuje izravnu spoznaju, dok »mudrost« neizmjernu Božju razboritost koja svime ravna i sve privodi k cilju. Božji su putovi neistraživi ne stoga što bi bili neshvatljivi, nego stoga što smo mi slijepi da ih shvatimo.

34—35 Razlog zašto je Pavao mogao uskliknuti da je neizmjeran bezdan Božjega znanja i njegovih odluka je jednostavan. Misao je Gospodnja, naime, iznad ljudskih misli. Čovjek ne može Bogu biti savjetnik ni u pravljenju nacrta ni u njihovu izvođenju tokom povijesti čovječanstva. Pavao ovdje citira Iz. 40, 13 prema LXX. Ovom mišlju ispunjeno je čitavo 40 poglavlje Izaije proroka. »Narodi su pred njim kao kap iz vijedra... Svi narodi su kao ništa pred njim« (40, 15 i 17). Bog nije u svojim odlukama i njihovu izvođenju ničiji dužnik. Nitko nije poklonio nikakav dar za koji bi on morao naknadno uzvraćati. To vrijedi za izabrani narod Božji St. Zavjeta jednako kao i za neznabožačke narode koji će svojedobno prilaziti u krilo Crkve. Bog je svakome dobrotvor a nikome dužnik.

36 U riječima: *Od njega, po njemu i za njega* mnogi tumačitelji vide aluziju na tajnu Presv. Trojstva, počevši tamo od Augustina pa dalje. Tako na pr. u Abelardovu himnu čitamo: »Ex quo, hic Pater; per quem, est Filius; in quo, est Patris et Spiritus Sancti« (Od njega, tj. od Oca; po njemu, tj. po Sinu; u njemu, tj. Ocu i Duhu Svetomu). Ovdje Vg ima in quo, dok u grčkom tekstu stoji eis auton: za njega. Moderni tumačitelji, na pr. Ricciotti, ovdje vide samo trostruki odnos jedinstvene naravi Božje prema stvorenim stvarima izvan nje i misle da tu Pavao ne pravi aluziju na trojstvo osoba u unutarnjem Božjem životu. »*Od njega*« bi značilo porijeklo svega stvorenog; »po njemu« odpstojnost a »za njega« svršnost svega stvorenog. Slično F. Prat i Jacono r. 36 ne smatraju trinitarnim tekstom nego samo trinitarnim ritmom. Ronald Knox naprotiv kaže, da se on ne može oteti utisku da se ovdje ne radi o aluziji na Presv. Trojstvo. On zapaža triput navedeni trotakt: bogatstvo (1), mudrost (2) i znanje (3); nitko se nije vinuo do Božjeg spoznanja (1), nitko Božjoj mudrosti nije bio savjetnik (2), nitko kao dobrotvor ne povećava Božje bogatstvo (3). Sve stvari postoje od njega (1), po njemu (2) i za njega (3). Prema njemu rječca *od* odnosi se na Oca, *po* na Sina, *za* na Duha Svetoga. Ovom ulomku Rim. 11, 36 on nalazi sličan u 1. Kor. 8, 6, gdje apostol Pavao veli: »Mi imamo jednoga Boga Oca, on koga je sve i mi za njega, i jednoga Gospodina Isusa Krista, po kom je sve i mi po njemu.« Ovdje u 1. Kor. 6, 8 rječca *za (eis)* odnosi se na Oca, no ona se inače može odnositi na Božanstvo bez razlike.

Povijest svakog pojedinca, svakog pojedinog naroda i čitavog čovječanstva s izmjenom radosti i boli tek je isječak velike drame vječnosti. Sve na koncu treba da završi vječnim skladom svekolikog stvorenja, koje je imalo kao središte i vrelo spasa utjelovljenog Krista, mučena i uskrslog. Zatvara se zlatni krug, kojega se početak i završetak susreću u tajnim dubinama Presv. Trojstva. Tu su na djelu bile posebno moć i svetost Božja; zato apostol Pavao s pravom veli, da smo Bogu dužni pjevati pjesmu zahvale mi i svi stvorovi u vremenu i vječnosti.

o. Franjo CAREV

Ovaj broj izlazi u povećanom opsegu radi obilne aktuelne suradnje koju smo dobili. Mnogi članci ipak trebaju čekati.

ČEŠČENJE SRCA JEZUSOVEGA IN LITURGIJA

Po drugi svetovni vojni je nastalo marsikje, tudi med dobromislečini verniki in duhovniki, ne izvzemši nekatere teologe, neko nerazpoloženje do češčenja presv. Srca Jezusovega. Javljati so se začeli glasovi o krizi in neaktualnosti tega češčenja. Poleg drugih vzrokov za ta pojav je bil pač tudi ta, da je bilo v dogmatičnem nauku o tem češčenju marsikaj nerazčiščenega in nejasnega, predvsem pa brez globlje zakoreninjenosti v virih razodetja.

O priliki stoletnice, odkar je bil praznik Srca Jezusovega uveden za vso Cerkev, pa je sv. oče Pij XII. izdal o tem češčenju okrožnico z naslovom »Haurietis aquas« (1. 1956), kjer povzema in poglablja vse, kar so tudi v najnovejšem času o tem povedali najboljši teologi, in odstranja razne nejasnosti in predsodke. Odpor, tako pravi Pij XII., izvira le iz nerazumevanja prave narave tega češčenja, »ki je zdavnaj v Cerkvi in ki ima trdne temelje v samem sv. pismu« (odst. št. 64). Pobožnost do Srca Jezusovega dejansko sloni na dveh velikih idejah javnega razodetja. Prva ideja: Že v stari zavezi je bilo napovedano, da *bodo iz Mesijevega osrčja oziroma srca pritekli studenci zveličanja* (prim. Iz 12, 3; Zah 12, 10; 13, 1), to se pravi milosti Sv. Duha za nadnaravno prerojenje in posvečenje vsega človeštva. Jezus je to obrnil nase (Jan 7, 37—39; 19, 33—37). Voda, ki se je izlila iz prebodene Jezusove strani, ko je visel na križu, je bila simbol milosti, ki so bile zaslužene z izvršitvijo daritve novega in pravega velikonočnega Jagnjeta; izlitje krvi je namreč pomenilo, da je bila že izvršena tista daritev, ki nam je zaslužila vse milosti. — Druga velika razodeta misel, na kateri temelji češčenje Srca Jezusovega, pa je sploh najvišja in najglobljа misel, kar nam jih razodetje posreduje o Bogu: »Deus charitas est« (1 Jan 4, 8). In ta *ljubezen je najbolj bleščeče in hkrati skrivnostno zastrto* — saj Bog vedno ostane »mysterium tremendum« — *zasijala na križu, v prebodenem Srcu učlovečene Božje Besede.* »Srce Jezusovo je Srce Božje osebe, t. j. učlovečene Besede, in nam zato predstavlja in tako rekoč nazorno postavlja pred oči vso ljubezen, s katero je Kristus ljubil nas in nas še sedaj ljubi. Prav zato je treba pripisovati češčenju presv. Srca toliko važnost in ga smatrati za *najbolj dovršeno praktično izpovedovanje krščanske vernosti.* Krščanska vera je namreč vera Jezusova, ki obstoji vsa s Sredniku, učlovečenem Bogu

— tako da k Srcu Boga moremo priti samo po Srcu Kristusovem, kakor je sam rekel: Jaz sem pot, resnica in življenje ... To češčenje je usmerjeno k ljubezni, ki jo ima Bog do nas, in ima za svoj namen to, da nas privede do najpopolnejše in najbolj dovršene ljubezni do Boga in do bližnjega ... (št. 60). »Je češčenje Božje in človeške ljubezni učlovečene Besede, pa tudi češčenje ljubezni, ki jo imata nebeški Oče in Sveti Duh do grešnikov« (št. 46). »Je ne samo simbol, ampak tudi nekak *povzetek celotne skrivnosti našega odrešenja«* (št. 43). Tako Pij XII.

V Jezusovi kalvarijski daritvi, s katero se je začela nova zaveza, v tisti daritvi, glede katere je izlitje krvi iz Jezusovega Srca povedalo, da je že izvršena, se obe veliki omenjeni misli božjega razodetja strneta v eno samo stvarnost, v skrivnost odrešenja: Da je Bog res ljubezen, to dokazuje Kristusova daritev na križu — »in hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit« (1 Jan 3, 16). Tomistično bi rekli: daritev sama je materialni element skrivnosti našega odrešenja; tista ljubezen pa, ki je Kristusa nagnila h krvavi daritvi na Kalvariji, je njen formalni element. Ta daritev namreč priteka iz ljubezni učlovečene Božje Besede in preko nje iz neizmerne ljubezni troedinega Boga, »ki je šla tako daleč, da je tudi s srcem učlovečene Besede vzljubila človeški rod« (št. 58).

Cerkveni očetje pogosto trdijo, da se je *Cerkev rodila iz Jezusove prebodene strani,* iz Jezusovega Srca. Odločilna realnost, ki tvori Cerkev, je namreč milost, je Sveti Duh, ki ga je Kristus zaslužil Cerkvi s popolnim žrtvovanjem svojega življenja na križu. Iz te žrtvujoče se ljubezni, torej iz »Srca«, so pritekli vsi studenci milosti in darov Svetega Duha, ki kot oseba neskončne Božje ljubezni od vekomaj izhaja iz medsebojne ljubezni med Očetom in Sinom in ki ga skupaj Oče in Sin pošiljata Cerkvi in v naša srca, da jih preraja k novemu življenju (prim. Jan 3, 5; Rimlj 8, 14—16; Gal 4, 6. 7). In te milosti iz Jezusovega prebodenega Srca usposabljajo Cerkev za to, da kljub tako velikim slabostim svojih članov in kljub silnemu satanovemu delovanju (2 Tes 2, 9) more izvrševati svojo zveličavno nalogo. Češčenje Srca Jezusovega nas na ta način navaja tudi na pravi odnos do Cerkve in do njega, ki je duša Cerkve, namreč do Svetega Duha.

Če na češčenje Srca Jezusovega gledamo v luči teh dveh razodetih misli: daritev Jezusovega življenja na Kalvariji je

studenec vseh odrešilnih milosti, globlji vzrok te daritve pa je ljubezen učlovečenene Besede in ljubezen nebeškega Očeta in Svetega Duha do človeštva (prim. Haurietis aquas št. 46), je takoj jasno, da *pobožnost do Srca Jezusovega niti malo ne nasprotuje* tako imenovani *liturgični pobožnosti, marveč jo le poglablja,* ko opozarja na jedro vse liturgije, na tisto, kar je v njej najglobljega: na brezno božje ljubezni, o kateri poje liturgija na svojem višku, namreč na veliko soboto: »O inaestimabilis dilectio caritatis, ut servum redimeres, Filium tradidisti!« In sv. maša, žarišče vse liturgije: kako zelo se bo poglobila udeležba pri njenj, ako jo bo prežemal tisti duh posvečenja (consecrationis), duh predanosti in zadoščevanja, ki je lasten češčenju Srca Jezusovega! Navsezadnje je posvečenje Srcu Jezusovemu, ki ga je nam krhkim in nestanovitnim ljudem treba spet in spet obnavljati, isto kakor daritveni duh, tako važen za liturgično obnovo. In če pomislimo na to, da se je iz Jezusovega Srca, »ki je ljudi toliko ljubilo, da se je vsega žrtvovalo...«, razlila milost za vse ljudi, potem bomo razumeli, da se s pobožnostjo do Srca Jezusovega nujno poglablja tudi občestveni duh, duh »apostolata molitve« in žrtvovanja za brate, za katere je Gospod iz ljubezni prelil slednjo kapljico krvi, da jih reši. Z druge strani pa nam liturgija daje za češčenje Srca Jezusovega najboljšo hrano, ko nam praznik za praznikom odkriva vedno nove strani Odrešenikove žrtvujoče se ljubezni (prim. Haur. a. št. 28—36). Tudi v tem pogledu velja misel Pija XI., ki jo je Pij XII. še bolj osvetlil: Češčenje Srca Jezusovega je »obseg vse vernosti in pravec vse popolnosti; saj ni pobožnosti, ki bi duše bolj vodila do globljega spoznanja Jezusa Kristusa in bolj nagibala, da ga srčneje ljubijo in popolneje posnemajo« (Haur. a. št. 9). Je najuspešnejša šola Božje ljubezni, tiste ljubezni, ki mora biti temelj Božjega kraljestva v dušah poedincev, v družinski skupnosti in med narodi« (št. 72). »Kaj more uspešneje nagibati vernike, da bi se v življenju v celoti oklenili evangeljske postave«, kakor prav resnična pobožnost do Srca Jezusovega? (št. 69).

Ugledni teologi, n. pr. prof. dogmatike na Gregoriani J. Filograssi, izrečno pravijo, da v smislu okrožnice Haurietis aquas za češčenje Srca Jezusovega, ki je zdaj čisto jasno postavljeno na temelje javnega razodetja, *ni niti potrebno, da bi upodabljali Srce Jezusovo na ta način, kakor je sedaj običajen,* marveč je čisto v redu, ako nam kot *podoba presv. Srca velja Križani s prebodeno desno stranjo.* V Franciji je

pred nedavnim izšla o Srcu Jezusovem zelo upoštevana knjiga, sotrudno delo več znanih teologov, ki ima na naslovni strani za podobo Srca Jezusovega »Jezusa Gobavca«, sliko iz 14. stol., kjer je Križani predstavljen pretresljivo kot »mož bolečin in gobavec« (Iz 53, 4), še po smrti preboden. Na tej črti je tudi stavek iz okr. Haurietis aquas (št. 63): »Naj bodo vsi trdno prepričani, da v češčenju vzvišenega Srca Jezusovega niso prva in najvažnejša stvar zunanje pobožne vaje; in tudi ni glavni razlog češčenja to, da bi si izprosili tistih dobrot, ki jih je Kristus Gospod obljubil v zasebnih razodetjih, obljubil zato, da bi ljudje z večjo gorečnostjo izpolnjevali glavne dolžnosti katoliške vernosti, ki so ljubezen in zadoščevanje, s tem pa tudi največ storili za lastno duhovno korist«. K. Rahner pa razen tega opozarja, da v smislu Haurietis aquas odpade še en predsodek zoper češčenje Srca Jezusovega: subtilne distinkcije o »delnem oziroma celotnem materialnem in formalnem predmetu« tega češčenja; o teh je šla včasih živahna debata v teologiji in stvar bolj zamegljevala, kakor pa pojasnjevala — spričo navedenih velikih dveh misli javnega božjega razodetja, na katerih češčenja Srca Jezusovega temelji, so te distinkcije nekaj čisto postranskega, ako ne popolnoma odveč.

Res je potrebno, da odvržemo vse predsodke in pomisleke zoper češčenje presv. Srca in da se s pomočjo okrožnice, ki je tiskana izšla v hrvaščini, ciklostilno pa tudi v slovenskem prevodu, v premišljevanju vglobimo v to, kar je v krščanstvu najglobljega in najbolj pretresljivega. Tako nas bo bolj in bolj prevzela veličina krščanskega misterija in prežarila nas bo nadnaravna luč in moč, ki jo daje Sveti Duh, prihajajoč iz Jezusovega Srca, iz ljubezni, ki je šla in še sedaj gre do kraja. Tako bomo tudi najbolj usposobljeni za veder (ne mrk) duhovniški apostolat, tisti apostolat, ki ni propaganda nekega nazora, naj bi bil še tako lep, marveč izžarevanje Kristusove ljubezni, njegove luči in moči. Bolj kakor vsega drugega, bolj kot avtobomilov in tiska, bolj kot »modrosti govora« (1 Kor 1, 17) smo potrebni ognja Svetega Duha, prihajajočega iz Gospodovega prebodenega Srca, da bo ta ogenj tiho, a močno izžareval na našo okolico ter jo utrjeval v veri v Kristusov misterij, v zaupanju, ki nikoli ne vara, v optimizmu in srčnosti, ki se ničesar zarez ne boji, katji »v vsem zmagujemo po njem, ki nas je vzljubil« (Rimlj 8, 37). Če »nas bo vnemala ljubezen Kristusova« (1 Kor 5, 14) bomo znali poiskati tudi

konkretna sredstva, ki so potrebna za zunanji in notranjii apostolat. Brez tega notranjega motorja pa nam bodo zunanji motorji rajši v škodo kakor v korist. V prvi vrsti moramo »spoznati vse spoznanje presegajočo ljubezen Kristusovo« (Ef 3, 19), potem si bomo pridobili tudi potrebno poznanje drugih stvari, ki so važne za apostolat. Brez tega, k čemur nas vodi na najbolj učinkovit način češčenja Srca Jezusovega, bi vse drugo bilo le »brneč zvon ali zveneče cimbale« (1 Kor 13, 1) in lahko tem večja podrtija, čim višja je bila stavba, katero smo zgradili (prim. Mt 7, 27).

Dr. ANTON STRLE

SPOMEN SVETOG JOSIPA U REDU SV. MISE

U nepromjenjivim dijelovima teksta sv. Mise spominju se na nekoliko mjesta razni sveci. Tako u Confiteor, u Suscipe sancta Trinitas, u Communicantes, u Nobis quoque peccatoribus i u Libera nos. Spominju se bl. Djevica Marija, sveti Mihovil Arkanđel, sv. Ivan Krstitelj, sveti apostoli, slavni sveti mučenici prve crkve. Ovo spominjanje temelji se na zajednici crkve vojujuće i crkve u slavi. U svetoj žrtvi svećenik slavi Boga, ali slavi i bl. Djevicu Mariju i svece, jer slaveći njih slavi samoga Boga, koji je mirabilis in sanctis suis, ta sveci su slatki plod sa drveta svetog križa, a ta žrtva križa obnavlja se u svetoj Misi. I jer je njihov život bio jedna žrtva s Gospodinom, to im Crkva ni jednim drugim činom ne može iskazati veću čast i slavu nego prinoseći svetu žrtvu u zajednici s njima. Ta oni i sada na nebesima prikazuju Bogu one iste osjećaje ljubavi i predanja, koje su nosili u svojem srcu ovdje na zemlji. Kao članovi mističnog tijela, kojemu je Krist glava, prikazuju još jednom i Krista i sebe nebeskom Ocu, i to toliko više i moćnije, koliko su po stepenu slave više s njime sjedinjeni.

Pored iskazivanja ove časti Crkva i zazivlje svece, da u ovom prevažnom činu isprosi njihov zagovor. U Confiteor moli bl. Djevicu, bl. Mihovila Arkanđela, bl. Ivana Krstitelja, svete apostole Petra i Pavla i sve svete, da se mole za nas pred Gospodinom Bogom. U Libera ona moli Gospodina, da nam »po zagovoru blažene i slavne vazda Djevice Bogorodice Marije i bl. apostola Petra i Pavla, Andrije i svih svetih dade milostivo mir u dane naše.« Molitva kod prikazanja (»Primi sveto Trojstvo«) izražava ovu dvostruku svrhu spomena svetih u sv. Misi.

konkretna sredstva, ki so potrebna za zunanji in notraniji apostolat. Brez tega notranjega motorja pa nam bodo zunanji motorji rajši v škodo kakor v korist. V prvi vrsti moramo »spoznati vse spoznanje presegajočo ljubezen Kristusovo« (Ef 3, 19), potem si bomo pridobili tudi potrebno poznanje drugih stvari, ki so važne za apostolat. Brez tega, k čemur nas vodi na najbolj učinkovit način češčenja Srca Jezusovega, bi vse drugo bilo le »brneč zvon ali zveneče cimbale« (1 Kor 13, 1) in lahko tem večja podrtija, čim višja je bila stavba, katero smo zgradili (prim. Mt 7, 27).

Dr. ANTON STRLE

SPOMEN SVETOG JOSIPA U REDU SV. MISE

U nepromjenjivim dijelovima teksta sv. Mise spominju se na nekoliko mjesta razni sveci. Tako u Confiteor, u Suscipe sancta Trinitas, u Communicantes, u Nobis quoque peccatoribus i u Libera nos. Spominju se bl. Djevica Marija, sveti Mihovil Arkanđel, sv. Ivan Krstitelj, sveti apostoli, slavni sveti mučenici prve crkve. Ovo spominjanje temelji se na zajednici crkve vojujuće i crkve u slavi. U svetoj žrtvi svećenik slavi Boga, ali slavi i bl. Djevicu Mariju i svece, jer slaveći njih slavi samoga Boga, koji je mirabilis in sanctis suis, ta sveci su slatki plod sa drveta svetog križa, a ta žrtva križa obnavlja se u svetoj Misi. I jer je njihov život bio jedna žrtva s Gospodinom, to im Crkva ni jednim drugim činom ne može iskazati veću čast i slavu nego prinoseći svetu žrtvu u zajednici s njima. Ta oni i sada na nebesima prikazuju Bogu one iste osjećaje ljubavi i predanja, koje su nosili u svojem srcu ovdje na zemlji. Kao članovi mističnog tijela, kojemu je Krist glava, prikazuju još jednom i Krista i sebe nebeskom Ocu, i to toliko više i moćnije, koliko su po stepenu slave više s njime sjedinjeni.

Pored iskazivanja ove časti Crkva i zazivlje svece, da u ovom prevažnom činu isprosi njihov zagovor. U Confiteor moli bl. Djevicu, bl. Mihovila Arkanđela, bl. Ivana Krstitelja, svete apostole Petra i Pavla i sve svete, da se mole za nas pred Gospodinom Bogom. U Libera ona moli Gospodina, da nam »po zagovoru blažene i slavne vazda Djevice Bogorodice Marije i bl. apostola Petra i Pavla, Andrije i svih svetih dade milostivo mir u dane naše.« Molitva kod prikazanja (»Primi sveto Trojstvo«) izražava ovu dvostruku svrhu spomena svetih u sv. Misi.

U navedenim molitvama, začudno, nigdje se ne spominje i ne zazivlje, uz bl. Djevicu Mariju i svete, sv. Josip. Istina je, Kanon je oblikovan i ustaljen u vrijeme, dok je skromni sv. Josip stajao »u pozadinu« Isusa i Marije. Sve liturgije spominju bl. Djevicu i apostole; nju, jer je, kako se ističe, majka žrtve, mater victimae sacrificii, a njih, jer su ovu žrtvu propovijedali i posvjedočili svojom smrću. Sveti mučenici se spominju, jer se je sveta žrtva prikazivala na grobu nekog svetog mučenika. Svece ispovjednike nije se unosilo u Kanon.

Otsutnost sv. Josipa iz Reda sv. Mise shvatljiva je za prvo doba kršćanstva. To je lijepo objasnio u svojem djelu o sv. Josipu dr. S. Bakšić: »Izvanje i općenito javno štovanje sv. Josipa nije se odmah od početka kršćanstva razvilo zbog vanjskih okolnosti. Razlog je ponajprije bio taj, što je trebalo da u dušu i srce duševno i ćudoredno iskvarenog svijeta uđe najprije ispravna spoznaja božanskog Spasitelja. Isticati u tim okolnostima štovanje sv. Josipa u mnogom bi pogledu otešćalo nastojanje, da svijet u potpunoj veličini i dostojanstvu zagleda lik božanskog Spasitelja i njegove djevičanske majke. Drugi je razlog bio u tome, što su prvi vjekovi kršćanstva bili ispunjeni krvavim borbama za čast i proširenje Kristova imena, pa je razumljivo, da su pred oči vjernika jače iskočili uzvišeni likovi apostola i prvih mučenika, nego li uzvišena, doduše, ali tiha i skromna pojava sv. Josipa.«

Štovanje sv. Josipa se osobito budi u 12. vijeku i razvija se sve više tijekom vjekova, ali ono poprima naročiti zamah zadnjih sto godina, od Pija IX do današnjeg sv. Oca pape Ivana XXIII. Među raznim postulatima, što su ih članovi vatikanskog sabora predali Piju IX prva dva su se odnosila na sv. Josipa. U njima se je tražilo da se sv. Josipu dade časnije mjesto u svetoj liturgiji i da se sv. Josipa proglasi zaštitnikom svete crkve. Pio IX radosno je prihvatio te prijedloge te je podigao blagdan sv. Josipa na svetkovinu prvog stepena i proglasio ga je zaštitnikom cijele Crkve. Pored toga posvetio je sv. Josipu mjesec ožujak. Lav XIII izdao je o sv. Josipu encikliku Quamquam pluries, u kojoj prikazuje sv. Josipa kao uzor ocima obitelji i radnicima. Tada je uvedena i molitva »K tebi se, o sveti Josipe, utječemo.« Pio X obogatio je litanije sv. Josipa novim oprostima, a Benedikt XV odredio je da svetkovina sv. Josipa bude zapovjedni blagdan i uveo je u misal predslovlje o sv. Josipu. Pio XI je svetkovinu

zaštite sv. Josipa propisao za cijelu Crkvu. Pio XII ustanovio je novu svetkovinu sv. Josipa radnika i sastavio u duhu ove svetkovine i posebnu molitvu sv. Josipu.

Poznato je da su sv. Ocu papi prigodom vatikanskog koncila i kasnije bili upućeni postulati da se ime sv. Josipa unese i u Red sv. Mise i to u Confiteor, Suscipe sancta Trinitas, Communicantes i Libera nos. Papa nije udovoljio ovoj molbi jedino iz liturgijskih razloga. No s pravom je dr. S. Bakšić u spomenutom djelu o sv. Josipu kazao: »Budući da liturgijske zapreke nisu nesavladive, opravdane su nade, da će se tečajem vremena liturgijsko štovanje sv. Josipa i u ovom smjeru proširiti i još više uzdignuti.«

Ako Crkva u Redu sv. Mise spominje svece zato, da u tom najsvečanijem činu štovanja Boga izrazi i njima posebnu čast i da zazove kod tog najuzvišenijeg žrtvovanja i njihov moćan zagovor, onda smatramo da se ova nada temelji na čvrstim dokazima uzvišenog dostojanstva sv. Josipa i njegove moćne zaštite. Nije svrha ovih redaka da dokazuje to dostojanstvo i moć, jer su to temeljito i opširno obradili i dokazali teolozi. Želimo samo istaknuti te izvanredne odlike, zbog kojih smatramo da bi sv. Josipu pripadalo mjesto uz spomen njegove prečiste zaručnice i ostalih svetaca koji se spominju u Redu sv. Mise.

»Nitko, osim Isusa i Marije, nije primio od Boga veći zadatak nego li ga je primio sv. Josip. Odvijeka i, poslije Isusa i Marije, prije ijednog drugog stvorenja, on je bio u misli Božjoj, i mimo bezbrojnih mogućih stvorenja posebno izabran da bude u zajednici s Isusom i Marijom u izvršenju onog otajstva »od vijeka sakrivenog u Bogu« (Efež. 3, 9). Bog je odabrao Mariju da bude Majka Isusova, a Josipa da bude njezin zaručnik i Isusu na neki način otac. Ali ista je bila odluka preodređenja i Marije i Josipa, naime ona kojom je Krist kao čovjek bio preodređen kao spasitelj svijeta. No, kada je postojala samo jedna odluka preodređenja Isusa, Marije i Josipa, morao je biti za svu trojicu samo jedan razlog bivstvovanja. Zato, jer je ova odluka utjelovljenja bila formalno otkupiteljska, nije samo Isus dobio zadatak da izvrši otkupljenje čitavog ljudskog roda, niti čak sam Isus s Marijom, nego s Isusom i Marijom taj zadatak je na neki način dobio skupa i sv. Josip. I doista, nije li to ono, što hoće reći Crkva, kada u svojem liturgijskom himnu pjeva da je Bog »dao Josipu ministrum esse salutis« ili kada o trima člano-

vima svete obitelji bez razlike govori da su »nati in salutem gentium«? Zato se ne dolikuje da u štovanju odjeljujemo sv. Josipa od Isusa i Marije; nego kao što su na zemlji skupa radili na našem otkupljenju, tako trebaju biti sada zajednički predmet našeg štovanja« (S. Palmier: De participatione s. Joseph in mysterio incarnationis formaliter redemptivae).

Sv. Josip je sudjelovao u ovom djelu otkupljenja sklapajući djevičansku ženidbu s bl. Djevicom Marijom, dakle omogućujući Isusu da siđe u njezino djevičansko krilo. On time sudjeluje u utjelovljenju skupa sa svojom zaručnicom, kojoj je on zakoniti, ali djevičanski muž. Zato i on ima udjela u slavi njezina materinstva. »Jer je postojao bračni vez između Josipa i bl. Djevice Marije, ne može biti dvojbe, da se je on više nego itko drugi približio ovom najodličnijem dostojanstvu, po kojem Bogorodica daleko natkriljuje sva stvorenja. Ženidba je naime zajednica i sjedinjene od svih najveće, koje po svojoj naravi donosi sa sobom zajednicu dobara jednoga s drugim. Stoga, ako je Bog dao Josipa bl. Djevici za zaručnika, dao joj ga je jamačno ne samo za druga u životu, za svjedoka njezina djevičanstva, za zaštitnika njezina poštenja, nego također za dionika njezina uzvišenog dostojanstva baš poradi toga bračnog saveza« (Lav XIII Quamquam pluries).

K tome on je otac Isusov. Ne doduše u tjelesnom smislu, ali u pravnom, jer je bio zakoniti muž Majke, koja je začela i rodila Isusa, pa je Isus i njemu pripadao ženidbenim pravom vlasništva. Zato Sveto pismo zove Mariju i Josipa roditeljima Isusovim.

Tako je sv. Josip postao glavar ove svete obitelji. Koliki ugled u očima njegove zaručnice i njegova Isusa, kolika ljubav, koliko poštovanje! Majka Božja i Sin Božji savršeno ga ljube, poštuju i slušaju, a on vodi za njih brigu i zapovijeda Božjem Sinu. »Zato se je Riječ Božja sv. Josipu čedno pokoravala, slušala je njegove naloge i iskazivala mu svaku čast, koju treba da iskazuju djeca roditelju.« (Lav XIII cit. encikl.). I sv. Evanđelje priznaje ovaj odnos Isusov ne samo prema njegovoj Majci, već i prema sv. Josipu kada kaže za Isusa: »I bio im je podložan.«

Dostojanstvo sv. Josipa ogledava se i u njegovoj svetosti. Baš zato što mu je Bog povjerio tako velik zadatak, dapače najveći poslije onog povjerenog njegovoj prečistoj zaručnici, dao mu je i puninu milosti koja, uz jedini izuzetak presv.

Djevice, nadilazi milost danu bilo kojem svecu. A on je i surađivao s tom milošću, koja mu nije oduzimala slobodu pa potom ni zaslugu. I doista sv. Josip je uzor svih bogoslovskih i moralnih vrlina.

Dakle, dostojanstvo sv. Josipa nadilazi, osim onoga Božje Majke, sve svece. Njemu pripada takozvani kult protodulije, dok njima pripada samo kult dulije.

Iz dostojanstva sv Josipa sasma je vidljiva i njegova izvanredna moć kod Boga. Tko može biti moćniji kod Boga od onoga koji je imao s nebeskim Ocem zajedničkog sina, s Duhom svetim zajedničku zaručnicu, s Isusom najintimnije veze obiteljskog života, očinsku vlast nad njime ovdje na zemlji? Ko moćniji od onoga, kojemu je Majka Božja i kraljica neba i zemlje bila vjerna zaručnica, kojemu pripada poslije nje najčasnije mjesto na nebu do Boga? Moćna zaštita svetaca kod Boga srazmjerna je veličini ljubavi, što im ju je Bog iskazao. No koga je Isus osim svoje svete Majke mogao više ljubiti od svoga poočima, svoga hranitelja, onoga koji ga je hranio, odijevao, nosio, grlio i branio? Zato je već Pio IX u jednom svojem govoru označio sv. Josipa najsigurnijom nadom Crkve poslije bl. Djevice, a Lav XIII u spomenutoj okružnici ponavlja da se Crkva najviše uzda u njegovu obranu i zaštitu. S druge strane sv. Josip na neki način ima i dužnost da se brine za članove velike Božje obitelji i za nju kao cjelinu, jer je Crkva mistično tijelo Kristovo.

A ko će nam među svecima najviše pomoći da žrtvu sv. Mise prikažemo što dostojnije? Sveti Josip je bio onaj kojemu je bilo povjereno žrtveno Janje, on ga je čuvao i hranio za žrtvu, on ga je i prvi sa svojom svetom zaručnicom prikazao u hramu i žrtvovao Bogu u svojem srcu slušajući bolne riječi Šimunove upravljene Majci: »I mač boli probost će tvoju dušu.« Nije li taj mač toga časa probo i dušu sv. Josipa? A to žrtvovanje ponovilo se više puta na djelu, kada je sv. Josip proživljavao teške časove zaštićujući Isusa od progona Herodova, a i onda kada ga je tri dana tražio po Jeruzalemu. »Sine, — kazala je Isusova Majka — otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.« Treba reći da su ove boli bile naglašene i suosjećanjem sv. Josipa sa žalostima njegove ljubljene zaručnice. To su bila prikazanja i žrtvovanja sv. Josipa nebeskom Ocu u zajednici s Isusom i Marijom. Kako da sada on bude odijeljen od nijh u liturgijskom žrtvovanju i da se kod tog žrtvovanja ne oda priznanje i ne iskaže štovanje njemu, prvom žrtvova-

telju? Ako je on za svoga života bio sjedinjen s Isusom i Marijom u svakodnevnim žrtvama života i prinosima dobrih djela, onda se dolikuje da bude s njima sjedinjen i u ovom žrtvovanju kod svete Mise.

Spomen sv. Josipa u sv. Misi podsjećao bi svećenike na one divne vrline sv. Josipa, s kojima treba prilaziti ovom žrtvovanju, na čistoću srca, ljubav, poniznost, sjedinjenje sa žrtvom. Sjetimo se molitve sv. Josipu: O felicem virum, koju Crkva preporučuje svećenicima prije svete Mise. Dobrota i povjerenje Isusovo prema svećeniku u sv. Misi slični su Isusovu odnosu prema sv. Josipu. Koliko bi odnos svećenika prema Isusu trebao biti sličan odnosu sv. Josipa prema Isusu! Kako se ne bi onda svećenik kod tog svetog čina ugledavao u sv. Josipa i zazivao pomoć njegove ljubavi i snagu njegovih vrlina?

Bilo je toliko naravno, što je sv. Josip bio proglašen zaštitnikom svete Crkve. To je u stvari bilo samo priznanje onoga što je sv. Josip oduvijek bio. Sasma je razumljivo što Crkva u starozavjetnom Josipu gleda unaprijed najavljenu ulogu i zadaću novozavjetnog Josipa. Ona se s bezgraničnim pouzdanjem njemu utječe i svakome kaže: Ite ad Joseph! Ni jednome svecu nije iskazala toliko povjerenje i priznala toliko dostojanstvo i moć koliko njemu. Ona je to pokazala, kako smo vidjeli, naročito kroz ovih zadnjih sto godina, promičući štovanje sv. Josipa. Dapače danas ni jedan svetac nije toliko slavljen liturgijom svete Crkve koliko sv. Josip. Ipak taj veliki sv. Josip, slavniji i moćniji od svih svetaca i anđela, nije još slavljen u najuzvišenijem liturgijskom činu, što ga svagdano obavlja sveta Crkva u svetoj Misi. Ako Crkva ni jednim drugim činom ne može iskazati veće štovanje i slavu nekom svecu nego prinoseći svetu žrtvu u zajednici s njime i zazivajući njegov zagovor, onda sv. Josipu pripada mjesto u sv. Misi uz spomen njegove svete Zaručnice.

Mi dobro shvaćamo i razloge i osjećaje onih koji su prigodom vatikanskog sabora, a i kasnije molili sv. Oca papu da bi unio ime sv. Josipa u Red sv. Mise. To što nije bilo učinjeno onda, uvjereni smo da može biti učinjeno sada prigodom Vatikanskog sabora. Ako su onda liturgijski obziri zadržavali papu, da dirne u posvećenu starinu teksta Reda sv. Mise, vjerujemo da smjelog sv. Oca papu Ivana XXIII ti obziri ne bi smetali, to manje što je Crkva u zadnje vrijeme sprovela tolike krupne liturgijske reforme, a sprema se i na

nove u vatikanskom saboru. Sveti Otac papa **ne krije svoju** pobožnost prema sv. Josipu i svoje pouzdanje u njega, pa je II Vatikanski sabor, od kojega mnogo očekuje, stavio pod zaštitu sv. Josipa objelodanivši apostolsko pismo o pobožnosti prema sv. Josipu. Mi s čvrstim pouzdanjem očekujemo da će sv. Josip izvršiti prema vatikanskom saboru svoj zadatak, ali i to da će njemu vatikanski sabor sa sv. Ocem na čelu izraziti svoje priznanje i zahvalnost davajući mu u Redu sv. Mise ono mjesto koje mu pripada po dostojanstvu i moći.

Ovi retci su molba svima onima koji mogu doprinijeti ovoj slavi sv. Josipa, da učine sve što je u njihovoj moći.

O. ANĐELKO prof. FAZINIĆ O. P.

BOGORODICE DJEVICE PREČISTI ZARUČNIK

3. PRVI POSLIJE MARIJE

U prva dva člančića ovog niza sastavaka o sv. Josipu, koji se logično nadovezuju na onaj niz iz prvoga godišta: — In primis gloriosae... donijeli smo, gotovo u cjelini, Apostolsko pismo Sv. Oca Ivana XXIII »o pobožnosti prema sv. Josipu«.

Sada ćemo pokušati, prema sv. Evanđelju i naučavanju sv. Otaca i priznatih bogoslovaca, u četiri preostala broja ovoga godišta, prikazati lik sv. Josipa i njegov položaj u ekonomiji spasenja, a prema tome i u liturgiji i pastorizaciji. Vidjet ćemo, da je po Božjoj odredbi sv. Josip nerazdruživo povezan s Isusom i Marijom, pa, dosljedno, on mora i u **našoj pobožnosti, privatnoj i javnoj,** zauzimati osobito mjesto.

1. Prvi put se sv. Josip spominje u prvom Evanđelju — **Matejevu** — odmah u prvom poglavlju: — *A Jakov porodi Josipa, muža Marije, od koje se rodi Isus zvani Krist* (Mat 1, 16).

U toj kratkoj rečenici sadržana je, kao u nekoj jezgri, sva teologija o sv. Josipu. Josip je *muž Marijin,* a Marija je Majka Isusa Krista, kojemu je onda Josip zakonski otac. Kao takav, morao je biti urešen najodabranijim krepostima i obdaren svim onim naravnim i svrhunaravnim darovima koji su dolikovali poglavici svete nazaretske obitelji; kojemu su se pokoravali Marija i sam Isus, Bog-Čovjek.

Na redak 16. usko se nadovezuje 18. redak: — *A rođenje Isusa Krista bijaše ovako.* — Za tim početkom, nastavlja se dalje i u tom retku i onda u još *sedam* redaka povijest Isusova

nove u vatikanskom saboru. Sveti Otac papa **ne krije svoju** pobožnost prema sv. Josipu i svoje pouzdanje u njega, pa je II Vatikanski sabor, od kojega mnogo očekuje, stavio pod zaštitu sv. Josipa objelodanivši apostolsko pismo o pobožnosti prema sv. Josipu. Mi s čvrstim pouzdanjem očekujemo da će sv. Josip izvršiti prema vatikanskom saboru svoj zadatak, ali i to da će njemu vatikanski sabor sa sv. Ocem na čelu izraziti svoje priznanje i zahvalnost davajući mu u Redu sv. Mise ono mjesto koje mu pripada po dostojanstvu i moći.

Ovi retci su molba svima onima koji mogu doprinijeti ovoj slavi sv. Josipa, da učine sve što je u njihovoj moći.

O. ANĐELKO prof. FAZINIĆ O. P.

BOGORODICE DJEVICE PREČISTI ZARUČNIK

3. PRVI POSLIJE MARIJE

U prva dva člančića ovog niza sastavaka o sv. Josipu, koji se logično nadovezuju na onaj niz iz prvoga godišta: — In primis gloriosae... donijeli smo, gotovo u cjelini, Apostolsko pismo Sv. Oca Ivana XXIII »o pobožnosti prema sv. Josipu«.

Sada ćemo pokušati, prema sv. Evanđelju i naučavanju sv. Otaca i priznatih bogoslovaca, u četiri preostala broja ovoga godišta, prikazati lik sv. Josipa i njegov položaj u ekonomiji spasenja, a prema tome i u liturgiji i pastorizaciji. Vidjet ćemo, da je po Božjoj odredbi sv. Josip nerazdruživo povezan s Isusom i Marijom, pa, dosljedno, on mora i u našoj pobožnosti, privatnoj i javnoj, zauzimati osobito mjesto.

1. Prvi put se sv. Josip spominje u prvom Evanđelju — Matejevu — odmah u prvom poglavlju: — *A Jakov porodi Josipa, muža Marije, od koje se rodi Isus zvani Krist* (Mat 1, 16).

U toj kratkoj rečenici sadržana je, kao u nekoj jezgri, sva teologija o sv. Josipu. Josip je *muž Marijin,* a Marija je Majka Isusa Krista, kojemu je onda Josip zakonski otac. Kao takav, morao je biti urešen najodabranijim krepostima i obdaren svim onim naravnim i svrhunaravnim darovima koji su dolikovali poglavici svete nazaretske obitelji; kojemu su se pokoravali Marija i sam Isus, Bog-Čovjek.

Na redak 16. usko se nadovezuje 18. redak: — *A rođenje Isusa Krista bijaše ovako.* — Za tim početkom, nastavlja se dalje i u tom retku i onda u još *sedam* redaka povijest Isusova

Začeća po Duhu Svetomu u krilu Djevice; Josipova nepoznavanja velike tajne i njegova nauma da napusti svoju *ženu Mariju;* Anđelove intervencije i Josipova smirenja u djevičanskoj ženidbi; rođenja Isusova i nadijevanja imena.

Osam redaka! A sva njihova tumačenja i razlaganja egzegeta i pobožnih pisaca ne znam bi li obuhvatila i čitava biblioteka svezaka! Već prva riječ: *mnesteutheises* = bivši zaručena (zaručivši se, kad je bila zaručena, bi zaručena...); Vulgata: *cum esset desponsata* (Mat. 1, 18) — već ta riječ još je i danas predmet razmimoilaženja među egzegetima. Poznato je da se ženidba kod Židova sastojala od *dva* različita akta: *zaruke* i, dvanaest mjeseci kasnije, *dovedenje* mlade u kuću mladoženje. No važno je to, da su već zaruke bile *pravo vjenčanje.* Prema tome jasno je, da je Marija već tada bila *zakonita Josipova žena, a Josip njezin zakoniti čovjek,* ho anér, kako ga zove grčki Matejev tekst, a Vulgata prevodi sa *vir = muž!*

Kao što je Marijino *materinstvo* Sina Božjega temelj sve njezine veličine i slave, tako je i Josipova *ženidba s Majkom* Sina Božjega temelj sve njegove veličine. Po njoj je on u kraljevstvu Isusovu *prvi poslije Marije!*

Stoga je razumljivo, zašto Sv. Oci Pape toliko preporučuju štovanje sv. Josipa, a za našu pastorizaciju izvire odatle dužnost širenja i utvrđivanja te pobožnosti među vjernicima. Nego, upravo za ovu dužnost, iz grčkog i latinskog teksta izvire i jedna poteškoća. U našem jeziku riječ *zaručnik,* odnosno *zaručnica,* u svom pravom značenju, ne znači: muž i žena. Pa kad bismo naprosto rekli: Marija je kao zaručnica Josipova začela Sina Božjega, ne bismo rekli ono, što sv. Matej hoće osobito da istakne: premda je Marija bila *žena* Josipova, ipak je ostala *djevica* i kao takova je, po kreposti Duha Svetoga, postala *majka.*

Zato ima potpuno pravo naš dr. Josip Pazman, kad u svom zaista prekrasnom »Životu Bl. Dj. Marije« (Zagreb, 1898—1899, Dr. sv. Jer.) kaže: »isto bi bilo reći za b. D. Mariju *zaručena i vjenčana«* (I 78). Istina je, da se u finijem govoru i kod nas riječi zaručnik i zaručnica više puta upotrebljavaju mjesto suprug i supruga, a bez sumnje je tako upotrebljena i u sv. Evanđelju, i ovdje i kod sv. Luke (Luk 1, 27 i 2, 5). To bi trebalo da vjernici dobro znaju.

2. Nego ima još jedno pitanje u vezi s vjenčanjem Josipa i Marije: je li prije Navještenja Marija bila i *dovedena* u kuću svoga muža Josipa? Tu se razilaze i sv. Oci i tumačitelji.

Jedni kažu da nije još, a u potvrdu tog mišljenja riječi sv. Mateja: prìn è synelthein (antequam convenirent) shvaćaju, pače i prevode ovako: prije nego se zajedno nastaniše (najnoviji hrv. pr. dr. Rupčića; a slično prevodi i Francuz A. Durand). Kad bi tako stajalo i u grčkom izvorniku, onda ne bi bilo prepirke. Ali izvorni glagol treba prevesti *doslovno,* dakle našim *sastati se,* kako ga je još prije *sto* godina preveo naš stari *Dr. Škorić* (Sv. Pismo IX, Beč 1860), premda je i on pristaša spomenutog mišljenja, pače je u svom komentaru vrlo kićeno opisao *pirovanje* Marije i Josipa *poslije* Navještenja.

Uvaženi *Knabenbauer,* koji i sam tako misli, navodi *trinaest* vrlo zvučnih imena onih, koji se s njime slažu. Ali na to dodaje: — Alii tamen sat multi vocem accipiunt de congressu maritali; ita S. Chrys(ostomus), Ambr(osius), Hier(onymus) — i još dvanaest drugih. Dosta su ta *tri* prva da odvagnu sve one druge i još mnoge! Svoje mišljenje izrazio je sv. Jeronim u onoj homiliji, što je čitamo svake godine na Badnji dan i na svetkovinu Vjenčanja bl. Djevice (23. I.): — Quod autem dicitur, Antequam convenirent; non sequitur ut postea convenerint: sed Scriptura quod factum non sit ostendit (Comment. in M.).

Knabenbauer priznaje, da i to znači onaj glagol, ali ujedno tvrdi, da se on *ovdje mora* uzeti u smislu zajedničkog stanovanja, i to zbog 20. retka u kojemu Anđeo naređuje Josipu *paralabein* (= accipere): da *uzme svoju ženu.* Ono *»para«* znači i: sa sobom, a ne samo: k sebi. Pa ako ćemo glagol prevesti i: *uzeti k sebi,* sjetimo se, da je Josip primio Anđelovu opomenu *poslije* Marijina pohoda Elizabeti, kad je smišljao kako bi bilo, da je *više ne uzme* k sebi!

Zato ja mislim, da je imao potpuno pravo sv. Toma, kad je, u III dijelu svoje *Sume,* drugi članak 29. pitanja: Da li je između Marije i Josipa bilo pravo vjenčanje, završivao ovim mislima: »Ne bi bio dovoljno obezbijeđen dobar glas bl. Djevice time što je bila zaručena, da nije bila i u kući držana... Premda drugi kažu, da još nije bila u kuću dovedena... Primum tamen MAGIS CONSONAT EVANGELIO«!

3. Branitelji protivnog mišljenja ne obziru se dovoljno na činjenicu, da je bio *utvrđen običaj* među vjernim Židovima, da se poslije *zaruka* zaručnici ne sastaju i ne saobraćaju jedno s drugim osim preko »zaručnikova prijatelja«. Istom poslije godine dana, ili malo manje, mlada se dovodi u kuću

svoga muža i čini se pir. Istina je, oni su bili već prije toga pravi supružnici i bilo bi im, samo po sebi, dopušteno da i bračno opće, pače se to i događalo. Ali stvar je bila zazorna, i ja ne mogu zamisliti, da bi Bog pripustio da se i o Mariji i Josipu nešto takovo moglo predmnijevati...

Evo kako o tome piše znameniti Opat *Dom Ricciotti* u svom proslavljenom djelu: Život Isusa Krista, koje se već dvadeset godina svejednako iznova pretiskava u velikim nakladama: »Između dvoje zaručnika-supružnika ne bi bilo smjelo biti, strogo govoreći (a rigore), bračnih odnošaja; ali stvarno (in realtà) oni su se obično događali (avvenivano comunemente) kako to potvrđuje rabinska predaja (i tu navodi razna vrela), koja također kažu da se taj *nered* (disordine) događao u Judeji, ali *ne u Galileji*« (3. izd., str. 258). Je li moguće da se upravo kod vjenčanja Josipa i Marije smio pretpostaviti taj *nered?* A upravo to, nekoliko crta niže, pripušta Ricciotti kad kaže: »Po Mateju 1, 18 saznajemo da je ona (Marija) začela *prije* nego se nastanila kod Josipa«! Više puta mi je, to čitajući, pao na pamet onaj Horacijev stih u kojemu pjesnik s neugodnošću konstatira da i »dobar Homer katkad dremne«...

Danas ipak, mislim, većina tumačitelja govore isto što i Ricciotti, ali već s nekom bojažljivošću. Tako, na primjer, profesor *O. Stano* 1951. piše: »Pozorna agzegeza evanđeoskog teksta (Mt 1, 18—23) *dopušta* (permette) da se isključi ovo drugo tumačenje« (Encicl. cat. VI 792; misli na Jeronimovo); a Knabenbauer je, 60 godina prije njega, tvrdio da se *mora* (ita debet accipi) prihvatiti *prvo* tumačenje!

Međutim, najnoviji tumačitelji vraćaju se pomalo k dobroj starini, kako priznaje 1952. prof. Mons. Garofalo: »Odnedavna (recentemente) povraćen je ugled staroj egzegezi, po kojoj su, u vrijeme Navještenja, Marija i Josip već bili započeli zajednički život« (Encicl. cat. VIII 80), premda se on sam još drži protivnog mišljenja. — I ja sam — si licet parva componere magnis — prije 25 godina, u maloj knjižici »Zrcalo bez ljage«, na str. 47 jednostavno prihvatio to »protivno« mišljenje... No poslije duga i naporna istraživanja i promišljanja, sada se raskajan vraćam k Zlatoustome, k našem Jeronimu, a i k našemu dobrom Pazmanu, pa zajedno sa sv. Tomom tvrdim da se *više slaže s Evanđeljem,* da je u vrijeme Navještenja Marija već bila pod tihim krovom svoga od Boga joj određenog *muža.*

A to je moje uvjerenje, smjerno mislim, i za svetog Josipa *mnogo časnije:* po kreposti Duha Svetoga postaje Sin Božji i Sinom Čovječjim ne samo u krilu Djevice, njegove zakonite *žene,* nego i u njegovoj *skromnoj kućici,* koja je toga dana postala — *raj!* ... O blago tebi, Josipe, koji si prvi poslije Marije! F. S. PETROV

LITURGIJSKO OŽIVLJAVANJE SAKRAMENTA POTVRDE

Po svom današnjem obliku liturgija sakramenta potvrde spada među siromašnije sakramente. Po svom nutarnjem sadržaju međutim možemo je ubrojiti među najbogatije. Odakle ova suprotnost? Može li se nešto učiniti da i ono vanjsko postane bogatije, da više odgovara nutarnjem?

U najranije doba kršćanstva liturgija svete potvrde bila je nastavak i nadopuna obreda krštenja, kao što je i sam sakramenat potvrde nadopuna sakramenta krsta. Sve što je bilo učinjeno i usmjereno na pripravu za krst, bilo je učinjeno i za potvrdu. Obredi uskrsne noći imali su jedan od vrhunaca u podjeljivanju potvrde.

Kad je podjeljivanje potvrde odijeljeno od krštenja, potvrdi je preostao samo kratki obred. Razne okolnosti dovele su postepeno do sadašnjeg stanja.

I. SADAŠNJE STANJE

U većini župa sveta se potvrda podjeljuje svakih nekoliko godina. Tako se nakupi velik broj potvrđenika. Stoga je često puta najpreča briga župnika da pri podjeljivanju svete potvrde osigura kakav takav vanjski red.

Osim toga sveta se potvrda većinom podjeljuje u ljetno doba tako da i vrućina sili djelitelja i organizatora da se sve to obavi što ekspeditivnije.

K tome valja pridodati metež s kumovima, roditeljima, znatiželjnicima i velikim brojem ostalih vjernika. Tako se pomalo stvori u crkvi atmosfera koja je pogodna za sve samo ne za pobožno i dolično primanje sakramenta.

U takvom ozračju teško je govoriti o sudjelovanju vjernika, posebno onih koji su najviše zainteresirani: potvrđenika.

Da se stanje popravi, potrebno je da maknemo uzroke koji su do njega doveli. Treba se i malo više potruditi oko priprave potvrđenika, kumova i ostalih vjernika, pa uspjeh neće izostati.

A to je moje uvjerenje, smjerno mislim, i za svetog Josipa *mnogo časnije:* po kreposti Duha Svetoga postaje Sin Božji i Sinom Čovječjim ne samo u krilu Djevice, njegove zakonite *žene,* nego i u njegovoj *skromnoj kućici,* koja je toga dana postala — *raj!...* O blago tebi, Josipe, koji si prvi poslije Marije!

F. S. PETROV

LITURGIJSKO OŽIVLJAVANJE SAKRAMENTA POTVRDE

Po svom današnjem obliku liturgija sakramenta potvrde spada među siromašnije sakramente. Po svom nutarnjem sadržaju međutim možemo je ubrojiti među najbogatije. Odakle ova suprotnost? Može li se nešto učiniti da i ono vanjsko postane bogatije, da više odgovara nutarnjem?

U najranije doba kršćanstva liturgija svete potvrde bila je nastavak i nadopuna obreda krštenja, kao što je i sam sakramenat potvrde nadopuna sakramenta krsta. Sve što je bilo učinjeno i usmjereno na pripravu za krst, bilo je učinjeno i za potvrdu. Obredi uskrsne noći imali su jedan od vrhunaca u podjeljivanju potvrde.

Kad je podjeljivanje potvrde odijeljeno od krštenja, potvrdi je preostao samo kratki obred. Razne okolnosti dovele su postepeno do sadašnjeg stanja.

I. SADAŠNJE STANJE

U većini župa sveta se potvrda podjeljuje svakih nekoliko godina. Tako se nakupi velik broj potvrđenika. Stoga je često puta najpreča briga župnika da pri podjeljivanju svete potvrde osigura kakav takav vanjski red.

Osim toga sveta se potvrda većinom podjeljuje u ljetno doba tako da i vrućina sili djelitelja i organizatora da se sve to obavi što ekspeditivnije.

K tome valja pridodati metež s kumovima, roditeljima, znatiželjnicima i velikim brojem ostalih vjernika. Tako se pomalo stvori u crkvi atmosfera koja je pogodna za sve samo ne za pobožno i dolično primanje sakramenta.

U takvom ozračju teško je govoriti o sudjelovanju vjernika, posebno onih koji su najviše zainteresirani: potvrđenika.

Da se stanje popravi, potrebno je da maknemo uzroke koji su do njega doveli. Treba se i malo više potruditi oko priprave potvrđenika, kumova i ostalih vjernika, pa uspjeh neće izostati.

II. KAKO UREDITI PRIMANJE SVETE POTVRDE?

Na temelju jednog prilično uspješnog provedenog pokušaja mogu preporučiti da se obavljanje svete potvrde uredi ovako:

Prije dolaska biskupa potvrđenici se poredaju u crkvi (ili predvorju). Stoje u dvoredu od crkvenih vrata prema svetištu. Ako ih ima mnogo uredi se četverored. U rukama drže zapaljene svijeće (ako ima dovoljno mjesta. Oprez na haljine djevojčica!). Kad dođe biskup idu iza njega u redu i pjevaju (sami potvrđenici ili s ostalim pjevačima) »Evo veliki svećenik«. Ako se služi Misa, stoje u prostoru pred svetištem. Treba im osigurati dovoljno mjesta, jer će ih stjesniti stariji. Ako je potrebno, treba mjesto za njih ograditi klupama ili nečim drugim.

Misu prate po običaju. Ako takvog običaja još nema, pogodna je prilika da se uvede koji način predviđen u Uputi o svetoj glazbi i svetoj liturgiji.

Poslije Mise poredati potvrđenike opet u dvored. Iza njih stoje kumovi. Osigurati dovoljno mjesta da mogu kleknuti kad to traže rubrike. Na molitve i zazive odgovaraju biskupu potvrđenici i, gdje je moguće urediti, kumovi. Možda i ministranti i pjevači.

Potvrđenici drže u rukama potvrdne cedulje i svijeće. Ako ima obilno prostora, mogle bi svijeće biti zapačjene. To će biti međutim teže provesti.

Čim potvrđenik primi svetu potvrdu (i kad mu obrišu čelo), nosi svijeću u svetište te je položi na pripravljeni stol. Ako je moguće neka se potvrđenicima kod predaje svijeće dade spomen-sličica. Ima li crkva dovoljno prostrano svetište, potvrđenici neka ostanu u njemu. Ako nema, neka završetak dočekaju u prostoru pred svetištem.

Dok se podjeljuje sveta potvrda jedan svećenik tumači obred i značenje svete potvrde. To se može urediti tako da naizmjence govori svećenik, a zbor da pjeva himan »O dođi Stvorče Duše Svet« i sekvenciju »Dođi Duše Presveti«. Uz malo više truda moglo bi se postići da to pjevaju i potvrđenici (razumije se napamet; tekst ne mogu imati, jer su im obje ruke zauzete: cedulja i svijeća. Ako pjevaju potvrđenici, dobro će biti da bude blizu bar dio pjevačkog zbora, možda dječji zbor). Tumačenje svećenika i pjevanje osigurat će u crkvi tišinu i sabranost.

Kad se svrši potvrđivanje, svi su potvrđenici na okupu u svetištu ili pred svetištem. U određeno vrijeme pjevaju antifonu »Utvrdi ovo, Bože«. Zatim odgovaraju biskupu na molitve i zazive. U pjevanju i odgovorima priključuje im se zbor pjevača i ministranti.

Poslije obrednih molitava može se pjevati »Tebe Boga hvalimo« (bez zaziva i molitve). Dotle biskup svlači liturgijsko odijelo. Dok biskup odlazi, potvrđenici i ostali s njima pjevaju psalam 116. ili koju drugu odobrenu prigodnu pjesmu. U koliko je posebnim dijecezanskim propisima određeno nešto drugo, učini se prema propisu. Potvrđenici ostaju u svetištu (pred svetištem) ili pak prate biskupa do izlaza iz crkve (predvorja).

III. PRIPRAVA POTVRĐENIKA

Možda će se na prvi pogled činiti da se navedeno može postići samo uz veliki trud. Posebni posao oko toga bio je ipak razmjerno malen. Kod pripremanja za svetu potvrdu nije propušteno da se djeci što bolje rastumači obred. Kod toga su vrlo brzo naučili i odgovore na molitve i zazive biskupa. Kad su odgovarali poredani kroz crkvu davao im je znak jedan svećenik.

Pjevanje su vježbali poslije pouke i to u svemu šest-sedam puta po pola sata.

Popijevku »Evo veliki svećenik« (od A. Vidakovića) naučili su vrlo brzo i lako. Pjevali su svi bez obzira na to da li »imaju sluha« ili ne. Zastranjivanje manje nadarenih nije se ni osjetilo.

Antifona »Utvrdi ovo, Bože« (koral) nije išla lako kao »Evo veliki svećenik«, ali ni to nije bilo previše teško.

IV. PRIPRAVA U ŽUPI

Osim samih potvrđenika župnik treba pripraviti i cijelu župu na svečanost svete potvrde. U par propovijedi poučit će sve vjernike o značenju i obredima svete potvrde. Posebno će se pobrinuti da na to pripravi kumove. Ako je moguće, sazvat će ih na zajedničku pouku o sakramentu potvrde, o dužnostima kumova i o obredu. Ova bi se pouka mogla provesti i pismom kumovima i roditeljima, kao što imamo kod krštenja.

V. PRIPRAVA ZA POTVRDU U KATEDRALAMA

U katedralama gdje se na Duhove podjeljuje potvrda za više župa mogla bi se svečanost urediti ovako:

Za svaku župu odredi se prema broju potvrđenika vrijeme kad će doći na svetu potvrdu. U svim župama neka priprava bude slična: svi nauče iste odgovore i iste popijevke. Relativno malen broj onih koji dođu mimo ovakvu pripravu, neće poremetiti tok obreda.

Mogla bi se osim toga pomalo uvoditi praksa da se krizma podjeljuje ne samo u katedralama, nego i u ostalim gradskim župama. Uz brižljivu pripravu svih vjernika podjeljivanje svete potvrde postalo bi na taj način zajednička stvar biskupa, potvrđenika, svih vjernika u crkvi, zajednička stvar čitave župe. Isticanje duhovnoga u toj svečanosti možda će dovesti do toga da će taj sakramenat biti roditeljima ne briga za odijelo, kumovima ne briga za dar, nego nada za pravi duhovni porast krizmanika. Dr Ljubomir KUČAN

DAJTE, TISKAJTE NAM MALI KATEKIZAM!

(OKO PROBLEMA OBITELJSKE KATEHIZACIJE)

Pitanje katehizacije, odnosno pouke djece i mladeži u vjeri, bez sumnje je naš najhitniji i najakutniji pastoralni problem. Ostane li ovako kako je danas, gdje već ima čitavih krajeva u kojima se sva pouka u vjeri, faktički, ograničuje na ono malo površne i elementarne pouke pred prvu sv. pričest — pouke, koja se isto tako brzo zaboravi, kako se je brzo, na vrat na nos, i naučila — i gdje već nailazimo, i u ispovijedi, na osobe, koje više ne znaju ni očenaša, a kamo li da bi se umjele dobro ispovjediti, za 50, 60 godina mi ćemo biti zemlja krštenih neznabožaca i nevjernika. Uzalud nam sva liturgijska obnova po crkvama, ako nam nitko više u njih ne bude dolazio, od vjerske apatije i neznanja. »Ignoti nulla cupido!« »Nihil volitum, nisi cognitum!«

Pastoralna akcija na tom području, sustavna, organizirana, jedinstvena i solidarna, ne trpi odlaganja.

Što se dosada poduzimalo i poduzelo, kolikogod je ponegdje bilo ambiciozno i stručno zamišljeno, nije otišlo u širinu. Nema ništa od lijepih i opširnih programa ni od metodičko-psihološke razrade, ako većina katoličke djece, zbog objektivnih poteškoća terena i socijalne okoline, ili zbog

V. PRIPRAVA ZA POTVRDU U KATEDRALAMA

U katedralama gdje se na Duhove podjeljuje potvrda za više župa mogla bi se svečanost urediti ovako:

Za svaku župu odredi se prema broju potvrđenika vrijeme kad će doći na svetu potvrdu. U svim župama neka priprava bude slična: svi nauče iste odgovore i iste popijevke. Relativno malen broj onih koji dođu mimo ovakvu pripravu, neće poremetiti tok obreda.

Mogla bi se osim toga pomalo uvoditi praksa da se krizma podjeljuje ne samo u katedralama, nego i u ostalim gradskim župama. Uz brižljivu pripravu svih vjernika podjeljivanje svete potvrde postalo bi na taj način zajednička stvar biskupa, potvrđenika, svih vjernika u crkvi, zajednička stvar čitave župe. Isticanje duhovnoga u toj svečanosti možda će dovesti do toga da će taj sakramenat biti roditeljima ne briga za odijelo, kumovima ne briga za dar, nego nada za pravi duhovni porast krizmanika. Dr Ljubomir KUČAN

DAJTE, TISKAJTE NAM MALI KATEKIZAM!

(OKO PROBLEMA OBITELJSKE KATEHIZACIJE)

Pitanje katehizacije, odnosno pouke djece i mladeži u vjeri, bez sumnje je naš najhitniji i najakutniji pastoralni problem. Ostane li ovako kako je danas, gdje već ima čitavih krajeva u kojima se sva pouka u vjeri, faktički, ograničuje na ono malo površne i elementarne pouke pred prvu sv. pričest — pouke, koja se isto tako brzo zaboravi, kako se je brzo, na vrat na nos, i naučila — i gdje već nailazimo, i u ispovijedi, na osobe, koje više ne znaju ni očenaša, a kamo li da bi se umjele dobro ispovjediti, za 50, 60 godina mi ćemo biti zemlja krštenih neznabožaca i nevjernika. Uzalud nam sva liturgijska obnova po crkvama, ako nam nitko više u njih ne bude dolazio, od vjerske apatije i neznanja. »Ignoti nulla cupido!« »Nihil volitum, nisi cognitum!«

Pastoralna akcija na tom području, sustavna, organizirana, jedinstvena i solidarna, ne trpi odlaganja.

Što se dosada poduzimalo i poduzelo, kolikogod je ponegdje bilo ambiciozno i stručno zamišljeno, nije otišlo u širinu. Nema ništa od lijepih i opširnih programa ni od metodičko-psihološke razrade, ako većina katoličke djece, zbog objektivnih poteškoća terena i socijalne okoline, ili zbog

subjektivne dezinteresiranosti i mlake volje roditelja i djece, ne dolazi na katehizaciju, ili ako svećenstvo, na našu sramotu, svaku ozbiljniju katehetsku akciju dočekuje u stavu mlakosti, bezvoljnosti, pasivne resistencije i praktičnog bojkota. Instinktivno se bježi od danas, danas i uvijek, najteže pastoralne dužnosti: dužnosti, koja nikomu, tko je hoće da uzme ozbiljno, ne da ni komotizirati ni spavati.

Hoće li se prilike, doskora i radikalno izmijeniti na bolje, teško je reći. Bit će to, samo ako dođe do prave opće pastoralne mobilizacije, u stilu jedne nove, crkvene, »svete vojne«. I ako se to bude držalo u neprestanoj i budnoj evidenciji od svih crkvenih faktora. Uz iskorištavanje svih mogućnosti i okupljanje svih raspoloživih sila. Sestarskih prije svega. Njihov ovogodišnji »katehetski tečaj« jedna je od velikih nada.

Samo, što dotle? I što paralelno s tim? Jer, računati sa stopostotnim uspjehom sustavne katehetske pouke u jednoj bližoj budućnosti, više je nego naivno. A duše djece valja spasavati »hic et nunc«. I masovno. I svagdje. I odmah.

Kad god sam o tom mislio, silovito mi se nametala misao: moramo uz maksimalistički imati i minimalistički program; moramo se služiti i primitivnim, najjednostavnijim metodama. Onim, što je i u najnepovoljnijim okolnostima, koliko toliko provedivo, ostvarivo, moguće. I u vremenima, gdje mnogi poslenici još spavaju tvrdim snom (Mat. 13, 25). Onim, što neće odviše opterećivati ni ljude s najmanje dobre volje i ambicija: ni među vjernicima, ni među svećenstvom. Onim, što će se moći, s pravom, zahtijevati kao apsolutni minimum od sviju, koji ne će posve da slome sa svojom — već prema tomu, kršćanskom ili svećeničkom — savješću.

Moramo se svi obazirati oko takvih metoda: s puno inventivnosti. A ima ih. Ima ih i u riznici naših nacionalnih historijskih iskustava.

Neka današnje profesionalne katehete grme koliko hoće, protiv memoriranja katekizamskih tekstova, ja kažem, da je to još uvijek sto puta bolje nego katekizamska »tabula rasa«. Masovni su pokreti uvijek polazili od katekizama i od »parola«, što su se učile napamet. One su davale principe i elemente. U konciznoj, pregnantnoj formi. »Jezgraški«. Kratko. Ali zato se je to lako učilo. I tvrdo je ostajalo u glavi. Zauvijek. A tko je mogao, išao je onda dalje. Učili su ga. Tumačili su mu. Uvodili su ga u dublji smisao formule.

Tako je bilo i s našim, Deharbovim, »Malim katekizmom«. Tako je bilo i sa fratarskim »kolincima« za turskoga vremena. Barem to znao je svatko. Nije bio totalni ignorant u svojoj vjeri. Znao je, šta ispovijeda i na što se kune.

A za to nije trebalo stručnih kateheta. Nije trebalo ni svećenika. To se je sve odvijalo u stilu »lajičkog apostolata«. Seljak je seljaka učio; seljanka seljanku. Otac i mati dijete. Brat sestru i sestra brata. Svećenik je samo ispitivao i tumačio. Gdje bi stigao i kako bi stigao. Nešto u korizmi, nešto prije ispovijedi, nešto uz zaruke, nešto u propovijedima, »a casu ad casum«. Darovitiji i revniji nijesu, tako, samo »znali nauk«, nego su ga i razumijevali.

Zar se to ne bi moglo učiniti i danas? Zar to ne bi bila najjednostavnija i najlakša metoda?

Treba samo da nam već jedamput štampaju mali katekizam. U što većoj, šesterobrojčanoj nakladi. U najmanjem formatu, što je moguće. Uz najmanju moguću cijenu. U najjednostavnijoj opremi. Onako, kao pred rat, u izdanju Društva sv. Jeronima. Pa da se to masovno turi u narod. U svaku obitelj. U svaku kuću. I badava, ako treba.

I treba da, iza toga, na sve načine, svakom zgodom, i službeno i neslužbeno, i odozgor i odozdol, sa terena apeliramo na sve katoličke roditelje, braću, sestre, da taj »mali katekizam prije sami nauče, a onda da u njemu budu učitelji svojoj djeci, svojoj mlađoj braći i rođacima. I da ih, sve aktivne katolike, silimo na to. Da ih na to obavezujemo. I u ispovijedi! I da ne prestajemo s propagandom.

Tko god ima imalo dobre volje, imalo ljubavi k Bogu i k dušama, učinit će to. Nikomu ne će to biti prevelik teret, preteška žrtva. Ni starima, ni mladima. Ni učiteljima, ni učenicima. Onih sto kratkih pitanja. Ići će to kao od šale; kao po loju. U sačuvanijim, patrijarhalnijim krajevima svijet će to jedva dočekati. Kao Kačićevu »Pjesmaricu«. Kao kućni »Razgovor ugodni« i Božju razbibrigu u duge zimske noći na selu. Čitati danas i onako znadu svi.

A mi ćemo sveenici doći, pomalo, »na gotovo«. I — uz malo truda. Urgirajući. Nadgledajući. Potičući. Ispitujući. Nadopunjujući i nadograđujući. Da ništa, a ono u katehetskim propovijedima i u korizmi. »Ja vas poslah, da žanjete, gdje se nijeste trudili. Drugi su se trudili, a vi ste unišli u njihov posao!« (Iv 4, 58).

Nije religiozni anafalbeta, tko zna »pet glavnih istina«, i Očenaš, i Zdravomariju, i Vjerovanje, i sedam sv. sakramenata, i deset zapovijedi Božjih, i sedam glavnih grijeha, i »Anđeo Gospodnji«, i molitve za ispovijed i za pričest. Ne bismo mi bili zadnja katolička zemlja, kad bi svih onih 6,7 mliona katolika u njoj znalo mali katekizam napamet. Mnogi bi nam pozavidjeli. Mnogi bi nam čestitali. Danas nam ga ne znaju ni ministranti, ni maturanti, ni doktori.

I pisac je ovih redaka znao sav »Mali katekizam« napamet, još prije nego što je pošao u osnovnu školu. Na krilu ga je očevu naučio: svaku večer pomalo. A, što se je naučilo na krilu očevu, to se više lako ne zaboravlja. A i ne ostavlja se. Posvema — nikada!

Dajte, dakle, tiskajte nam mali katekizam! I malu bibliju!

Dr ČEDOMIR ČEKADA

NAKON SVEĆENIČKOG LITURGIJSKOG TEČAJA U ZAGREBU

Nije prošlo ni pol mjeseca kako je Episkopat odobrio »Pravilnik Interdijecezanskog liturgijskog odbora«, već se ILO dao na odluku da izvede jednu od najdelikatnijih točaka Pravilnika: »ILO će nastojati u prvom redu da za liturgiju oduševi svećenike...« (Služba Božja II/1962, br. 1, str. 2, t. 2d).

Priređivači tečaja imali su pred sobom nešto podataka sa Bogoslovskog tečaja od prije godinu dana, dosta neizvjesnosti i mnogo idealizma.

Središte sveg nastojanja kretalo se oko toga da se u život provede »Vodič za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi« (Đakovo 1961). U devet se predavanja obuhvatilo gradivo tečaja.

Prvi je dan prošao na zadovoljstvo svih prisutnih. Predavanje Msgr. A. Pichlera (Načelno o sudjelovanju kod svete Mise), dra Kirigina (O misniku) i preč. Oberžana (Ministranti), dalo je svima misaonih i praktičnih poticaja. Dva mala skioptikonska predavanja (pouka i oblaćenje ministranata) činili su s predavanjem g. Oberžana na večernjoj svetoj misi uz sudjelovanje zagrebačkih ministranata dobru cjelinu povezanosti teorije i prakse.

Drugi je dan spojio vjernika i tumača u tihoj Misi (dr Radić, dr Kučan i dr Pogačnik) opet u harmoničku cjelinu,

Nije religiozni anafalbeta, tko zna »pet glavnih istina«, i Očenaš, i Zdravomariju, i Vjerovanje, i sedam sv. sakramenata, i deset zapovijedi Božjih, i sedam glavnih grijeha, i »Anđeo Gospodnji«, i molitve za ispovijed i za pričest. Ne bismo mi bili zadnja katolička zemlja, kad bi svih onih 6,7 mliona katolika u njoj znalo mali katekizam napamet. Mnogi bi nam pozavidjeli. Mnogi bi nam čestitali. Danas nam ga ne znaju ni ministranti, ni maturanti, ni doktori.

I pisac je ovih redaka znao sav »Mali katekizam« napamet, još prije nego što je pošao u osnovnu školu. Na krilu ga je očevu naučio: svaku večer pomalo. A, što se je naučilo na krilu očevu, to se više lako ne zaboravlja. A i ne ostavlja se. Posvema — nikada!

Dajte, dakle, tiskajte nam mali katekizam! I malu bibliju!

Dr ČEDOMIR ČEKADA

NAKON SVEĆENIČKOG LITURGIJSKOG TEČAJA U ZAGREBU

Nije prošlo ni pol mjeseca kako je Episkopat odobrio »Pravilnik Interdijecezanskog liturgijskog odbora«, već se ILO dao na odluku da izvede jednu od najdelikatnijih točaka Pravilnika: »ILO će nastojati u prvom redu da za liturgiju oduševi svećenike...« (Služba Božja II/1962, br. 1, str. 2, t. 2d).

Priređivači tečaja imali su pred sobom nešto podataka sa Bogoslovskog tečaja od prije godinu dana, dosta neizvjesnosti i mnogo idealizma.

Središte sveg nastojanja kretalo se oko toga da se u život provede »Vodič za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi« (Đakovo 1961). U devet se predavanja obuhvatilo gradivo tečaja.

Prvi je dan prošao na zadovoljstvo svih prisutnih. Predavanje Msgr. A. Pichlera (Načelno o sudjelovanju kod svete Mise), dra Kirigina (O misniku) i preč. Oberžana (Ministranti), dalo je svima misaonih i praktičnih poticaja. Dva mala skioptikonska predavanja (pouka i oblaćenje ministranata) činili su s predavanjem g. Oberžana na večernjoj svetoj misi uz sudjelovanje zagrebačkih ministranata dobru cjelinu povezanosti teorije i prakse.

Drugi je dan spojio vjernika i tumača u tihoj Misi (dr Radić, dr Kučan i dr Pogačnik) opet u harmoničku cjelinu,

koja se odrazila kod večernje svete Mise, gdje su svećenici zajednički odgovarali, a dr Kirigin bio tumač. Nezaboravan je i pjevani kompletorij poslije večernje svete Mise.

Završni je dan tečaja nagoviještao posvemašnju improvizaciju programa, jer se Mo Vidaković razbolio od gripe. On je ipak mogao preuzeti 8. i 9. predavanje o crkvenom pjevanju, dok je Dr B. Duda izlaganjem odnosa Biblije i Liturgije u svetoj Misi upravo zanio sve slušatelje. Predavanje preuzvišenog nadbiskupa dra F. Šepera o praktičnom značenju liturgije dalo je nove poticaje za uspješni apostolski rad u dnevnom životu. Pontifikalna sveta Misa zagrebačkog nadbiskupa i propovijed dra Jure Radića bile su vrhunac liturgijskih doživljaja u tečaju.

UČESNICI TEČAJA

Vizuelni i auditivni rekreativni program triju večeri obogatio je braću svećenike spoznajno i emocionalno. Dvije izložbe paramenata (u sakristiji katedrale i zimskoj kapeli Bogoslovskog sjemeništa) pomogle su svećenicima da dožive estetiku kazule. I čitaonica je mnogo privlačila sudionike tečaja. U svemu: brojem sudionika (350—400), kvalitetom predavanja i priredaba prvi svećenički liturgijski tečaj donio je znatnih poticaja za uspješni rad na liturgijskoj obnovi.

Dr IVAN ŠKREBLIN

S TEČAJA U PRAKSU!

Izgleda da je malo tko požalio trošak i trud prigodom našeg liturgijskog tečaja u Zagrebu. Kod onog truda ipak ne smije ostati. Ono lišće i cvijeće ima da donese plodove. Mnogi su i prije tečaja radili na provađanju »Vodiča za sudjelovanje vjernika u sv. Misi«. Sigurno će se sada još više raditi, pa će se pridružiti i mnogi drugi. Ali prelaz s teorije u praksu nije lak. Neki su mlađi to izrazili i na tečaju. Rečeno im je da samo počnu, jer im nitko izvana ne može dati gotove formule za njihove prilike i poteškoće. Ponavljano je da je liturgija i put k idealu, tj. uvodeći postepeno vjernike da sudjeluju kod sv. Mise to će se sudjelovanje sve više približavati idealu.

Evo svima, bilo da su prisustvovali tečaju ili ne, nekoliko bratskih sugestija, koje uz malo dobre volje može ostvariti svatko. Suvišno je i govoriti da je liturgijski apostolat danas bitni dio pastoralnog rada. Dušobrižnik koji ne radi na liturgijskoj obnovi svoga područja, zanemaruje vrlo važan dio svoje službe. Neki se naš svjetovnjak interesirao kako je tečaj uspio. Kad mu je rečeno koliko je bilo svećenika i kakvo su zanimanje pokazali za liturgijski rad, uskliknuo je: »Hvala Bogu! Već je i vrijeme! Moglo se to mnogo prije početi i dosada više učiniti«.

Treba dakle raditi, početi: I kod sebe, II kod vjernika.

I

1. Sv. Misu svi želimo još bolje upoznati i zavoliti. Osobito s vidika da je to zajednička žrtva svih prisutnih, povezanih s Kristom. Prostudirati dakle neko djelo o sv. Misi! Na tečaju su bili spomenuti razni auktori. Tko ima dobre volje a nikako sam ne može doći do vrijedne knjige, neka se obrati tajniku ILO-a ili piscu ovih redaka i označi što je već prošao i u kojem je pravcu upravljeno njegovo zanimanje te koji jezik čita. A neka bude slobodno spomenuti i razmatranja »Moja Misa« i »Moj Misal«. Tko ih nije prošao, neka barem pomno pročita pregledne Sadržaje. Koristit će i malo se zamisliti kod onih kratica: L, S, D, H, A, te kako bi se dotični misni obred ili molitva dala obraditi pod drugim vidikom negoli je ondje obrađena. Još će više koristiti tu svoju obradbu staviti na papir.

2. Najnovije su odredbe Sv. Stolice riješile pitanje, da li prije i poslije Mise moramo moliti uprav one molitve, koje su u tu svrhu tiskane u Misalu. Ne moramo te, ali nešto

moramo. Na bilo koji način, ali bez određenog vremena i truda ne ću ni sebe uvjeriti o veličini i važnosti žrtve sv. Mise, te što trebam u nju unijeti i od nje odnijeti, pa kako će se ona pokazati mojom žrtvom i žrtvom mojih vjernika itd. Iluzorno bi bilo očekivati da će Misa prožeti moj svećenički život i rad, ako se ide s kreveta na oltar, a s oltara na razgovore, pa bilo i samo slušane ili tiskane.

3. Bez obziljne potrebe nemojmo misliti dok drugi svećenik misi u istoj crkvi nego radije pratimo njegovu Misu. Mnogi nemaju često te prilike, ali svi trebamo paziti na polagano i glasno izgovaranje misnih tekstova. Nije zgodno misiti »sa satom u ruci« pa da Misa mora trajati toliko i toliko vremena, ali svakako je treba uzeti ozbiljno, kao najvažniji dio svakoga svoga svećeničkog dana.

4. Gornje su sugestije uzete više ili manje iz najnovijih crkvenih dokumenata, osobito iz enciklike »Mediator Dei«. Vrlo bi koristilo opet je temeljito proći. Ona više puta preporuča da kod Mise sami sebe prikažemo u času posvećenja. Ne treba se u tu svrhu zaustavljati, dosta je svijesno i predano izgovoriti jednu od najvažnijih riječi Mise: offerimus po sredini anamneze (molitve koja neposredno slijedi iza posvećenja). Sjećajući se uprav Isusove žrtve i prinoseći je svakog dana sa svojim pukom (i on je prinosi kao i mi: offerimus, jer u samom prinošenju i blagovanju žrtve ne igra toliko ulogu osoba svećenika ili vjernika koliko mjera ljubavi) vršimo ponazočenje i posadašnjenje Kristova otkupljenja, kako je lijepo iznio i izrazio predsjednik u prvom referatu. A kome je sama ta riječ malo, jer zaista nije mnogo, neka se kod misnih križeva, barem za vrijeme kanona, sjeti Isusove žrtve na križu.

5. Nije lako govoriti o sv. Misi, pa propovijedi o Misi traže posebno spremanje. Svakako treba vjernike poučiti o vjerskim istinama, koje kod Mise dolaze do izražaja, iznijeti im barem najnužnije o razvoju misnih obreda i uputiti ih kako da svoj život povežu s Misom, a sve to i drugo ne smije biti šablonsko, reproducirano. Kod propovijedi o Misi najbolje se vidi koliko svećenik sam shvaća Misu i od nje živi. Toliko će onda on dati svojim vjernicima, na samostalan način i uprav za te vjernike. A i kad ne govorimo o sv. Misi, imat ćemo pred očima ideal na tečaju spomenutog starog svećenika, koji nije održao ni jedne propovijedi a da se nije barem na neki način dotakao sv. Mise preko koje je govorio.

II

1. Vrlo iscrpivo predavanje o ministrantima dat će nam sigurno svima pobudu da više radimo s njima. To je još posebno preporučio i preuzv. zagrebački nadbiskup u svojoj završnoj riječi. Vrlo je važan i razlog što ga je preuzvišeni spomenuo, zašto se truditi s ministrantima: da se muški nauče biti zaposleni kod bogoslužja. Taj rad stoji vremena i živaca, ali je nenadoknadiv. Pomoći će nam sada i njihov časopis »Ministrant«. Pravo je rečeno: Netko s ministrantima mnogo radi a malo uspijeva, drugi se malo trudi i skoro sve postigne. Veliki naime upliv imaju tu prilike, a i osobnost, ali na posao se imamo svi dati, a druge ne sudimo po uspjehu, jer nas po tome ne će ni Bog suditi nego po uloženu naporu.

2. Kažu da su u Njemačkoj već dobrim dijelom postigli: nema Mise a da velika većina ne odgovara »Amen« i »Et cum spiritu tuo«. Neka to počnu djeca, pa svi koji su bliže oltara i polagano će preći na sve u crkvi. Dakako, treba da shvaćaju što kažu. Gdje je liturgijski jezik staroslavenski, bit će lakše, ali nije ni drugima teško zapamtiti što znači tih par riječi. Većina pismenih to već i zna. Oko tih najkraćih odgovora treba uporno nastojati, pa makar trajalo i koju godinu dok se ne uvedu. A onda postepeno druge odgovore: kod Evanđelja, kod predslovlja, kod Očenaša. U nekoj su staroslavenskoj župi kroz par mjeseci sva djeca, koja su dolazila na vjeronauk, naučila ne samo sve ministrantske odgovore, nego još: Slava, Vjeruju, Svet, Jaganjče Božji.

3. Najviše nam je vjernika kod pjevanih Misa, pa treba paziti da preko Mise svi pjevaju i da ne pjevaju što ne spada na Misu. I to je posebna preporuka preuzv. zagreb. nadbiskupa, koji se je posve saglasio s prethodnim riječima Mr. Vidakovića na tečaju. Razborito, ali i ustrajno treba to već jednom provesti. Pojedinac će to moći teže. Ako se pak tog posla prihvati svaki DLO, oslonjen o auktoritet Ordinarija, uspjeh ne će izostati. Neki su Ordinariji već izdali u tom pogledu dopune općem »Vodiču«. Evo barem 5. tačke iz okružnice preuzv. splitskog biskupa o crkvenoj glazbi i crkvenom pjevanju od 11. I 1962: »Posebno se kod nas ne može trpjeti pjevanje neliturgijskih pjesmica preko svečane ili pjevane Mise. Toga kod nas nikada nije bilo, pa ne mogu dozvoliti da se bilo u kojoj crkvi u našoj biskupiji to u praksu uvodi, pa niti samo jedamput na godinu«. Slično bi moglo vrijediti za sav naš primorski pojas, makar s iznimkom kod prikazanja

(Vodič 53). A za prikazanje kod bilo koje Mise najbolje odgovara »Molitva vjernika« (tekst i napjev v. Hrv. crkv. popijevke), kako je već prilično uvedena, ili treći dio velikih litanija, ali uvijek s odgovaranjem svih vjernika.

4. Gdje je uvriježeno prečesto služenje sv. Mise u crnini, liturgijski će usmjereni misnik često naglašavati da je svaka misna žrtva prikazana od svih i za sve. Kad vjernici ponovno i ponovno čuju da je kod Mise bitno obnavljanje Isusove žrtve, manje će važnosti davati boji ili kojoj molitvi. Svećenici po svijetu sve češće mise bez posebne intencije, već i preko tjedna namijene Misu za sve prisutne i za razne opće potrebe, a stipendij im je milostinja sakupljena kod dotične Mise. Kasno će kod nas doći do tog starog ideala, ali ni uputiti se k njemu ne možemo dok se većina Misa služi u crnini i s naglašenim egoističkim shvaćanjem. Srce ti se stisne kad čuješ kako neki inače dobri ali slabo poučeni vjernici govore o činu koji sadrži čitavo Kristovo otkupiteljsko djelo i kako sv. Misu »kapariraju« za sebe. Gdje je sv. Pavao da im otkrije Kristovo bogatstvo?

5. Pričest je vjernika naša najbolnija tačka. Na sudjelovanju se vjernika kod drugih dijelova Mise radi tek nekoliko godina i gdje god se nešto poduzelo, nije bilo bez barem kakvog uspjeha. Na čestoj se pričesti radi već preko pola stoljeća, ne uzalud, ali u mnogim župama taj posao treba tek obaviti. Ovdje euharistijski i liturgijski pokret treba da idu zajedno. Samo će nam pomoći, ako vjernicima pričest tumačimo i preporučujemo kao dio Mise. Neka se dakle redovito i pričešćuju ne prije ili poslije Mise nego preko Mise. Neka svi, koji vjeruju i hoće da svoju vjeru sačuvaju, uvijek iznova zažele s Isusovom žrtvom sebe Bogu predati i od Isusove se žrtve nahraniti za ovaj i za vječni život.

Mogu se ove tačke pročitati, samo pročitati . . .

Onda su uzalud napisane i pročitane, jer ne sadrže ništa novo, pa nam znanje nisu obogatile. Nije im to ni bila svrha. Svi pomalo patimo za novostima, a mnogo je korisnije spoznato provesti, barem započeti ovim minimalnim programom. Onda će doći na red čitav propisani »Vodič«. Na tečaju smo od predsjednika biskupskih konferencija čuli kojom je brigom utanačen. Njegovo provađanje spada u dekret svakome dušobrižniku i upravitelju crkve. A mnoge se tačke direktno tiču i naših vrijednih redovnica, koje često na ovom polju zaostaju za svojim sestrama po svijetu.

Ako sam ne počnem, uzalud je za me bio i tečaj. Na mojem području ne može nitko drugi početi mjesto mene. K tome nas je htio tečaj navesti, iako na njemu nije doneseno ne znam koliko rezolucija. Opaženo je naime između ostaloga, da je to tečaju manjkalo. Ugledan mi svećenik, koji nije bio u Zagrebu, piše: »Samo je šteta što nije došlo do praktičnih konkluzija. Čovjek se uvijek uči. Vodstvo treba samo da predloži skupu. Skup sam se ne će nikada ujediniti na neki program«. Zaboravlja se koja je bila svrha tečaja: obraditi od naših biskupa propisan »Vodič«. On dakle sadrži sve teme i sve konkluzije tečaja. Jer »ne bismo htjeli niti bismo smjeli dozvoliti da »Vodič« ostane pisana riječ«, kazao je tajnik ILO-a najavljujući ovaj tečaj (SB II br. 1, str. 5). Ostat će, gdje se on ne pozna i ne provodi, gdje se ni od ovdje spomenutih deset tačaka ne počne barem kojom. Dakle, prihvatimo se svi liturgijskog apostolata! Posebno ovog najvažnijeg: u vezi sa sv. Misom. Crkva to hoće, Bog to hoće!

Dr o. MARTIN KIRIGIN OSB

MISNE MOLITVE

Koje se po odbrenju Sv. Oficija od 8. travnja 1960. smiju zajednički moliti kod zborne sv. Mise.

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Pristupit ću k Božjem žrtveniku.

K Bogu koji razveseljuje moju mladost.

ISPOVIJEDAM SE Bogu svemogućemu, blaženoj Mariji vazda Djevici, blaženom Mihovilu arkanđelu, blaženom Ivanu Krstitelju, svetim apostolima Petru i Pavlu, svima svetima i tebi, oče, da sagriješih vrlo mnogo mišlju, riječju i djelom: moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh.

Zato molim blaženu Mariju vazda Djevicu, blaženoga Mihovila arkanđela, blaženog Ivana Krstitelja, svete apostole Petra i Pavla, sve svete i tebe, oče, da se molite za me Gospodinu Bogu našemu.

Smilovao nam se svemogući Bog, oprostio nam grijehe naše i priveo nas u život vječni. Amen.

Oproštenje, odrešenje i opuštenje grijeha naših podao nam svemogući i milosrdni Gospodin. Amen.

Ako sam ne počnem, uzalud je za me bio i tečaj. Na mojem području ne može nitko drugi početi mjesto mene. K tome nas je htio tečaj navesti, iako na njemu nije doneseno ne znam koliko rezolucija. Opaženo je naime između ostaloga, da je to tečaju manjkalo. Ugledan mi svećenik, koji nije bio u Zagrebu, piše: »Samo je šteta što nije došlo do praktičnih konkluzija. Čovjek se uvijek uči. Vodstvo treba samo da predloži skupu. Skup sam se ne će nikada ujediniti na neki program«. Zaboravlja se koja je bila svrha tečaja: obraditi od naših biskupa propisan »Vodič«. On dakle sadrži sve teme i sve konkluzije tečaja. Jer »ne bismo htjeli niti bismo smjeli dozvoliti da »Vodič« ostane pisana riječ«, kazao je tajnik ILO-a najavljujući ovaj tečaj (SB II br. 1, str. 5). Ostat će, gdje se on ne pozna i ne provodi, gdje se ni od ovdje spomenutih deset tačaka ne počne barem kojom. Dakle, prihvatimo se svi liturgijskog apostolata! Posebno ovog najvažnijeg: u vezi sa sv. Misom. Crkva to hoće, Bog to hoće!

Dr o. MARTIN KIRIGIN OSB

MISNE MOLITVE

Koje se po odbrenju Sv. Oficija od 8. travnja 1960. smiju zajednički moliti kod zborne sv. Mise.

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Pristupit ću k Božjem žrtveniku.

K Bogu koji razveseljuje moju mladost.

ISPOVIJEDAM SE Bogu svemogućemu, blaženoj Mariji vazda Djevici, blaženom Mihovilu arkanđelu, blaženom Ivanu Krstitelju, svetim apostolima Petru i Pavlu, svima svetima i tebi, oče, da sagriješih vrlo mnogo mišlju, riječju i djelom: moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh.

Zato molim blaženu Mariju vazda Djevicu, blaženoga Mihovila arkanđela, blaženog Ivana Krstitelja, svete apostole Petra i Pavla, sve svete i tebe, oče, da se molite za me Gospodinu Bogu našemu.

Smilovao nam se svemogući Bog, oprostio nam grijehe naše i priveo nas u život vječni. Amen.

Oproštenje, odrešenje i opuštenje grijeha naših podao nam svemogući i milosrdni Gospodin. Amen.

GOSPODINE, smiluj se. Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

Kriste, smiluj se. Kriste, smiluj se. Kriste, smiluj se.

Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

SLAVA BOGU na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje.

Hvalimo te, blagosivljamo te, klanjamo ti se, slavimo te, zahvaljujemo ti radi velike slave tvoje: Gospodine Bože, Kralju nebeski, Bože Oče svemogući.

Gospodine Sine jedinorođeni, Isuse Kriste; Gospodine Bože, Jaganjče Božji, Sine Očev:

Koji oduzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se; koji oduzimaš grijehe svijeta, primi našu molitvu; koji sjediš s desne Ocu, smiluj nam se.

Jer ti si jedini Svet, ti si jedini Gospodin, ti si jedini Svevišnji: Isuse Kriste, sa Svetim Duhom: u slavi Boga Oca. Amen.

(Na kraju Poslanice)

Bogu hvala.

(Prije Evanđelja, kad se čita hrvatski)

Gospodin s vama.

I s duhom tvojim.

Slijedi sveto Evanđelje po...

Slava tebi, Gospodine.

(Na kraju Evanđelja)

Slava tebi, Kriste.

VJERUJEM u jednoga Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga.

I u jednoga Gospodina Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega.

Rođenog od Oca prije svih vjekova. Boga od Boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravog Boga. Rođena, ne stvorena, istobitna s Ocem: po kome je sve stvoreno. Koji je radi nas ljudi i našega spasenja sišao s nebesa.

I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice: i postao čovjekom.

Raspet također za nas pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan. I uskrsnuo treći dan, po Svetom Pismu. I uzašao na nebo: sjedi s desna Ocu. I opet će doći u slavi suditi žive i mrtve: i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.

I u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca: koji izlazi od Oca i Sina. Koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi: koji je govorio po Prorocima.

I u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu. Ispovijedam jedno krštenje za oproštenje grijeha. I iščekujem uskrsnuće mrtvih. I život budućega vijeka. Amen.

(Kod Prikazanja)

Primi, sveti Oče, svemogući vječni Bože, ovu neokaljanu žrtvu, što je ja, tvoj nedostojni sluga, prinosim tebi, svome živom i pravom Bogu, za nebrojene svoje grijehe, uvrede i propuste, i za sve koji okolo stoje, kao i za sve vjerne kršćane žive i preminule: da meni i njima bude na spasenje za život vječni. Amen.

Prinosimo ti, Gospodine, čašu spasenja i molimo tvoju blagost: da uziđe s ugodnim mirisom pred lice tvoga božanskog veličanstva na spasenje nama i svemu svijetu. Amen.

Primi nas, Gospodine, duhom ponizne i srcem skrušene: i tako bila danas naša žrtva pred tobom, da ugodi tebi, Gospodine Bože.

Dođi, posvetitelju, svemogući vječni Bože: i blagoslovi ovu žrtvu, pripravljenu tvojemu svetom imenu.

(Na »Suscipiat«)

Primio Gospodin žrtvu iz tvojih ruku na hvalu i slavu svojeg imena, i na korist nama i čitavoj svojoj svetoj Crkvi. Amen.

(Poslije Predslovlja)

Svet, Svet, Svet Gospodin Bog Sabaot.
Puna su nebesa i zemlja tvoje slave. Hosana u visini.
Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje.
Hosana u visini.

Oče naš, koji si na nebesima: Sveti se ime tvoje: Dođi kraljevstvo tvoje: Budi volja tvoja, kako na nebu, tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas: I otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim. I ne uvedi nas u napast. Nego izbavi nas od zla. Amen.

Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta: smiluj nam se.

Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta: smiluj nam se.

Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta: smiluj nam se.

(*U Misama za pokojne:* podaj im pokoj, podaj im pokoj vječni).

(Prije Pričesti)

Gospodine Iuse Kriste, Sine Boga živoga, koji si po volji Očevoj, uz sudjelovanje Duha Svetoga, smrću svojom oživio svijet: izbavi me ovim presvetim Tijelom i Krvlju svojom od svih mojih opačina i od svakoga zla: daj da se uvijek držim tvojih zapovijedi, i ne dopusti da se ikada odijelim od tebe: Koji s istim Bogom Ocem i Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog u vijeke vjekova. Amen.

Gospodine Isuse Kriste, neka mi blagovanje tvoga Tijela, koje se ja nedostojan usuđujem primiti, ne bude na sud i osudu: nego po tvojoj dobroti neka mi bude zaštita i lijek duši i tijelu: Koji živiš i kraljuješ s Bogom Ocem u jedinstvu Duha Svetoga Bog, po sve vijeke vjekova. Amen.

Gospodine, nisam dostojan, da uniđeš pod krov moj: nego samo reci riječ, i ozdravit će duša moja.

(Poslije Pričesti)

Gospodine, daj da čistom dušom prihvatimo što smo primili ustima: i ovaj vremeniti dar postao nam okrepom za vječnost.

Tijelo tvoje, Gospodine, koje sam primio, i Krv koju sam pio, neka prionu uz moje srce: daj da nikakva ljaga grijeha ne ostane u meni, koga su okrijepila čista i sveta otajstva: Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen.

Ovaj prijevod odobrili su naši biskupi i odredili da se na području hrvatskog jezika upotrebljava jedino ovaj tekst.

ALFRED PICHLER, biskup
tajnik bisk. konf.

Liturgija je triumfalni hod Gospodnje vojske, a njezino je pjevanje kao kor goleme povorke koja se kreće u savršenom redu.

(M. Righetti)

UNUTRAŠNJOST NAŠIH CRKAVA

Nadovezujući na lijepi članak pok. dr Delalle o sakralnoj umjetnosti uopće, slobodna sam dati neke praktične upute, koje sam stekla pri dugogodišnjem radu i iskustvu po raznim crkvama. Kod toga mislim uglavnom na male i siromašne crkve, daleko od grada gdje g. župnici nemaju mogućnosti da konzultiraju odgovorajućeg stručnjaka.

Govorit ću najprije o unutarnjim stijenama crkve. Budući da je dandanas mnoge župnike zahvatila želja da svoju crkvu moderniziraju, skida se stara slikarija sa stijena i na mjesto nje stavlja nova. To samo po sebi nije loše, ali prijašnje stijene bile su često ukrašene ornamentima i drugim dekoracijama, koje su ugodno djelovale i cijeloj crkvi davale neku toplinu i raznolikost. Skidanjem tih ukrasa ostaje obično praznina, koja upravo boli, a praznina ne odgovara duhu sveobuhvatnosti katoličke Crkve. Tamo gdje sama arhitektura djeluje svojim oblicima: lukovima, stupovima ili pilastrima (pilastri su stupovi koji samo djelomično vire iz stijena), tamo ima i svjetla i sjene što razbijaju prazninu i time lijepo djeluju.

U takvim crkvama dovoljne su dvije boje, kojima se stijene oboje. Jedna boja za onaj konstruktivni dio zgrade, stupove, pilastre, lisene i druge izbočine, a druga boja za one ravne plohe stijena između konstruktivnih dijelova. Boje se dakako moraju slagati. Obično se uzima svjetlija boja za funkcionalne dijelove, a tamnija za stijene; recimo na pr.: bijela za stupove, a žućkasta za stijene. Sve boje u kojima prevladava žuta ili crvenkasta djeluju toplo, a modre i modrozelene boje djeluju hladno pa ih i zovemo toplim odnosno hladnim bojama.

Kod onih pak crkvica gdje su stijene ravne i glatke i gdje nema nikakvih profila stvar je teža. Tu je potrebno da se prazna ploha oživljava ornamentima ili drugim linearnim ili geometrijskim ukrasom već prema stilu ili karakteru cijele zgrade. Opet treba paziti na sklad boja.

Kako se u prijašnje vrijeme pomno pazilo na to da se plohe lijepo ukrase, na to treba dobro misliti prije nego se skida stara slikarija. U nekim slučajevima bit će bolje gornji dio stijene, koji obično nije tako oštećen kao donji, samo obnoviti, očistiti i ispraviti. Od svijeća zadimljena stijena lijepo i lako se čisti kruhom. Donji dio stijene ako nije vlažan uputno je obojati uljenom bojom ili tzv. »topažu« načinom.

Ali ako postoji vlaga onda je to problem koji se ne rješava ni lako ni jeftino i u koji ja ne mogu ulaziti. Nije ukusno ako se na stijeni naslika imitacija drva, kamena ili mramora.

Svaki materijal neka pokazuje svoje lice. To je pošteno. Često se u najboljoj namjeri sanktuarij bojadiše svjetlije od ostalih dijelova crkve želeći time posebno istaknuti uzvišenost tog mjesta. No time se rijetko postizava ono što se želi. Sanktuarij će bolje djelovati ako je nešto tamnije obojen od ostale crkve, ali dakako u boji koja se savršeno slaže s ostalim upotrebljenim bojama.

Što se tiče materijala za bojadisanje stijena to se sada već može dobiti veoma solidne vrsti koje su trajne. Treba izbjegavati boje u koje se miješa kreda. Te boje doduše djeluju dobro i mekano, ali kreda upija paru koja se u crkvi diže i onda se boja ljušti. Vapnene su boje jeftinije i trajne ali je pomoću njih teško postići lijepe tonove. Šteta da se u crkvama veoma rijetko upotrebljava svjetloljubičasta boja poput jorgovana. Ta boja djeluje svečano, a u kombinaciji s bijelom i svjetložutom osobito je lijepa.

Kada su stijene gotove razmjesti se križni put, i druge slike. Lijepo je ako se ništa ne vješa na stupove ili pilastre. Oni imadu svoju građevinsku funkciju, a to je dosta. Nije ni lijepo ni dobro ako se križni put smjesti odviše visoko jer treba vrat iskriviti ako se želi slika promatrati i pobožnost istinski pratiti. Od drugih slika neka se u crkvi smjeste samo one koje imaju i neku umjetničku vrijednost.

Također se ne slažu s ozbiljnošću crkve one obljubljene stalažice na stijeni, pokrivene ručnim radom, a na stalažici slika ili kip te vaze sa cvijećem, koje sliku sasvim sakrivaju. Takav smještaj spada više u samostanske i djevojačke sobice.

Ako postoji kip koji se želi smjestiti u lađi crkve onda ga je najbolje postaviti na drvenu ili kamenu konzolu ili na željeznu konstrukciju. Te se željezne konstrukcije prave tako da se dovoljno jaka željezna šipka savije u obliku podnožja dotičnog kipa. Oba slobodna kraja željezne šipke rašljasto su razvedena i tako duboko ugrađena u stijenu da onaj dio koji je izvan stijene i koji ima kako sam već rekla oblik podnožja kipa može isti nositi. Da se kip ne bi mogao nikako pomaknuti, na željezni se okvir pričvrsti na dva tri mjesta tzv. kutno željezo. Kod takvog smještaja izgleda kao da kip lebdi, a konzole koje imadu oblik geometrijski ili kao gornji dio stupa djeluju više monumentalno. U svakom slučaju treba pitati

građevinara kako se duboko ima konzola ili željezo ugraditi da se postigne potrebna čvrstina koja će kip nositi. I jedan i drugi način smještaja kipa ne uzima crkvi prostora.

Dobro treba paziti da su sve slike točno u određenoj visini i u skladnom razmaku, što je osobito važno, jer takav ritmički razmještaj također djeluje na cjelokupni dojam i pomaže vjerniku u sabranosti. I obratno, neskladan razmještaj, jedna slika koja koso visi i slično, dovoljna je da skrene pobožnost na druge misli.

Praktično je da se *prije* uređenja stijene točno odredi i isproba gdje će što biti da se kasnije stijena ne ošteti možet-bitnim mjenjanjem.

Evo ovo su neke upute što se tiče stijene, a Božjom pomoći govorit ću slijedeći puta o oltarima i o ostalom uređaju crkve.

MILA VOD
akademska kiparica

VIDICI

U prošlom broju pozvao je naš suradnik na recenziranje naše religiozne literature. Odziv je bio dobar. Već smo dobili nekoliko osvrta koje ćemo povremena objavljivati. (op. Uredništva)

IZMEĐU APOKALIPSE I OPTIMIZMA

Tomislav J. Šagi-Bunić, **Bogu nije nitko nevažan.** Kratki govori održani u zagrebačkoj katedrali, Rijeka 1961.

Ni velik čovjek ni vrijedna knjiga redovito ne ulaze u svijet s bukom. Knjiga se o. Tomislava Šagija-Bunića tako tiho pridružila našoj nerazmjerno bujnoj propovjedničkoj literaturi da u prvi mah nismo ni opazili njezine izuzetnosti. To je knjiga koja progoni i sili na razmišljanje; vjerojatno, prva novija naša knjiga ove vrste u kojoj se zrela kršćanska svijest otisnula suvremenom uzburkanom historijskom strujom da joj pod virovima otkrije živu duhovnu maticu i da joj prodre do izvora.

Pod ovima se, naoko, mirnim stranicama krije divovsko idejno rvanje sa nehumanim paradoksima suvremene civilizacije, u kojem rvanju padaju zajedno idoli komocije, samoživosti, lažna ponosa i dugo neuznemirivani »mali aristokratski i feudalistički bogovi« stvoreni od čovjeka.

Moglo bi se pomisliti da su ove stranice polemičke i rušilačke. Izvjesna je polemičnost postala gotovo neizbježnom čim se u suvremenom svijetu zaželjelo afirmirati kršćanske duhovne vrijednosti. Ali ta polemika nije tražena, nije gonilačka, nema zajedljivo uperene oštrice. Radije ćemo reći da je, u ovom slučaju, bilo jednostavno nemoguće ne sresti činjenice s kojima se autor nije mogao saglasiti i kad se jednom s njima sreo, nije mogao

građevinara kako se duboko ima konzola ili željezo ugraditi da se postigne potrebna čvrstina koja će kip nositi. I jedan i drugi način smještaja kipa ne uzima crkvi prostora.

Dobro treba paziti da su sve slike točno u određenoj visini i u skladnom razmaku, što je osobito važno, jer takav ritmički razmještaj također djeluje na cjelokupni dojam i pomaže vjerniku u sabranosti. I obratno, neskladan razmještaj, jedna slika koja koso visi i slično, dovoljna je da skrene pobožnost na druge misli.

Praktično je da se *prije* uređenja stijene točno odredi i isproba gdje će što biti da se kasnije stijena ne ošteti možetbitnim mjenjanjem.

Evo ovo su neke upute što se tiče stijene, a Božjom pomoći govorit ću slijedeći puta o oltarima i o ostalom uređaju crkve.

MILA VOD
akademska kiparica

VIDICI

U prošlom broju pozvao je naš suradnik na recenziranje naše religiozne literature. Odziv je bio dobar. Već smo dobili nekoliko osvrta koje ćemo povremena objavljivati. (op. Uredništva)

IZMEĐU APOKALIPSE I OPTIMIZMA

Tomislav J. Šagi-Bunić, **Bogu nije nitko nevažan.** Kratki govori održani u zagrebačkoj katedrali, Rijeka 1961.

Ni velik čovjek ni vrijedna knjiga redovito ne ulaze u svijet s bukom. Knjiga se o. Tomislava Šagija-Bunića tako tiho pridružila našoj nerazmjerno bujnoj propovjedničkoj literaturi da u prvi mah nismo ni opazili njezine izuzetnosti. To je knjiga koja progoni i sili na razmišljanje; vjerojatno, prva novija naša knjiga ove vrste u kojoj se zrela kršćanska svijest otisnula suvremenom uzburkanom historijskom strujom da joj pod virovima otkrije živu duhovnu maticu i da joj prodre do izvora.

Pod ovima se, naoko, mirnim stranicama krije divovsko idejno rvanje sa nehumanim paradoksima suvremene civilizacije, u kojem rvanju padaju zajedno idoli komocije, samoživosti, lažna ponosa i dugo neuznemirivani »mali aristokratski i feudalistički bogovi« stvoreni od čovjeka.

Moglo bi se pomisliti da su ove stranice polemičke i rušilačke. Izvjesna je polemičnost postala gotovo neizbježnom čim se u suvremenom svijetu zaželjelo afirmirati kršćanske duhovne vrijednosti. Ali ta polemika nije tražena, nije gonilačka, nema zajedljivo uperene oštrice. Radije ćemo reći da je, u ovom slučaju, bilo jednostavno nemoguće ne sresti činjenice s kojima se autor nije mogao saglasiti i kad se jednom s njima sreo, nije mogao

a da ih svojom munjevitom refleksijom ne osvijetli. Bio je to nužan put probijanja do onih poruka koje su čekale da provale i koje predstavljaju istinsku vrijednost knjige.

Oslobodivši se posve maglica egzemplarizma i bolesti citata, ograničio se na bitne i aktuelne religiozne probleme. — Za gospodina je Boga sugestivnom snagom pokazao kako je biblijski opipljivo prisutan i u našem svijetu, kako je njegova blizina prirodna »atmosfera« u kojoj djeluje kršćanin zasijan među ljude. Pažnja mu je neprekidno bila uprta u onaj veliki i trajni susret Boga Pomoćnika koji poziva i očekuje, i stvorenja koje se ima odazvati i tako susret preobraziti u radosnu stvaralačku suradnju koja iskupljuje, oživljava, širi, pomlađuje i u vječnost prenosi vjernički životni napor.

Kršćanina i njegov poziv u svijetu i vremenu gleda unutar organskog razrastanja Mističnoga tijela. U ovoj svezi nijedna jedinka nije Bogu nevažna, svaka snosi dio odgovornosti za sudbinu ovoga svijeta, o svakoj ovisi rast čitava Organizma i historije, od svake se očekuje maksimalno zalaganje.

Tako je iz ovih redaka svježe progovorila izvorna kršćanska poruka vjerniku o njegovoj veličini i odgovornosti, kršćansko optimističko pouzdanje u dobrotu čovjeka također kad je suočen s apokaliptičkim vizijama, jer i Bog ima povjerenja u nju. Lucidno je ocrtana nužda mobilizacije svih duhovnih sila kršćana u velikoj sveljudskoj i svevremenskoj Misiji — Crkvi.

Ova je knjiga ponovno donijela autentičnu dinamičnu definiciju kraščanina u njegovim naravnim i nadnaravnim dimenzijama. Kršćanin jest središte ove knjige. Gotovo je sve u njoj rečeno njemu — o n j e m u. Sve u ovoj knjizi nekako izvire iz ove središnje preokupacije; ovo osnovno nadahnuće veže sve one, više manje, prigodne propovijedi u jedinstvenu, životno obuhvatnu cjelinu.

Prodor prema osnovama kršćanske sudbine u svijetu isključio je svaku potrebu periferna moraliziranja. Živost je spoznaju izravno prenijela u problem bez posredstva teoretskog aparata. Zato i jest prijemljiva. Izoštreno je sagledanje često bilo prisiljeno da iznađe novu riječ kako bi se izgovorilo, a uvijek je težilo lapidarnu izrazu. Zato na mahove udara težinom malja. Bljeskovima osvjetljava vidike i otkriva, u nas, jedva slućene aspekte problema.

U ovoj je knjizi propovjednička riječ kod nas otežala, osposobila se da ponese nove sadržaje, da obuhvati šire dimenzije. U svemu se tek jednom zaboravila pa postala trpkom, onda naime, kad je za povijest misijskih napora ustvrdila da je »nikakva p i s k a r a l a neće moći promijeniti niti ikakav neodgovornik svojim zvučnim r j e č e t i n a m a zaglušiti«. Vrlo je rijetko ispośuđivala heterogenu, pomalo istrošenu sliku: »Tisuće ura suhim tempom žurno tiktakaju kao da konji kasaju u noći«, dok se u retorskom pripremanju idejnog prepada ponekad bez prave potrebe razlila.

»Bogu nije nitko nevažan« jest, dakle, knjiga koja je narasla u originalnu i skladnu cjelinu, koja se trudila da sebe doreče, da se održi napeto budnom nad vremenom, da svježe akcente iz kršćanske baštine pokrene u poplavu. Bit će šteta ako njezina prisutnost među nama ostane bez traga.

Dr IVAN DELALLE

(1892—1962)

Jedan od najvrsnijih naših liturgijskih pisaca, vrijedni radnik na polju liturgijske obnove i suradnik »Službe Božje« dr Ivan Delalle preselio se u vječnost 1. veljače o. g. Njegovo je ime u knjizi života sigurno zapisano uz imena pokojnih pionira liturgijske obnove kod nas dra Ivana Merza i Dragutina Kukalja.

Pokojni dr I. Delalle bio je vrlo plodan **liturgijski pisac.** Pisao je članke iz područja liturgijske obnove i svete umjetnosti po mnogim našim listovima, posebno u liturgijskom časopisu »Život s Crkvom«. Ovdje spominjemo samo najvažnije njegove članke i studije:

»Sveto proljeće« (Duhovni život 1938), L'art pour Dieu — beuronska umjetnost (Luč 1913-14), Krštenje i krstionice (Hrvatska straža 1935), Liste svetaca u kanonu sv. Mise (Hrvatska straža 1935), Katedrala (Život s Crkvom 1940).

Na svim našim liturgijskim kongresima i sastancima on je bio ne samo prisutan nego je redovito držao **predavanja.** Njegova predavanja, kao i članci, odišu velikom ljubavlju prema Sv. Pismu, liturgijskoj molitvi i kršćanskoj starini.

Kad je kod nas organizirano **vodstvo liturgijskog apostolata,** on je bio u tom vodstvu sve do svoje smrti. Prigodom prvog hrvatskog liturgijskog kongresa u Hvaru g. 1936. formiran je Liturgijski odbor a dr Delalle mu je izabran za predsjednika. Za vrijeme liturgijskog sastanka na Rijeci g. 1951. ustanovljeno je Središte liturgijskog apostolata opet pod predsjedništvom dra Delalle. Na zasjedanju Biskupske konferencije u Zagrebu g. 1955. imenovan je Interdijecezanski liturgijski odbor. U tom odboru je dr Delalle bio referent za crkvenu umjetnost. On je također bio predsjednik liturgijskog odbora i odbora za svetu umjetnost u svojoj splitskoj biskupiji.

Zaslužnom i neumornom radniku za obnovu svetog bogoslužja koji nas je zagrijavao za Božju riječ i Božju službu pripada među nama trajna uspomena!

In memoria aeterna erit justus! (Ps 111, 6).

o. J. R.

IVAN MEŠTROVIĆ

(1883—1962)

Hrvatski kipar svjetskoga glasa Ivan Meštrović (r. 15. VIII 1883) umro je od srčane kapi 16. I. 1962. u South Bendu (USA, Indiana), gdje je bio profesor na katoličkom sveučilištu Notre Dame. Dok je još bio pri svijesti primio je odrješenje i posljednju pomast, a zadnje su mu riječi bile: »Bože moj, Bože moj!«

Po vlastitoj želji tijelo mu je preneseno avionom u domovinu, te je 24. I pokopano u njegovu mauzoleju u Otavicama kod Drniša. Sprovod je vodio preuzv. g. dr Frano Franić, biskup splitsko-makarski, uz asistenciju šibenskoga biskupa preuzv. g. Josipa

Arnerića (koji je prije podne u Drnišu održao svečane zadušnice), petorice svećenika, franjevačkoga provincijala O. Jerka Lovrića iz Splita i 14 franjevaca, jer je pokojnik bio konfrater njihove provincije. Uz predstavnike vlasti i kulturnih ustanova bilo je prisutno do 3.000 naroda.

Meštrović, taj »najveći fenomen među kiparima« (Rodin) i »najbogatiji umjetnički genij svoga doba« (Bečka umj. akademija) kroz dugi period umjetničkoga djelovanja stvorio je preko tisuću djela, od kojih veći dio obrađuje religiozne teme. Kao što je Mikelanđelova domena bio Stari Zavjet, tako je Meštrović volio obrađivati Novi Zavjet. Obradio je cijeli život Kristov u svojim čuvenim relijefima, po kojima ga smatraju najvećim majstorom u drvu. Poznata su njegova djela: Gospa sa Djetetom, evanđelisti, anđeli u više varijanata; sveci: Franjo Asiški, Ante Padovanski, Jeronim...; starozavjetna lica: Adam i Eva, Job, Mojsije..., nada sve, pak, dva djela, što su nastala u doba dvaju svjetskih ratova: Raspeti Krist (1916) i Rimska Pieta (1942—46), po kojima je Meštrović jedan od najvećih kipara kršćanstva.

Osim toga Meštrović je modelirao istaknute ličnosti iz nacionalne i opće povijesti katoličke Crkve: Grgura Ninskoga, Petra Berislavića, Štrosmajera, Stepinca; Marina Držića, Ruđera Boškovića, fra Andriju Kačića, Račkoga, Medovića; Siksta V, Pija XII i dr.

Poput Mikelanđela, Meštrović je bio i arhitekt, pa je osim dva mauzoleja (Cavtat, Otavice) i par galerija svome narodu napravio i dvije crkve: **»Svetu Mariju«**, spomen-crkvu Kralja Zvonimira u Biskupiji kod Knina (1938) i **Kapelu sv. Križa u Splitu** pod Marjanom, gdje je smjestio Raspelo iz 1916. sa 28 relijefa iz života Kristova. Prigodom blagoslova svoje kapele 6. III 1955. g. je pisao splitskom biskupu preuzv. g. Franiću, da je njegova želja, da se u toj crkvici redovito drži služba Božja na staroslavenskom jeziku, a jedanput na godinu da bude sv. Misa na njegovu odluku, i to na dan Preobraženja (6. VIII): za sreću i mir hrvatskoga naroda. Meštrovićeva kapela s klaustrom (»Kaštelet«), jedinstvena na svijetu, zaslužuje posebnu studiju.

Meštrović je 1950. g. pisao: »Bog je jedina istina, jedina pravda i jedina stvarnost, a drugo je sve ništavo i prolazno. Blago onima, koji tu istinu vide i osjećaju!« Veliki je kipar tu istinu zaista vidio i osjećao, pa se nadamo, da se njegov veliki duh konačno smirio u krilu najvišega Umjetnika — Boga!

o. K. J.

PRIČEŠĆIVANJE POD OBE PRILIKE

Suvremena obnova liturgijskog života među ostalim obuhvaća problem pričešćivanja pod obe prilike.

I ako se u svemu ne može i ne treba vraćati na staro, ipak je ovaj problem potrebno riješiti uzimajući u obzir u prvom redu Evangjelje i praksu prvih vjekova, zatim današnje, važnim razlozima diktirano stanje, pastoralnu korist i približavanje rastavljenoj braći.

Arnerića (koji je prije podne u Drnišu održao svečane zadušnice), petorice svećenika, franjevačkoga provincijala O. Jerka Lovrića iz Splita i 14 franjevaca, jer je pokojnik bio konfrater njihove provincije. Uz predstavnike vlasti i kulturnih ustanova bilo je prisutno do 3.000 naroda.

Meštrović, taj »najveći fenomen među kiparima« (Rodin) i »najbogatiji umjetnički genij svoga doba« (Bečka umj. akademija) kroz dugi period umjetničkoga djelovanja stvorio je preko tisuću djela, od kojih veći dio obrađuje religiozne teme. Kao što je Mikelanđelova domena bio Stari Zavjet, tako je Meštrović volio obrađivati Novi Zavjet. Obradio je cijeli život Kristov u svojim čuvenim relijefima, po kojima ga smatraju najvećim majstorom u drvu. Poznata su njegova djela: Gospa sa Djetetom, evanđelisti, anđeli u više varijanata; sveci: Franjo Asiški, Ante Padovanski, Jeronim...; starozavjetna lica: Adam i Eva, Job, Mojsije..., nada sve, pak, dva djela, što su nastala u doba dvaju svjetskih ratova: Raspeti Krist (1916) i Rimska Pieta (1942—46), po kojima je Meštrović jedan od najvećih kipara kršćanstva.

Osim toga Meštrović je modelirao istaknute ličnosti iz nacionalne i opće povijesti katoličke Crkve: Grgura Ninskoga, Petra Berislavića, Štrosmajera, Stepinca; Marina Držića, Ruđera Boškovića, fra Andriju Kačića, Račkoga, Medovića; Siksta V, Pija XII i dr.

Poput Mikelanđela, Meštrović je bio i arhitekt, pa je osim dva mauzoleja (Cavtat, Otavice) i par galerija svome narodu napravio i dvije crkve: **»Svetu Mariju«**, spomen-crkvu Kralja Zvonimira u Biskupiji kod Knina (1938) i **Kapelu sv. Križa u Splitu** pod Marjanom, gdje je smjestio Raspelo iz 1916. sa 28 relijefa iz života Kristova. Prigodom blagoslova svoje kapele 6. III 1955. g. je pisao splitskom biskupu preuzv. g. Franiću, da je njegova želja, da se u toj crkvici redovito drži služba Božja na staroslavenskom jeziku, a jedanput na godinu da bude sv. Misa na njegovu odluku, i to na dan Preobraženja (6. VIII): za sreću i mir hrvatskoga naroda. Meštrovićeva kapela s klaustrom (»Kaštelet«), jedinstvena na svijetu, zaslužuje posebnu studiju.

Meštrović je 1950. g. pisao: »Bog je jedina istina, jedina pravda i jedina stvarnost, a drugo je sve ništavo i prolazno. Blago onima, koji tu istinu vide i osjećaju!« Veliki je kipar tu istinu zaista vidio i osjećao, pa se nadamo, da se njegov veliki duh konačno smirio u krilu najvišega Umjetnika — Boga!

o. K. J.

PRIČEŠĆIVANJE POD OBE PRILIKE

Suvremena obnova liturgijskog života među ostalim obuhvaća problem pričešćivanja pod obe prilike.

I ako se u svemu ne može i ne treba vraćati na staro, ipak je ovaj problem potrebno riješiti uzimajući u obzir u prvom redu Evangjelje i praksu prvih vjekova, zatim današnje, važnim razlozima diktirano stanje, pastoralnu korist i približavanje rastavljenoj braći.

Spasitelj je na posljednjoj večeri podijelio sv. Pričest pod obe prilike, ali kod vjerojatne pričesti učenika u Emausu to je učinio samo pod jednom prilikom.

I Djela apostolska ističu posebno »lomljenje kruha«, a kršćanski prvih vjekova za otsutne i bolesne također su prakticirali pričešćivanje samo pod prilikama kruha.

Prema tome i Božanski Spasitelj i praksa novih vjekova govore i za jedan i za drugi način pričešćivanja.

Važni razlozi tokom stoljeća diktirali su pričešćivanje samo pod prilikama kruha. Sadašnje pak okolnosti, obzirom na prije navedene razloge, traže da se ponovno prihvate oba načina. U kojoj bi mjeri pojedini način imao prevladavati, nikada nije bilo trajno ustaljeno. Dakle ovisilo je o odluci sv. Crkve obzirom na promjenjive prilike vremena.

Budući da je naš Spasitelj na posljednjoj večeri na Veliki Četvrtak podijelio sv. Pričest pod obje prilike, bilo bi sasvim na mjestu da se tako i sada čini na Četvrtak Večere Gospodnje.

Važnim pak razlozima diktirana sadašnja praksa pričešćivanja samo pod prilikama kruha, kako je i sam Božanski Spasitelj učinio u Emausu, treba da i nadalje ostane, jer su i razlozi ostali uvijek isti.

Tako bi se na jedan novi način zadovoljilo i jednom i drugom zahtjevu, odskočila bi pastoralna vrijednost obreda Četvrtka Večere Gospodnje, otpali uobičajeni prigovori i uspostavila se još jedna dodirna točka sa rastavljenom kršćanskom braćom.

Budući da postoji poseban blagdan Predragocjene Krvi Isusove, možda bi bilo uputno da se i na ovaj blagdan sv. Pričest dijeli pod obim prilikama. To bi tako lijepo odgovaralo ovome blagdanu. Za štovanje predragocjene Krvi taj bi blagdan postao kao blagdan Tijelova za Presveto Tijelo Isusovo. To bi pridonijelo uvelike čašćenju Predragocjene Krvi, a to napose traži i sadašnja pastoralna potreba.

I ako bi se sv. Pričest i pod prilikama vina davala samo dva puta godišnje, ipak bi trebalo naći što bolji odgovarajući način za praktičnu provedbu. U današnje doba tehničkog napretka to ne bi bilo teško. Jedna ili nekoliko kapi presvete Krvi na jezik (jer »i kap njena može svijet da spasi cijel«) bila bi dovoljna.

M. M.

U liturgiji se čuju kucaji srca Crkve. Ona je disanje otajstvenog tijela Kristova.

(Baumstark)

RIMSKA SINODA O MINISTRANTIH

561. § 1. V vsaki župniji naj se ustvari zbor dečkov strežnikov pri oltarju. Dečke naj župnik ali duhovnik, ki mu on zaupa, pravilno izbere, vodi in vzgaja ter naj jim, kot posebno važni vrsti apostolata, posveti vse sile.

§ 2. Namen tega zbora dečkov je:

1. da je dostojna služba pri oltarju zagotovljena;
2. da se ti dečki vestno vzgajajo k pobožnosti;
3. da se goje nagnjenja k duhovniškemu poklicu, ki se blizu oltarja laže prebude;
4. da se laže izuče dečki pevci in vzgoje bravci za župnijske cerkve.

562. Škofijska ustanova za cerkvene poklice naj te dečke posebno skrbno in na različne načine vodi in podpira. Njihovi nebeški zavetniki so: sv. Tarzicij, sv. Filip Neri, sv. Alojzij Gonzaga in sv. Dominik Savio.

563 § 1. Te dečke je treba vzgajati, da bodo varovali dar milosti, gojili pobožnost in visoko cenili službo pri oltarju.

§ 2. O svetih ceremonijah jih je treba dobro poučiti. Nauče naj se, da bodo znali, v celoti in posebej, streči pri maši, tako pri navadni kakor pri slovesni ali črni, ter pri drugih opravilih in pobožnostih, ki se navadno opravljajo v župniji.

564 § 1. Da se v teh dečkih zbudi in razvije kal duhovniškega poklica, naj se jim toplo priporoča, da ko opravljajo sveto službo, po priprošnji deviške božje Porodnice Bogu darujejo posebne prošnje za duhovnike in duhovniške poklice.

§ 2. Mladeniče, ki kažejo znamenja cerkvenega poklica, je treba posebno skrbno podpirati in modro voditi ter jim čimprejšnji sprejem v semenišče ali redovniški zavod olajšati.

565. Glede vzgoje in discipline ministrantov se je treba držati tegale:

1. v premorih med službo pri oltarju naj se čim manj mudijo v zakristiji, marveč naj ostajajo v svojih prostorih;
2. plačila v denarju naj ne prejemajo; zapisujejo naj se jim točke pridnosti.

PRVE SUBOTE NA ČAST BEZGREŠNOG SRCA MARIJINA

Majka Božja u Fatimi objavila nam je jedno veliko sredstvo spasa i preporoda pojedinca i svega čovječanstva. To je pobožnost prema njezinu Bezgrešnom Srcu. Tom se glasu odazvala sv. Crkva, narodi, gradovi, sela, pojedinci. Sv. Otac papa Pijo XII god. 1942. u srpnju posvetio je Srcu Marijinu sav svijet, uveo svetkovinu Bezgrešnog Srca Marijina i promicao ovu pobožnost. Jedna od najglavnijih vježba pobožnosti Srcu Marijinu je obavljanje prvih subota. Cilj je tih subota: širenje marijanske pobožnosti, naknada Bogu za uvrede koje mu se nanose, obraćenje i duhovni preporod duša i procvat kršćanskog života; zatim širenje molenja krunice presv. Ružarija i posveta obitelji Srcu Marijinu. Čujmo Marijin glas i odazovimo se njenom nebeskom pozivu. Nek se u svakoj župi obavljaju prve subote i svi ćemo osjetiti

Marijin zagovor i pomoć. Po novom Kodeksu rubrika dozvoljena je svake prve subote u mjesecu zavjetna Misa od Bezgrešnog Srca Marijina. U br. 385. čitamo: »Zavjetne Mise III reda predviđene od rubrika jesu... c) jedna Misa od Bezgrešnog Srca Bl. Djevice Marije u prvu subotu svakoga mjeseca u crkvama i oratorijima u kojima se toga dana drže posebne pobožne vježbe na čast istog Bezgrešnog Srca Bl. Djevice Marije«. Na toj Misi ima Gloria a nema Credo. Ako je pjevana upotrebljava se svečani napjev. Dozvoljena je na sve liturgijske dane III i IV reda.

o. A. J.

UZ GRADNJU I POPRAVAK CRKVENIH ZGRADA

U posljednje se vrijeme u više naših župa crkve popravljaju i bojadišu, a i grade potpuno nove crkve.

Pozitivna je to pojava. Novi dokaz vjere našeg svijeta, koji uz najteže žrtve i odricanja doprinosi za ove radove, koji iziskuju znatna novčana sredstva. Svijet svojom pomoći i velikim razumijevanjem želi zadovoljiti potrebama svojih župa, pa i na ovaj način manifestira svoje vjersko uvjerenje.

U vezi s ovim poslovima pojavljuje se posebno problem ukusnog i liturgijskog uređenja unutrašnjosti crkve, jer po našem mišljenju ovo nije mala stvar. »Kič« je bio često oznaka nekih crkava, posebno onih na selu. I danas se ovakove »mazarije« opravdavaju time, da su vjernici na to »naučeni«, da to »traže« i da modernije stvari »ne razumiju«, te da bi negativno uticalo na »pobožnost« vjernika, kada bi se unutrašnjost crkve uredila na — u liturgijskom značenju riječi — suvremen način!

Mislimo da je ovakovo gledanje pogrešno. Vjernike treba u svemu odgajati, pa i u osjećaju za »kršćansku« i »liturgijsku« umjetnost. Treba im na zgodan i pristupačan način stalno tumačiti liturgijske simbole, koji su zamijenili njihove »ljubimce« u šarenim i kričavim bojama i sl. Uostalom, ovo bi bio još jedan prilog proširivanju vjerskog znanja vjernika.

Ako se ne odlučimo na ovakav način »rješavanja« problema odgoja vjernika i na ovom području, postavlja se pitanje — a kada će vjernici jednom biti odgojeni, ako se ovakova »praksa« s ukrašavanjem crkvi nastavi? Kome je stavljeno u dužnost da s ovakovim »odgajanjem« vjernika započne? Zar smo potpuno uvjereni u to, da to na našu generaciju ne spada?

Bježanje od radikalnijih metoda i poteza, koji će možda poneku »pobožnu« dušu i iznenaditi, nema opravdanja u razumnosti, već možda više u komotnosti!

Da se razumijemo! Nismo za takovu »modernizaciju« crkvene umjetnosti koja čestoput i odvodi od pobožnosti i iskrenih vjerskih osjećaja. Mi smo za jednostavnost oblika i boja, koja je u skladu s ambijentom kuće Božje i koja će doprinijeti tome da vjernici u prvome redu misle na prisutnost Boga i dušu, a ne umjetničku »hrabrost« slikara, koji možda sam i nije bio vjernik.

Last but not least: pogrešno bi bilo cijeniti aktivnost i vrijednost dušobrižnika, vjeru i pravi kršćanski život vjernika prema uloženim materijalnim sredstvima i aktivnošću za popravak ili

podizanje crkve! Primarno ostaje: graditi crkve i katedrale u dušama, što je sigurno mnogo teže! nego li graditi crkvene zgrade od kamena i betona! Vrijednost se župnika i vjernika ne cijeni po veličini crkvene zgrade ili njezinoj ljepoti, već po intenzitetu vjerskog života u župi, po broju sv. Pričesti i nestajanju grijeha!

Uzalud je graditi crkve, ako će one već sada ili možda uskoro biti prazne ili možda pune samo krštenih katolika, a ne i katolika po svom svakodnevnom životu, po svom praktičnom manifestiranju kršćanskog uvjerenja.

Ako najprije ne gradimo crkve u dušama, uzalud su popravci i gradnje crkvi, jer **unum est necessarium!**

Dr I

ZAR TO NE BI BILO PASTORALNO RASIPNIŠTVO?

(K pitanju izmjene propovjednika i konferencijera)

Poznajem jednoga starijeg svećenika. Još od bogoslovskih dana vrijedio je kao agilan, okretan, revan, inteligentan. Znao je lijepo govoriti, deklamirati, glumiti. Bio je duhovit. I svagdje, gdje je kasnije djelovao, polučivao je uspjehe. Stekao je ugled i među svećenicima i među vjernicima. Svijet je, i u gradu, vrlo rado dolazio na njegove propovijedi. I pisao je: interesantne, zapažene članke u predratnim katoličkim časopisima. Puno je čitao: i na stranim jezicima. Spominjali su ga i kao kandidata — ali ne kao samokandidata — za mitru, iako je onda bio na skromnu mjestu, na selu, u duhovnoj pastvi.

Danas je u godinama i — invalid. Postradao je u željezničkoj nesreći i ostao kljast u nogu. Ne može više na župu. Napola je u mirovini.

Ali, čovjek se je snašao. Ne će da bude nekoristan. I — rado propovijeda. I u svome mjestu, i drugdje, kamo ga pozovu. A pozivaju ga sve više. Propovijeda praktično i solidno, a s duhom, »ad captum«. Zna slušateljima pogoditi žicu. Svijet ga rado sluša. Odaziv je uvijek izvanredan. Drži već i propovjedničke trodnevnice i sedmice, nešto kao »pučke misije«. Na veliko zadovoljstvo i župnika i župljana, i s puno ploda. Drži i duhovne vježbe: svećeničkim skupinama i po samostanima, osobito onima sestarskim. Okušao se je i u duhovnim konferencijama po gradovima i gradićima. Zovu ga i u druge dijeceze.

Čovjek je, eto, našao, pod starost, novi »poziv«. Od koristi je Crkvi i dušama; možda više, nego dok je bio »episcopabilis«. Ispeo se je, i nehotice, na svijećnjak. Njegov »talenat« ne će ostati zakopan ni jalov.

Nego, nijesam ja ovo o njemu iznio, da napišem u »Službi Božjoj« prilog za rubriku: »Uzori«. A nijesam, ni da ga uvrstim među naše »viri illustres«. Htio sam samo, da na ovom primjeru konkretno osvjetlim jedan naš, važan, pastoralni problem, jednu našu, zaboravljenu i zanemarenu, pastoralnu dužnost. Problem i dužnost raspodjele sila u službi Božje i crkvene stvari. Da ne smijemo biti pastoralni rasipnici.

Ja ne mislim, da taj naš svećenik u svakom mjestu, kamo dođe, drži uvijek nove propovijedi. Drži često i stare. Lud bi bio, kad ih ne bi držao, ako su dobre. Kad mu je propovijed upalila u Prisoju, zašto mu ne bi upalila i u Osoju? Hoće li zato druk-

čije ili slabije djelovati na n o v u publiku, što ju je netko — negdje drugdje — već jednom čuo? Djelovat će isto onako snažno i svježe kao i prvi put. A rad je — glavni — na njoj bio samo jedan. Jedamput ju je čovjek sastavio, napisao, naučio. Lako ju je kasnije, bilo i adaptirati i dopuniti i lokalizirati. »Facile est inventis addere!« Znojiti mu se više ne treba. A ako i treba, to će biti na propovjedaonici, pola sata; ne će više biti po noći, »uz lampu«. Svih onih pet, deset, dvadeset propovijedi kasnije čista su dobit, renta i kamaćenje. Sa jednoga ognjišta mnogi su se, i u daljini, ogrijali. I Božja se je slava umnožila; i ljudsko spasenje.

A ja ne mislim, ni da je taj naš svećenik jedini u našim krajevima, koji je održao dobre propovijedi, dobre konferencije, dobre misije, dobre duhovne vježbe. Održali su ih, sigurno, i toliki drugi. A zašto da ih održe samo jednom, mjesto deset puta, na deset mjesta? Zar to ne bi bilo pastoralno rasipništvo?

Zašto ne bismo nešto učinili, da se svaki naš dobar propovjednik i konferencijer utrideseterostruči, kao ono dobro sjeme iz evanđeoske priče (Mat 13, 8; Mark 4, 8)? Javimo i drugima, kad je netko uspio! I u naše svećeničke časopise javimo!

Dr Č. Č.

ČUVAJMO NAŠU DUHOVNU BAŠTINU

Naše su župe i samostani, naši zavodi i ustanove pune kulturnih vrijednosti: starih knjiga, revija i časopisa, novina, kronika i rukopisa, umjetničkih slika, kipova i fotografija.

Da li tom kulturnom blagu posvećujemo dovoljno pažnje i brige?

Često se sa žalošću konstatira kako je ova ili ona značajna knjiga propala ili je znatno oštećena, kako je nestalo župske kronike ili vrijednih spisa koji bi bili interesantan doprinos za povjesnu građu.

Nije uvijek krivnja za ove štete na objektivnim okolnostima, osnovno je pitanje: imamo li ljubavi za ovo veliko duhovno blago i kulturnu baštinu koja nam je povjerena? Da li s brigom i znanjem čuvamo naša stara izdanja, naše revije i časopise, rukopise i dokumente? Jesmo li se pobrinuli da ih očuvamo od oštećenja, da ih kronološki ili predmetno sredimo, katalogiziramo i omogućimo eventualno njihovu upotrebu?

Radi se o stvari koja je — po našem mišljenju — od velike važnosti. Na onome što ćemo mi budućim pokoljenjima sačuvati, pisati će se naša povijest, izrađivati realna slika našeg stanja u prošlosti i sadašnjosti, ali i slika našeg kulturnog nivoa!

Posebna bi nam briga morala biti da kritički opišemo stanje naših župa, aktuelnu pastoralnu problematiku (za neposredne i buduće nasljednike), ne opisujući nebitne stvari kojih zna biti u našim župskim kronikama i ljetopisima.

Cijenimo ovu značajnu duhovnu baštinu našeg naroda koja nam je povjerena i pokažimo da smo aktivni kulturni faktor i na ovom području.

Ovom prilikom naročito upozoravamo na našu periodičnu štampu u prvoj polovini XX. vijeka. Da li je negdje sabrana i sređena?

Z.

VIJESTI

Srebreni jubilej. 13. III 1962. navršilo se dvadeset pet godina da je u Sarajevu bio ređen za svećenika banjalučki biskup preuzvišeni gospodin Alfred Pichler, predsjednik ILO-a.

Anglikanci i sjedinjenje. Grupa anglikanskih crkvenih dostojanstvenika koji pripadaju društvu sv. Križa odlučila je poslati u Rim delegaciju s ciljem da se posavjetuju s papom o sjedinjenju. Predstavnici te crkve već su stupili u vezu s kardinalom Godfrey, westminsterskim nadbiskupom. Oni su potvrdili deklaraciju u kojoj se između ostalog kaže da je otpad anglikanske crkve od Rima bio više političkog negoli religioznog značenja. Dalje se kaže, da oni trpe, mole i rade za sjedinjenje.

Atenagorina izjava. Pravoslavni carigradski patrijarha Atenagora I izjavio je da je spreman doći u Rim (na sabor) »kao drugi po rangu, ako može biti uvjeren da će se prema njegovoj ruci pružiti druga ruka«. Zasada nema ništa određenijeg o samoj izjavi. Ipak se doznaje da pravoslavci namjeravaju podnijeti u Rim plan za sjedinjenje pravoslavnog patrijarhata iz Carigrada s katoličkom Crkvom i poslati jednog biskupa za stalnog predstavnika ove crkve kod Vatikana.

Promjene u ovogodišnjem kalendaru. Kako ove godine svetkovina Srca Isusova dolazi istog dana kad i svetkovina sv. Petra i Pavla, to je sveti Zbor Obreda odredio slijedeće: 22. lipnja, petak, Presv. Srce Isusovo, 1. reda; 28. lipnja, četvrtak, Vigilija sv. Petra i Pavla, 2. reda; 29. lipnja, petak, Sv. Petar i Pavao, 1. reda; 30. lipnja, subota, Uspomena sv. Pavla apostola, 3. reda (AAS 1962, 50).

Izmjene u Kodeksu rubrika. Izmjenjen je 358. i 359. broj Kodeksa rubrika. Po ovoj izmjeni dozvoljena je vanjska svečanost za mnogo veći broj svetkovina nego do sada (AAS 1962, 51).

Liturgijski apostolat. Sv. Konzistorijalni Zbor upravio je 8. siječnja o. g. zadarskom nadbiskupu pismo o svećeničkom pomlatku. U tom pismu nalazi se i ova značajna preporuka liturgijskog apostolata: »Napose, koliko je to moguće, neka promiču liturgijski apostolat, kako to živo preporuča papa Pijo XII u enciklici Mediator Dei. Tako će se vjernici dovesti k svetom bogoslužju, izvoru kršćanske pobožnosti« (Vjesnik zadarske nadb. VII, 2, 20—21). Slično u pismu od 3. I o. g. isti Sv. Zbor preporuča liturgijski apostolat i pazinskom biskupu (Crkv. obavijesti br. 61, str. 4).

Bodoči koncil bo zelo verjetno razpravljal tudi o teologiji škofovstva. K temu je na podlagi tradicije, ki bi jo bilo treba oživiti, napisal p. Bourdeau v reviji Parol et Mission, aprila 1961, št. 13 naslednje: »Škof je namestnik Kristusov, ne pa namestnik papežev. Škof je prvi oznanjevalec evangelija, poslan od Očeta, da vse privede k edinosti. Škof je prvi apostol v svoji škofiji, misijonar v odličnem pomenu besede, vendar skupno odgovoren za misijonsko nalogo vse Cerkve. Njegova misijonska odgovornost presega meje njegove škofije.«

Značajno otkriće. Mjeseca lipnja 1961. godine svjetska štampa velikim slovima je zabilježila značajno otkriće u Cezareji. Radi se o kamenu 80 cm visine i 60 cm širine a nosi natpis Poncija Pilata. Otkriće je od velike važnosti. Kamen je pronađen u ruševinama rimskog kazališta. Bio je položen na podnožju kipa posvećena Cezaru. Čini se da je lijevi dio okrnjen. Ime Pilatovo koji je bio prokurator Judeje od 26—36 posl. Kr. bilo je poznato samo iz evanđelja, spisa povjesničara Josipa Flavija i jednog spomena kod Tacita. Natpis nosi također ime cara Tiberija (Bible et Terre Sainte, Octobre-Nov. 1961, 20).

Biblijski kurs. Marijanska svećenička Kongregacija nadbiskupije Freiburga držala je od 11—14. studenoga 1961. znanstveni biblijsko-homiletski kurs. Uvodno predavanje imao je nadbiskup dr. Hermann Schäufele. Istakao je dvije stvari: 1. biblija kao knjiga duhovnog čitanja i 2. kako bibliju možemo učiniti duhovnim štivom? »Od početka do kraja sv. Pismo ima da nam kaže samo jednu riječ: Bog zove čovjeka na učestvovanje u svom vlastitom blaženstvu«. Sveuč. prof. dr. Alfons Deissler držao je predavanje pod naslovom: Biblijska enciklika Pija XII »Divino afflante Spiritu« (1943) i biblijska znanost. Enciklika je izišla 50 g. poslije one ranije enciklike Leona XIII »Providentissimus Deus« a smatra se kao Charta magna modernih biblijskih studija. U 1. dijelu svog predavanja pisac donosi vremensku pozadinu i okvir enciklike a u 2. najvažnije smjernice za katoličku egzegezu sadašnjice. Ovu encikliku stavlja u odnos s onom Humani generis. Zaključuje: »Teza da se katoličke stvari ne čitaju na području egzegeze spada u prošlost. Bitni impuls za tako plodno istraživanje i publikacije ponovo ukazuju na encikliku »Divino afl. Sp.«, a njeno izžarivanje vidi se ne samo u Francuskoj, Njemačkoj i Sjevernoj Americi nego i u Španjolskoj, što je upravo značajno za jednu konservativnu zemlju. Jest, dapače niz talijanskih radova odaje nov Pijev profil. »Spomenuti kurs nosi naslov: **Knjiga kršćanstva** (Oberrheinisches Pastoralblatt 1961, 11, 321—332).

Prvi mednarodni teden Korala je bil od 29. junija do 9. julija 1961. v Amiensu na Francoskem. Udeležilo se ga je 150 večinoma mladih ljudi. Predavatelji so bili iz Francije, Nemčije, Danske in Švice. Priredili so koncerte, vaje, slovesne maše, recitacije, pa tudi polifonske zbore. Minil je v vzdušju navdušenij in prisrčne edinosti. (Eglise qui chante, št. 33, sept.-okt. 1961, str. 2).

Kardinal Gerlier, lyonski nadškof, je v postnem pismu za leto 1961 duhovnike, redovnike in vernike pozval k veliki apostolski nalogi. Zapisal je: »S srcem študirajte in si dolgo dolgo prizadevajte, da naslednje izvedemo. Gre za to: nemirnemu svetu, v katerem živimo, moramo kazati obraz vedno mlade Cerkve, ki mora biti na poti, po kateri hodijo ljudje dvajsetega stoletja, vidno in kar najbolj privlačno znamenje božje ljubezni.«

Stradanje crkvenih objekata od potresa u Dalmaciji. U potresima, koji su u siječnju i veljači t. g, a osobito 7. i 11. siječnja ugrozili makarski i dubrovački kotar, kao i dio Hercegovine, među ostalim jako su stradale i crkve, župske kuće

i samostani. Najviše štete su pretrpjeli objekti u Makarskom Primorju, gdje su bili epicentri potresa, tako da je na tome području dojedan crkveni objekt više ili manje oštećen, a neki su sasvim srušeni. Porušene su: gotičko-barokna crkva sv. Petra u Makarskoj, nekoć katedrala makarskoga biskupa; grobne crkvice sv. Martina u Kotišini, sv. Tekle u Podgori i sv. Jurja, stara, u Drašnicama, koja je 1794. stradala također od potresa, pa 1801. obnovljena. Jako su oštećene župske crkve u Podgori, Drašnicama i Igranima tako da nisu više za uporabu. Sva tri primorska franjevačka samostana u Makarskoj, Živogošću i Zaostrogu pretrpjeli su ogromne štete, a najviše zaostroški samostan koji datira iz XV st., pa je zbog svoga kulturnoga i historijskoga značenja pod zaštitom države, — postao je neuseljiv. Od drugih spomenika kulture najviše je oštećena ranoromanička crkvica sv. Mihovila u Igranima (XI—XII st.), za koju se je zauzeo Konzervatorski zavod iz Splita da je čim prije popravi.

Od vremena poznatoga dubrovačkoga potresa (1667) crkveni objekti u ovim krajevima nisu pretrpjeli nikada veće štete negoli sada. Štete se penju na stotine i stotine milijuna dinara.

(o. K. J.)

Izmjena u »Vodiču«. Na nedavnom liturgijsko-pastoralnom tečaju u Zagrebu ustanovljeno je da se u pogledu klečanja zajednice vjernika kod sv. Mise »Vodič« ne slaže s novim kodeksom rubrika. Uredništvo »Službe Božje« je u vezi s tim zamolilo preuzv. Predsjednika Bisk. Konferencija da riješi to pitanje. Preuzvišeni je u pismu od 23. IV o. g. odredio da br. 37. »Vodiča« ima ovako glasiti:

a) S t o j i s e za vrijeme Mise kod koje vjernici zajednički sudjeluju: kad misnik pristupa k oltaru; od svršetka pristupnih molitava do Poslanice; za vrijeme Evanđelja i Vjerovanja; od početka Predslovlja do pričesti vjernika osim na Posvećenje; kod popričesne molitve i dok misnik odlazi.

b K l e č i s e kod pristupnih molitava, kad se ne pjeva; na Posvećenje; za vrijeme pričesti vjernika i kod blagoslova na koncu Mise.

c) S j e d i s e kod Poslanice i za vrijeme prikazanja.

PREVODI MOLITAVA OBDARENIH OPROŠTENJIMA

i : Divnoj, dakle...

934. Kanon Crkvenog zakonika u 2. paragrafu određuje, da se molitve obdarene oproštenjima mogu moliti u bilo kojem jeziku, samo ako za v j e r n o s t prevoda jamči Sv. Penitencijarija ili koji od Biskupa na čijem se području govori onaj jezik; ali oprosti se gube (cessant) »ako se bilo što doda, ispusti ili umetne« (prevod Dr. Crnice, Priručnik 180): ob quamlibet additionem, detractionem vel interpolationem.

Oslanjajući se na te riječi, neki su tumačitelji stavili princip: molitve obdarene oprostima se moraju prevoditi u t s o n a n t. Taj princip ne može biti dobar, jer bi prema njemu prevodi morali biti r o p s k i, a to onda i nisu prevodi. Danas je jasno

i samostani. Najviše štete su pretrpjeli objekti u Makarskom Primorju, gdje su bili epicentri potresa, tako da je na tome području dojedan crkveni objekt više ili manje oštećen, a neki su sasvim srušeni. Porušene su: gotičko-barokna crkva sv. Petra u Makarskoj, nekoć katedrala makarskoga biskupa; grobne crkvice sv. Martina u Kotišini, sv. Tekle u Podgori i sv. Jurja, stara, u Drašnicama, koja je 1794. stradala također od potresa, pa 1801. obnovljena. Jako su oštećene župske crkve u Podgori, Drašnicama i Igranima tako da nisu više za uporabu. Sva tri primorska franjevačka samostana u Makarskoj, Živogošću i Zaostrogu pretrpjeli su ogromne štete, a najviše zaostroški samostan koji datira iz XV st., pa je zbog svoga kulturnoga i historijskoga značenja pod zaštitom države, — postao je neuseljiv. Od drugih spomenika kulture najviše je oštećena ranoromanička crkvica sv. Mihovila u Igranima (XI—XII st.), za koju se je zauzeo Konzervatorski zavod iz Splita da je čim prije popravi.

Od vremena poznatoga dubrovačkoga potresa (1667) crkveni objekti u ovim krajevima nisu pretrpjeli nikada veće štete negoli sada. Štete se penju na stotine i stotine milijuna dinara.

(o. K. J.)

Izmjena u »Vodiču«. Na nedavnom liturgijsko-pastoralnom tečaju u Zagrebu ustanovljeno je da se u pogledu klečanja zajednice vjernika kod sv. Mise »Vodič« ne slaže s novim kodeksom rubrika. Uredništvo »Službe Božje« je u vezi s tim zamolilo preuzv. Predsjednika Bisk. Konferencija da riješi to pitanje. Preuzvišeni je u pismu od 23. IV o. g. odredio da br. 37. »Vodiča« ima ovako glasiti:

a) Stoji se za vrijeme Mise kod koje vjernici zajednički sudjeluju: kad misnik pristupa k oltaru; od svršetka pristupnih molitava do Poslanice; za vrijeme Evanđelja i Vjerovanja; od početka Predslovlja do pričesti vjernika osim na Posvećenje; kod popričesne molitve i dok misnik odlazi.

b Kleči se kod pristupnih molitava, kad se ne pjeva; na Posvećenje; za vrijeme pričesti vjernika i kod blagoslova na koncu Mise.

c) Sjedi se kod Poslanice i za vrijeme prikazanja.

PREVODI MOLITAVA OBDARENIH OPROŠTENJIMA i : Divnoj, dakle...

934. Kanon Crkvenog zakonika u 2. paragrafu određuje, da se molitve obdarene oproštenjima mogu moliti u bilo kojem jeziku, samo ako za vjernost prevoda jamči Sv. Penitencijarija ili koji od Biskupa na čijem se području govori onaj jezik; ali oprosti se gube (cessant) »ako se bilo što doda, ispusti ili umetne« (prevod Dr. Crnice, Priručnik 180): ob quamlibet additionem, detractionem vel interpolationem.

Oslanjajući se na te riječi, neki su tumačitelji stavili princip: molitve obdarene oprostima se moraju prevoditi ut sonant. Taj princip ne može biti dobar, jer bi prema njemu prevodi morali biti ropski, a to onda i nisu prevodi. Danas je jasno

da su protivnici toga principa u našem slučaju imali pravo. Sama Sv. Apost. Penitencijarija je 26. studenoga (kod Crnice je štamp. pogr. 20, nav. dj.) 1934. (v. Acta Ap. Sed. XXVI 643) riješila pitanje dodavši gore navedenim riječima: quae earumdem substantiam alterant (vidi Enchiridion indulgentiarum, Rim 1952, XVI 1). Glavno je, dakle, da se sačuva substantia molitvenog izvornog teksta. Drugim riječima: da je smisao vjerno prenesen, makar i ne bile riječi jednake.

U svjetlu tih istina promatran, Pavelićev prevod onih dviju kitica sv. Tome, što ih pjevamo kod Blagoslova s Presvetim, ne bi imao oproštenja od 5 godina itd., kako je štampano u molitveniku »Srce Isusovo, spasenje naše« (Z. 1946, str. 27; a po mom ukusu je to naš najljepši molitvenik). U »Kruhu nebeskom« (Z. 1958) i u »Serafskom cvijeću« (Z. 1959) u hrv. prevod se ne navode oproštenja. I s pravom!

Dva posljednja stiha prve kitice:

— Vjera duši čovjekovoj
Nek spoznanje dopuni —

ne prenose smisao izvornika: Sensum defectui, koji je jednak onomu u Tominu: — Visus, tactus, gustus in te fallitur. Što nedostaje osjetilima, neka Vjera dopuni. — Ni ono — ... žrtvi novoj nek se sada usloni — nije najsretnije preneseno.

S drugom je kiticom još veća nezgoda. U njoj je sv. Toma s nenadmašivom kratkoćom i preciznošću izrazio dogmatsku istinu de processionibus divinis, u kojima »je sva bit tajne presv. Trojstva« (Bakšić, Presveto Trojstvo, Z. 1941, str. 143). Kad god čitam te stihove, ne mogu se oteti čaru njihove jednostavnosti, dubine, jasnoće! I ne čudim se, što je sveti Bonaventura, čuvši tekst Tomina Oficija za svetkovinu Tijelova, raskinuo svoj...

Genitori, Genitoque
Laus et jubilatio...
Procedenti ab utroque
Compar sit laudatio. Amen.

Mladost sv. Tome još je doživljavala odjeke Četvrtog Lateranskog općega koncila (1215) koji je definirao: — Pater a nullo, Filius a Patre solo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque...; ... est Pater qui generat, et Filius qui gignitur, et Spiritus Sanctus qui procedit (Denz.-Ban., 428, 432). Nepogrešivu nauku Koncila Toma je sažeo u dva stiha, djelomično i istim riječima!

Kad sada čitamo hrvatski Pavelićev prevod:

Bogu Ocu, Bogu Sinu
Hvala s pjesmom radosnom...
K Duhu Svetom nek se vinu
Glasi s dikom jednakom —

ne prepoznajemo Tominih stihova! Netko će reći: — Pa u riječima Otac i Sin izraženo je rađanje i rođen biti... Dok bi se to moglo donekle (ali samo donekle!) pripustiti, kod Duha Svetoga ničim nije izraženo njegovo izlaženje. Također ono »Bogu« kod Oca i Sina izostavljeno je kod Duha Svetoga. Moralo je stoga biti izostavljeno i kod prvih dviju božanskih Osoba.

Da prevod ovih stihova nije dobar, najjasnije dokazuje i ovo: hrvatski bi tekst potpisao i Focije i njegovi sljedbenici, dok bi za Tomin rekli da je heretičan! — Ni hrv. dika ne odgovara lat. laudatio.

Mislim da je jasno, da moljenje ovih dviju kitica u tom prevodu ne dobiva oproštenje. A da li se one smiju upotrebljavati u liturgiji, to je drugo pitanje, na koje bih želio da nam odgovori Uredništvo »Službe Božje«. F. S. MILOVANOV

Odgovor uredništva: Makar da se upotrebom spomenutog prevoda i ne dobiva oproštenje, ne samo da ga smijemo nego i moramo upotrebljavati, jer se nalazi u Rimskom obredniku koji je od SZO proglašen autentičnim. Mnogo toga u liturgiji treba ispraviti i dotjerati. Na pr. završetak himna na Večernji sv. Terezije Avilske sadrži zabludu kvaternijanizma: »Sit laus Patri cum Filio, Et Spiritu Paraclito, Tibique sancta Trinitas...« Kao što moramo to moliti dok se ne ispravi, moramo moliti i sve druge nesavršene ili loše tekstove, a mjerodavne upozoriti da ih revidiraju.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

1. Svojim ministrantom nameravam dati narediti novo obleko. Po nekaterih župnijah vidim, da nosijo ministranti talarčke različnih barv. V redovniških župnijah nosijo celo majhne habite s pasom in kapuco. Drugo so zopet oblečeni kakor majhni kanoniki ali celo prelati. Ali je za ministrantovske oblke kakšen predpis?

Odgovor: Glede obleke ministrantov sv. kongregacija obredov doslej ni izdala še nobenega izrečnega odloka, vendar naj ministrantje nosijo le črne talarčke z ovratnikom in bele, platnene superpelicije. Razlog je ta, da ministratje nadomeščajo akolite, ki prejmejo nižji sveti red in katerih obleka je črn talar in superpelicij. Uporaba talarja druge barve, na pr. rdeče, bele, ali habita ter drugih oblačil, na pr. majhne mocete, pasa, kapuce, ali celo biretka, je proti liturgičnemu duhu, pravijo liturgični znanstveniki. Tako nošo imenujejo razvado, abusus, ki se je razpasla šele v 19. stoletju in je dandanes zelo razširjena. Nekaterim, posebno mladim fantom, je sicer zelo všeč, druge pa spet med mašo ali pri pobožnostih samo raztresa. Pisatelji opozarjajo, da svetišče ni gledališki oder. Nekdo je zapisal: Služabniki oltarja imajo svoje dostojanstvo zaradi svoje službe, ne pa od pisane obleke. — Isto velja v bistvu za vse cerkvene služabnike, na pr. cerkovnike.

2. Ob nedeljah moram binirati. Med obema mašama je le dve uri. Pri prvi maši mi je ministrant pomotoma za ablucijo vlil vino, kar sem opazil, preden sem spil. Bil sem zmeden, kaj naj napravim. Zahteval sem kozarec, vanj vlil ablucijo in jo spil pri drugi maši. Ali bi jo smel tudi spiti in potem binirati?

Da prevod ovih stihova nije dobar, najjasnije dokazuje i ovo: hrvatski bi tekst potpisao i F o c i j e i njegovi sljedbenici, dok bi za Tomin rekli da je h e r e t i č a n! — Ni hrv. d i k a ne odgovara lat. l a u d a t i o.

Mislim da je jasno, da moljenje ovih dviju kitica u tom prevodu ne dobiva oproštenje. A da li se one smiju upotrebljavati u liturgiji, to je drugo pitanje, na koje bih želio da nam odgovori Uredništvo »Službe Božje«. F. S. MILOVANOV

O d g o v o r u r e d n i š t v a: Makar da se upotrebom spomenutog prevoda i ne dobiva oproštenje, ne samo da ga smijemo nego i moramo upotrebljavati, jer se nalazi u Rimskom obredniku koji je od SZO proglašen autentičnim. Mnogo toga u liturgiji treba ispraviti i dotjerati. Na pr. završetak himna na Večernji sv. Terezije Avilske sadrži zabludu kvaternijanizma: »Sit laus Patri cum Filio, Et Spiritu Paraclito, Tibique sancta Trinitas...« Kao što moramo to moliti dok se ne ispravi, moramo moliti i sve druge nesavršene ili loše tekstove, a mjerodavne upozoriti da ih revidiraju.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

1. Svojim ministrantom nameravam dati narediti novo obleko. Po nekaterih župnijah vidim, da nosijo ministranti talarčke različnih barv. V redovniških župnijah nosijo celo majhne habite s pasom in kapuco. Drugo so zopet oblečeni kakor majhni kanoniki ali celo prelati. Ali je za ministrantovske oblke kakšen predpis?

O d g o v o r: Glede obleke ministrantov sv. kongregacija obredov doslej ni izdala še nobenega izrečnega odloka, vendar naj ministrantje nosijo le črne talarčke z ovratnikom in bele, platnene superpelicije. Razlog je ta, da ministratje nadomeščajo akolite, ki prejmejo nižji sveti red in katerih obleka je črn talar in superpelicij. Uporaba talarja druge barve, na pr. rdeče, bele, ali habita ter drugih oblačil, na pr. majhne mocete, pasa, kapuce, ali celo biretka, je proti liturgičnemu duhu, pravijo liturgični znanstveniki. Tako nošo imenujejo razvado, abusus, ki se je razpasla šele v 19. stoletju in je dandanes zelo razširjena. Nekaterim, posebno mladim fantom, je sicer zelo všeč, druge pa spet med mašo ali pri pobožnostih samo raztresa. Pisatelji opozarjajo, da svetišče ni gledališki oder. Nekdo je zapisal: Služabniki oltarja imajo svoje dostojanstvo zaradi svoje službe, ne pa od pisane obleke. — Isto velja v bistvu za vse cerkvene služabnike, na pr. cerkovnike.

2. Ob nedeljah moram binirati. Med obema mašama je le dve uri. Pri prvi maši mi je ministrant pomotoma za ablucijo vlil vino, kar sem opazil, preden sem spil. Bil sem zmeden, kaj naj napravim. Zahteval sem kozarec, vanj vlil ablucijo in jo spil pri drugi maši. Ali bi jo smel tudi spiti in potem binirati?

Odgovor: Predpis pravi, da lahko binira, kdor pri prvi maši spije za ablucijo in purifikacijo vino »per inadvertentiam«, po nepazljivosti. V gornjem primeru ste ravnali povsem pravilno. Neki jurist pa pravi, da bi takem primeru smeli ablucijo vina tudi spiti in vendarle potem binirati.

3. Če je po tihi maši absolutio ad tumulum, ali se mora »Reši me« peti ali je dovolj, da se moli?

Odgovor: Po odlokih sv. kongregacije obredov se ,Reši me' vedno poje, tudi tedaj, če bi bila prej tiha maša. Le sklep: »Njegova duša in duše vseh vernih mrtvih naj počivajo v miru«, se samo moli. Na vernih duš dan se ta sklep opusti.

4. Pri kakšni maši je dovoljen presbyter assistens? Pri nas je navada, da je tudi pri zlati in biserni maši.

Odgovor: Presbyter assistens je po liturgičnih zakonih dovoljen samo pri pontifikalnih mašah. Sveta kongregacija obredov je izdala več odlokov, s katerimi prepoveduje, da bi navaden duhovnik imel assistensa. Tolerira se presbyter assistens pri slovesni novi maši. Kjer je pa asistens vpeljan in zakonite navade, more ostati tudi pri maši navadnega duhovnika (partikularen dekret 1470).

5. Instrukcija o sveti glasbi in liturgiji dovoljuje, da berilo pri navadni peti maši poje »lektor«. Ali more njegovo službo vršiti tudi laik kakor druge službe nižjih svetih redov?

Odgovor: Razlagavci instrukcije tvrdijo, da more berilo peti le ordinirani lektor. Ta razlaga se je opirala na Ritus servandus in celebratione Missae, Vi, 8: »Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono et Subdiacono, Epistolam cantet in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis.« V novem misalu pa je po navodilih sv. kongregacije obredov ta rubrika spremenjena takole: »In Missis cantatis Epistola a ministrante cani potest; secus sufficit ut legatur a celebrante, qui tamen potest Epistolam more solito canere.« Torej jo more peti tudi neordinirani lektor.

6. Vodilo za sodelovanje vernikov pri maši nič ne omenja, da bi se po maši z zborovskim ali ljudskim petjem Leonove molitve po maši smele izpustiti. Ali se morajo torej moliti?

Odgovor: Maše z zborovskim ali ljudskim petjem so liturgično »tihe« maše, ker mašnik pri njih nič ne poje. Po »tihih« mašah, ki se ne obhajajo s kako slovesnostjo, se pa Leonove molitve per se ne bi opuščale. Ker je pa pri takih mašah redno tudi pridiga ali je po maši druga liturgična funkcija, na pr. blagoslov z Najsvetejšim, ne da bi mašnik odšel od oltarja, se pa iz tega razloga molitve po maši opuščajo.

7. Opažam, da je glede petja berila in evangelija pri maši v domačem jeziku zelo različna praksa. Nekateri najprej latinsko pojo prošnjo (kolekto), nato pojo v domačem jeziku berilo, potem prebero latinski berilo, graduale in evagelij, nato pojo evangelij

v domačem jeziku. Pravijo, da je tako prav in praktično, ker vmes na koru lahko izpojejo eno kitico pesmi. Drugi delajo spet drugače. Ali se more reci, da smo glede tega svobodni, češ: ni še cerkvenih navodil.

Odgovor: Dovoljenje, peti berilo in evangelij v domačem jeziku, je dal obenem z dovoljenjem, da porabljamo Obrednik v celoti v svojem jeziku, papež Benedikt XV. leta 1921. V indultu je rečeno samo: cantus Epistolae et Evangelii potest fieri in lingua vulgari. Nič ne odreja podrobneje, kako naj se to poje in kdaj. Instrukcija z dne 3. septembra o sveti glasbi in liturgiji omenja privilegije, ki jih je sveta stolica dala drugim narodom; ti smejo, »potem ko so berilo in evangelij koralno odpeli, ta besedila oznaniti tudi v maternem jeziku, tako namreč, da jih z visokim in jasnim glasom bero, ne smejo jih pa peti v koralni melodiji« (št. 16 c). Indult svetega oficija z dne 8. aprila 1960. za škofije v Jugoslaviji pa pravi: »S. Officium tamen libenter facultatem concedit, ut, postquam ipse sacerdos vel ministri Epistolam et Evangelium recitaverint, per se vel per Lectorem easdem Lectiones vulgari sermone proclament, tum in Missis lectis tum in cantatis.« — Pravilen je torez samo tale red: latinska peta prošnja, branje latinskega berila, petje berila v domačem jeziku, latinski graduale, Munda cor, latinski evangelij, petje evangelija v domačem jeziku.

8. Sv. Jožef Kupertinski je dajal škofom: Če hočete, da boste imeli svete duhovnike, skrbite, da bodo pobožno maševali in pobožno opravljali brevir. — Tudi v pastoralnih knjigah in razlagah brevirja često beremo staro resnico: Od tega, kako duhovniki mašujejo in kako opravljajo brevir, je odvisen uspeh dušnopastirskega dela. Starejši duhovniki pa včasih ne mašujemo spodbudno. Na kaj bi morali posebno paziti?

Odgovor: Ko telesno ni več dovolj prožen, duhovnik, ki prihaj v leta, zelo pogosto a) popušča v prikonih in b) površno povzdiguje. a) Zelo nagibamo z leti k temu, da iz globokih priklonov pri maši delamo srednje, srednje pa spreminjamo le v rahel priklon glave. Pozabljamo, da se moramo pri maši globoko pokloniti: pri molitvah Confiteor, Munda cor, Te igitur in Supplices te rogamus ter pri prihodu k oltarju in pred odhodom, če zaradi tabernaklja ni treba poklekniti. b) Pri povzdigovanju je treba sveto hostijo in tudi kelih toliko vzdignuti nad glavo, da ju verniki vidijo; pri povzdigovanju sv. hostije je treba imeti dlani in proste prste sklenjene (»reliquis manuum digitis extensis et simul iunctis«) in imeti oči upreti v sv. hostijo (»intentis in eam oculis«) in kelih. Iz spoštovanja pred Bogom se tega držimo. Tudi verniki nas opazujejo, često zelo kritično!

Liturgija je teologija koja studira na koljenima.

(G. Lefebvre)